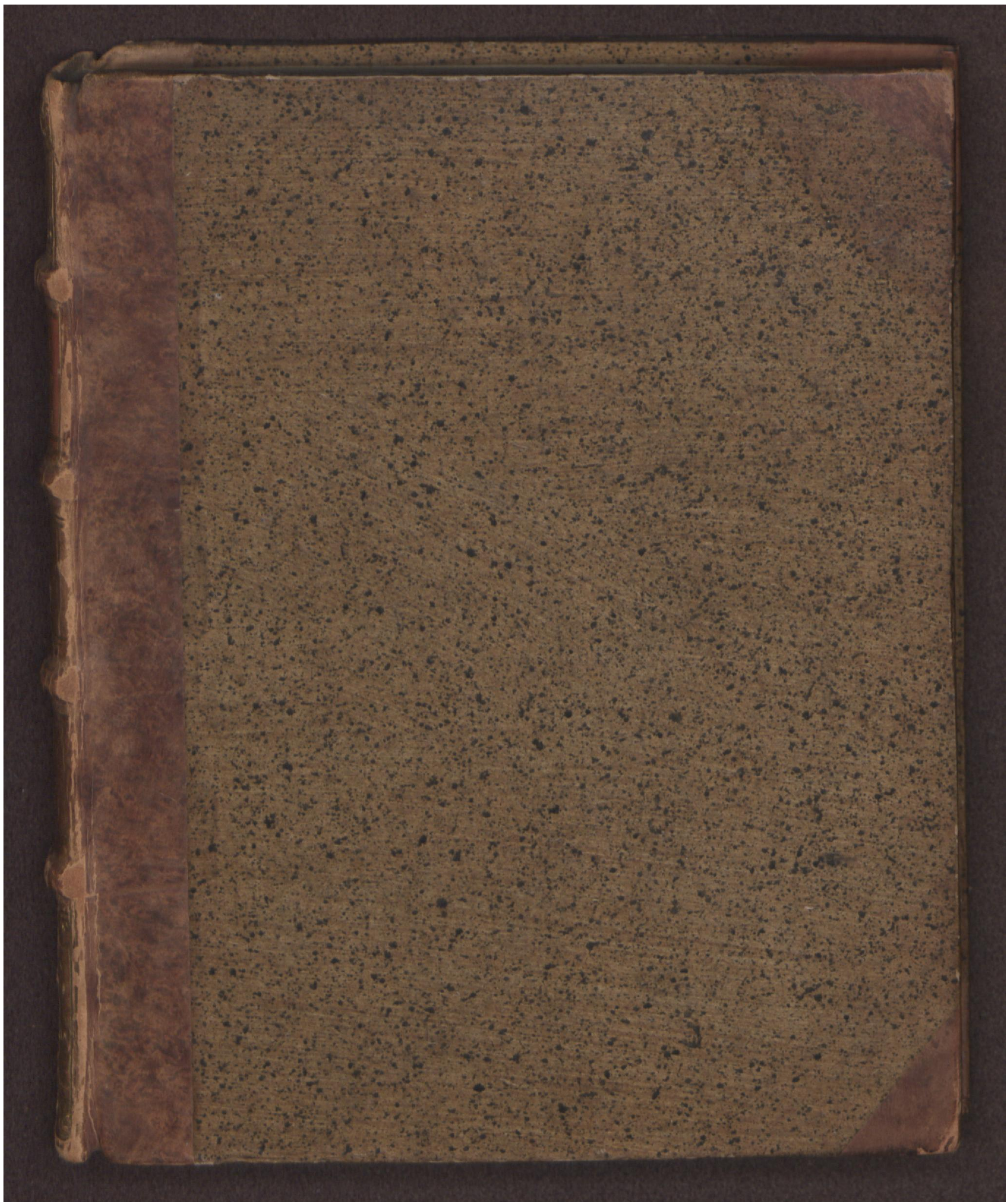
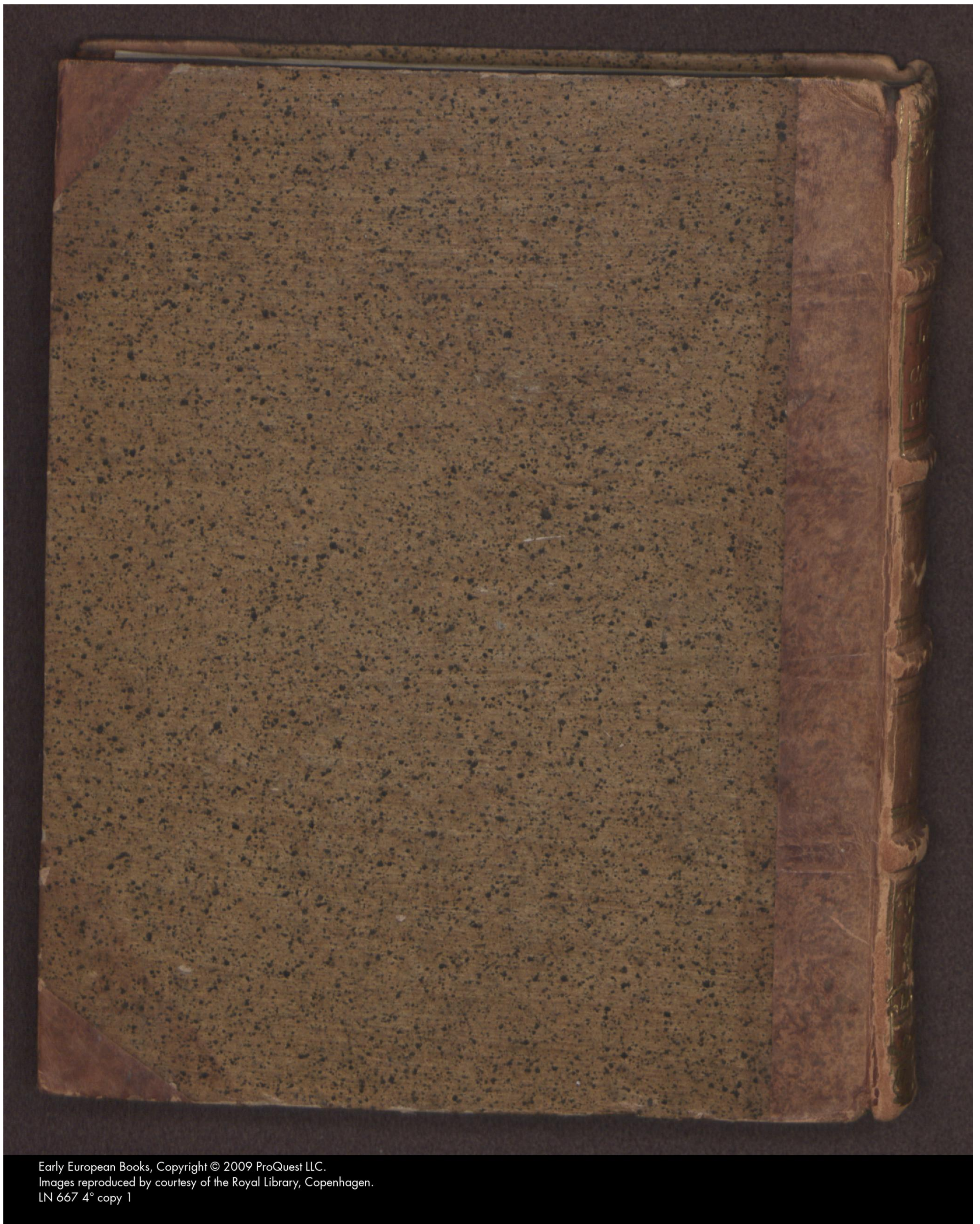
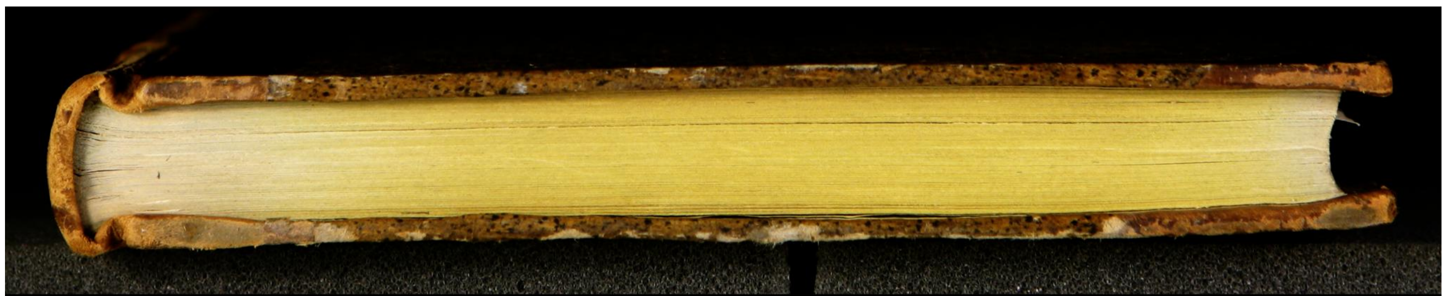

LÆTI
CÆSARES
ITALICI

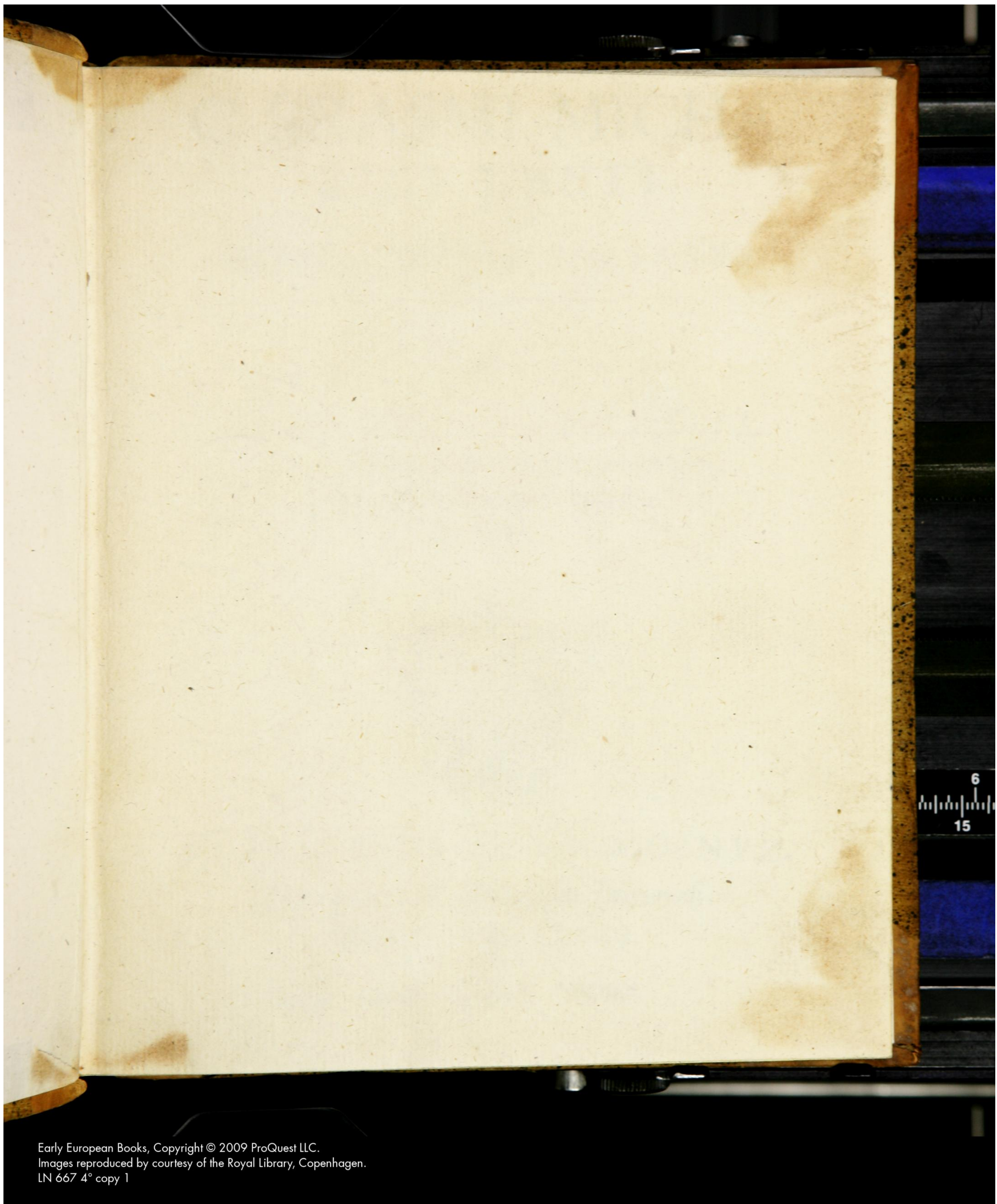

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

C. ERASMI MICHAELII LAETI,

ROMANORVM CAESARES ITALICI.

ad

MAXIMILIANVM II,
Inuictissimum Romanorum Imperatorem, semper Augustum &c.

FRANCOFORTI AD MOENVM.
Cum gratia & Priuilegio Imperiali.
ANNO M. D. LXXIIII.

Ex libris Con: Weis.

INVICTISSIMO MAXIMILIANO II. RO-MANORVM IMPERATORI SEMPER AVGVSTO; GERMANIAE, HVNGARIAE & Bohemiæ Regi: Archiduci Austriæ: Duci Burgundiæ &c. Domino suo clementissimo S.

CVM multa sint & varia, MAXIMILIANE, Cæsar Inuictissime; & Bonitatis Dei erga Homines; & præsentiæ eius in tota natura testimonia: quib⁹ Authoris vniuersi curam, dispensationemq́; & sapientem Gubernationem animaduerti posse certum sit: Quis enim Mundum hunc vel temerè omninò extitisse dixerit: vel nullo consilio, nullis legibus ac prouidentiæ norma administrari putet: cùm vniuersa rerum vis virtusq́; ac dispositio & opificis ostendat sapientiam; & conseruatoris gubernatorisq́; optimi consilium, potentiam & perpetuam præsentiam indicet, arguat ac demonstret? Intueatur aliquis in totam orbis conditi naturam: statumq́; ac proprietates rerum spectet: ante omnia verò cœli solisque perpetuos motus ac vniformes; vicissitudines constantes temporum, fœcunditatem terræ annuam, perhennitatem fluuiorum, partus animantum & specierum inconfusam conseruationem consideret & expendat: equidem dubitari nequeat, existere omnipotentem quandam & sapientem causam: cuius consilio & condita omnia; & gubernationi subiecta

esse confiteatur. Scribit Xenophon ex minimis interdum rebus solitum fuisse Socratem vel maxima diuinæ prouidentiæ testimonia colligere: facitq; ciliorum quæ circa Oculos sunt mentionem: vt è quibus manifesta deprehendatur cura & solicitudo DEI pro imbello hoc & summè necessario corporis nostri membro: quòd huiusmodi quidem tectis ceu muniri vallariq; oculorum aciem voluerit: ne vel sudoris defluentis importunitate atq; acrimonia: vel culicum aliarúmue rerum volitantium quę incidere fortasse poterant, iniuria ac violentia nudum desertumque visus nostri organon omninò læderetur. Etsi autem verisimè id à Seneca sit dictum; Quid sit hoc, sine quo nihil est, scire non possumus: maximè si naturæ humanæ angustia ad diuinæ essentiæ amplitudinem atq; omnipotentiam conferatur: tamen huiusmodi collectiones argumentorum, quæ quidem à viris sapientibus tanquam è medio rerum vniuersitatis theatro pro asserenda diuina prouidentia, & obseruata sunt & constituta; cum primo habendæ loco; tum faciendæ semper sunt profectò maximi: vt quibus & Naturæ dignitas; & rationis humanæ diligentia, animorumque solertia sine perplexitate conspiciatur. Et huiusmodi quidem, inquam, cum plurima sint, inuictissime Cæsar; in eam rem argumenta: tum omnium profectò maximum ex ipso Gubernationis ordine, conseruatione Imperiorum & Monarcharum vsu colligi obseruarique posse existimandum est. Cum enim omnis potestas à Deo sit: nec sint potestates, nisi quæ à Deo ordinatę sunt: quo quæso modo; quóue præsidio consistere perdurareque Magistratū ac superiores posse duceres; nisi ab eodem, quo primùm ordinati sancitique sunt, Deo protectore gubernatoreq; aduersus eam, quæ partim à Diabolis, partim ab ingratis subditis atq; improba multorum peruersorum conspiratione excitatur conflaturque, calamitatem & persequutionem, sustentarētur? cum ita planè statuam, non

tantùm

tantùm esse verissimum istud Diocletiani; Nihil esse difficilius quàm Imperatorem benè imperare: verum etiam nullum ordinem nullumque genùs hominum esse; cui plus molestiarum excitatur à Diabolis; quam summis Magistratibus: qui cum Ordinis & Capita & defensores sint in humano genere: equidem impulsus duros sentiunt; quotidianaq; vulnera & morsus coguntur sustinere ab importuno Sathana: qui cum filio Dei, à quo omnis boni defluit possessio; infatigabili quadam acerbitate animi ac contentionis aduersatur: equidem & ordinis honesti hostis est, & Magistratum omnem odit, quicunque iuxta voluntatem Dei commissam sibi Reipublicæ dignitatem administrat. Et quidem impossibile esset Reges Imperatoresque consistere atque obluctari difficultatibus; ni cœlesti vterentur auxilio aduersus Diabolorum furias: qui & ordinem turbare; & dissentiones spargere, ipsasque adeò personas affligere deformareque ac calamitatibus obijcere non desinunt; sed eam interdum fabulam haud minimo vel lucro certè vel applausu saltant. Alios alijs affligunt modis: cumque hos priuatæ vitæ fœditatibus aspergunt; illos profectò ad publicam pernitiem astutè commouent & incitant: vt principum iniustis actionibus vniuersa regni statusque ac ordinis tranquillitas, harmonia ac animorum propemodum concordia & beneuolentia dissoluatur.

Dauidem non domesticis tantùm afflixit malis; impulitque in scelerum ceu priuatorum deformitates: cum adulterij ac homicidij labe virum sanctum iustumque sauciat & notat: sed & publicæ calamitatis occasionem suggerit, dum populum numerare suadet: cuius nomenclatura, nisi eo qui ab ipso Deo definitus ostensusque modus est in Exodo; nequaquam capienda ac concinnanda fuit. Salomonem ad publicam blasphemiam impulit; dum relicto veri Dei cultu, Idola eorumque cultum contra manifestam prohibitionem consectatur. Quantus furor

 erat

erat Diabolorum aduersus reliquos Israëlis Reges, è libris sacris intelligi atque obseruari potest. Iam in alijs historijs manifesta sunt testimonia odij atque acerbitatis Diaboli aduersus Magistratus summos, Reges, Principes & Imperatores populorum; dum alios alijs supplantat vijs; aliosque in alia atque alia crimina ac vitæ licentiam turpitudinemque actionum incitat & impellit. Quid Pisistratum, Polycratem, Cambysem, Sardanapalum, Anthiochum imò Alexandrum ipsum commemorẽ? quorum vita quali actionum norma cursuque ac studiorum flamma exantlata traductaque & tandem finita sit; ex ipsis historijs, quę hac de re scriptæ extant, cognosci satis potest. Hæc est immanitas odij Diabolorum aduersus humanum genus; maximè verò aduersus populorum capita & gubernatores summos: quorum animis afflare id veneni satagunt; quo correpti à via felicitatis publicæ exorbitent: seque eó duci tandem relicto Deo sinant; vt manifestam ceu publici mali professionẽ corripientes, equidem publicam regnorũ calamitatem priuatæ infelicitati ac turbis etiam domesticis copulent & coniungant. Eó enim huiusmodi certamine astuque spectat Sathanas: vt subuersis elisisque principum summorum animis, ac vera sinceraque erga Deum concussa & labefactata pietate, eius mali fructus in totum gentium ac Reipublicæ diffundatur corpus: eque principis contagio vniuersa posteà regnorum populorumq; incolumitas, concordia & dignitas imperij concussa infectaque aut luxata esse videatur. Fieri enim vix posse, quin ad Gubernatoris modum, sit subditorum & viuendi & pietatis comparata ratio. Duabus autem vijs, Principum status fastigiaque imperiorum ante omnia oppugnat; Blasphemiæ malo, & Legum honestarum violatione. Blasphemia ex contemptu filij Dei; & verbi doctrinæq; cœlestis patefactæ in Ecclesia, ignoratione prouenit, augetur & crescit. Legum violatio Tyrannidem statuit infertque Gubernationi:

nationi: dum contemptis imperij ac regnorũ iuribus, arbitrio priuato fit in omnium hominum vitas libera violentaque grassatio: impuneque in corpora & fortunas sæuitur eorum, quos sibi quisque ex quacunq; occasione vel suspectos putat; vel reos censet; vel hostes denique ac inimicos esse arbitratur. Vtrumq; malum & Magistratui & subditis exitiosum est. Blasphemia cum Deo dissoluit amicitiam; Tyrannis cum hominibus inducit cõfirmatque dissentionem. Ita vtrinque parta infelicitas, veluti communi alueo in subiectæ gentis calamitatem defluit & redundat.

Hæc commemoro, vt gradus dignitasque & pericula Imperiorum intelligantur: sintque Gubernatores instructi aduersus insidias & furores Sathanæ: quem in pernitiem principum & regnorum infatigabili astutia, dolis & criminationibus grassari ferrique & sæuire manifestum est. Contra hunc hostem non alio quàm filij Dei præsidio defendimur, & perduramus. Et quidem impossibile esset vllum iusti legitimique & salutaris imperij vestigium existere: nisi per filium Dei conseruaretur: qui sicut ordinis & honestæ societatis causa est in humano genere: ita hoc ipsum aduersus Sathanam, authorem confusionis & turbarum fulcit, defendit, sustentat. Quin propter Ordinis & pulcritudinem & necessitatem interdum personis ipsis benefacit Deus: etiamsi minùs idoneæ minusque gratæ Deo, pœnas potiùs quàm defensionem mereri posse viderentur. Ex hoc fundamento excitatæ subuectæque Imperiorum strues, in tantis confusionibus & ruinis vtcunque sustentantur: Conseruatq; Deus Magistratum propter se, & propter Ordinis, virtutumque & disciplinæ in humano genere dignitatem. Quod quidem à Magistratu pio intelligi agnoscique necesse est. Sed hac de re à nobis alio in loco copiosè dictum est.

Quia autem necessaria est lectio Historiarum: equidem voluntates

luntates eorum laudo qui quocunque modo cursus iuuentutis eam in rem promouent & iuuant; editis etiam libellis, quorum ductu ad solidiora doctrinæ fastigia, quadā veluti facilitate progrediatur.

Nec dubium est, in omni narratione historica earum quidem rerum quæ inter Gentes actæ sunt, amplissimam esse Historiam Romanorum; quascunque demum aut constitutionis, aut continuationis, aut translationis denique imperij vices aspicias ac consideraris. In Consulibus multis quanta prudentia? In Dictatoribus quanta Authoritas? Iam victorias, Dominia ac possessiones in illa gente maximas fuisse certum est. In Imperatoribus quanta fortunæ, morum vitæque ac studiorum varietas & dissentio? Alius bello; vt Iulius: alius Paci vt Augustus, destinatus est: eaque in re summa penè vtrique extitit felicitas. Alij alijs artibus plerunque delectati, Romani nominis auxere dignitatem. Nec necesse est mentionem fieri de singulis. Manifesta enim virtutum testimonia sunt in Vespatiano, Tito, Nerua, Traiano, Hadriano, Antoninis, Probo, Constantino & alijs. Inter hosce autem Bonitatis, Moderationis, Doctrinæ ac virtutum flores; quantus quæso prouentus erat vitiorū, quæ tanquam seges fœcundissima vberrimè succreuerunt? Quid enim Caligula, Nerones, Vitellius, Ottho, Domitianus, Commodus, Heliogabalus, Maximini, & plures alij; quid inquam, habent quod vel commendare possis ob virtutem; vel imitari velis ob sinceritatem? Iam verò quis Lanienas cædesque, quæ vel in ipsos principes, vel in principum familiares amicosque priuata tantùm feritate atque immanitate perpetratæ sunt, satis explicarit? In hæc exempla intuentes cohorrescamus ad conspectum iudicij Dei, & furoris Diabolorum: simusque in gubernando soliciti ac vigilantes; ac diabolorum insidijs resistamus, Inuocatione Dei & moderationis bono: semperque intueamur

in

in Regulas: Qui fuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis eius. Item, Qui gladium acceperit, gladio peribit: Item, Per quæ quis peccat; per eadem punietur &c. Ante omnia verò conſiderandæ ſunt tranſlationis Imperiorum cauſæ: nec laruis obruenda eſt aut veſtienda veritas: ſed planè ſtatuẽdum eſt propter iniuſticias & principum & ſubditorum transferri imperia, eque gente in gentem, à familia vna in aliã, mirando interdum modo, & quidẽ occaſione haud ita maxima omninò tranſplantari.

Sed de vtilitate lectionis Hiſtoriarum ab alijs ſæpè dictum eſt: nec ea de re copioſiùs aliquid adferimus in præſentiarum.

Deſcripſimus autem Cæſares Romanorum Italicos hoc mediocri Carmine: quod placere doctis cupimus. Et quia Maieſtatem tuam, inuictiſſime Imperator; exercitatam eſſe ſcimus in omni doctrinarum genere quod liberum hominem & principẽ talem deceat: non dubitamus etiam Hiſtoriæ Romanæ corpus, ordinem & ſectiones Maieſtati tuę probè cognitas atque perſpectas eſſe. Romanum Imperium à Daniele appellatum eſſe, hoc totum quod à Græcorum Monarchia ſubuerſa ad finem ac conſummationem mundi quacunq; demum fortuna, vulnere, laceratione aut robore conſiſtet ac perdurabit. Ex eo Romanos Imperatores eſſe nuncupatos, qui huius imperij ſummum occuparint locum: eumq; conſiljs authoritate ac gladij vſu aſſeruerint ac propagarint. Eius generis tres eſſe ordines, Italicos, Græcos, & Germanos. Italicos dici; qui in Italia arcem Imperij ſummã, vrbem Romanam occuparunt poſſederuntque. Græcos, qui in vrbe Conſtantinopolitana reſidẽtes miſerando certè interdum modo, Imperij ius dignitatemq; tutati ſunt. Germanos, à Carolo Magno in ſequentes omnes numerari. Singulorum verò ordinum tres eſſe claſſes comperi: & in ſingulis claſſibus contineri Cæſares Duodecim; reiectis ijs ac repudiatis, qui non Impera-

peratores, ſed Imperatorum hoſtes, ordinisq; ac tranquillitatis publicæ perturbatores exiſtimandi ſunt. Neque enim Imperatores Romani protinus ſunt perhibendi, quotquot Romani Imperij faſtigium vel aſpicere, vel ſperare, vel laceſſere inuadereq́; ſunt auſi, contracta militum ac perfidorum manu: in quibus nihil erat penſi ad virtutem; ſed inflammati erant ad ſeditionem animi; ardebantq; cupiditate ſubuertendi tranquillitatem publicam; qua ſalua locum ſibi nullũ ad graſſandi ſæuiẽdiq; libertatem relictum iri arbitrabantur. In his confuſionibus & ſeditioſis improborum tumultibus Maieſtas Imperij Romani minimè conſeruata eſt. Itaque ſubmouendi ſunt ab Imperatorum ordine huiuſmodi flagitiorum monſtra: quæ non Imperium conſtituere augereque, ſed collabefacere obſcurareque ac penitus ſubuertere: eosque qui vel à Senatu Romano, vel exercitu Imperatorio decreti Auguſti eſſent; obruere ac profligare conati ſunt.

Hæc ſi ſtudio aliquo ac diligentia ſingulari conſiderentur: equidem id quod dixi prudens ſolersq; Lector deprehendet, huiuſmodi quidem Claſſium, Imperatorumque numero ſingulos Cæſarum Romanorum ordines expleri & perfici: ita vt & Græci Latinis, & hiſce ex aduerſo Germani etiam reſpondeant; vſque ad Maximilianum primum: ſub quo multa pars Reipublicæ, ratioque ac ſtatus immutati ſunt & alterati. Nam & alia quædam quaſi forma militandi introducta eſt: & diſciplinarum omnium noua quædam ſequuta eſt emendatio: multaque tum certè omnibus regnis varia & cogitandi & ſpectandi extitit occaſio. Quantum verò extendi hanc Claſſem filius Dei velit; humana quidem ſententia definiri non poteſt. Mihi quæ ſit cogitatio; cum offendat illa neminem, qui quidem vero ſinceroque animo pietatem colit; libera profectò bonorum hominum iudicijs obuerſetur; eam putare me temporum noſtrorum ratio-

nem;

nem; vt quicquid ſupra æquatum Auguſtorum numerum accedere percipimus; id eò pertinere exiſtimandum eſſe; vt vel conſumationi peccatorum in condemnationem; vel pœnitẽtiæ hominibus ad ſalutem donatum eſſe videatur. Imminere autem extremum illum & ſalutarem liberationis noſtræ diem, ex ipſis quæ & Chriſti & Apoſtolorum teſtimonijs perſpicua ſunt, argumentis ignorari non poteſt à Chriſtiano. Et neſció quid profectò tandem referat tot Secundorum gubernatio, qui hoc quidem tempore principatum inter mortales gerunt: idque non in Inſulis tantùm maximis; ſed & in continente ipſa; quæ omninò res ſingularem aliquam mihi videtur ad euentus maximi ſignificationem habere & rationem & momentum. Quis enim Inſularum penè maximã Oceani ignorat eſſe Britanniam? Atqui præcipuam eius nunc partem Virgo Regina, Secunda adminiſtrat. Scandiã verò magnitudine omnes mundi peninſulas ſuperare manifeſtum eſt, vt quæ alter quidam orbis etiam à Romanis ſcriptoribus exiſtimata ſit; In hac potentiſſimos nunc Reges duos; & Danis quidem Nortuagisque FRIDERICVM noſtrum; Suecis verò Iohannem; vtrumque autem ex nomine Secundum, gubernare ac præſidere notum eſt. Iam ad continentem quod attinet, Annón Selymus & is ſecundus Turcis ſuis præeſt: Nobis verò Chriſtianis glorioſiſſimus atque humaniſſimus Maximilianus: quem vt è nomine Secundum eſſe ſcimus, ita vita gubernationeque ſecundum ac felicem eſſe expetimus; Imperium ac gubernationis prouinciam adminiſtrat? Sed & illa exigua quidem & ſignificationis minimæ fortaſſis arbitraretur quiſpiam: ni & cœlo ipſo doctore concionatoreque omninò admoneretur. Quid enim Stellam quæ recèns apparuit; hiſceque diebus illuſtris atque conſpicua eſſe deſijt; hanc, inquam, quid tandem adferre, quid oſtendere noui putes? Anné Secundam eam eſſe dixeris: quæ ſupra Elementalem collocata mundum, &

in ætherea conſpecta regione, euentus cuiuſdam magni ſignificationem è celſo illo & cunctis videndo orbis ſuperioris theatro depingat? Quid enim indicationibus hiſce ſimul iunctis aliud, quàm Secundum vnigeniti filij Dei Ieſu Chriſti aduentum obſeruari, colligiq; ac demonſtrari cogitandum eſt? vt ille tam diu deſideratus expectatusque à ſuis demùm accedat, finemque faciat improperij ac calamitatis Eccleſiæ, iudicio conſtituto, quo & lacrymas à ſuis tollat; & his qui malè egerunt, ſupplicia æterna reddat.

Hæc piè vtiliterque cogitari hoc in loco poſſe, certum eſt. Non definimus tempora iudicio; nec metis aduentum filij Dei includimus ac determinamus: ſed cum in foribus adeſſe ſeculi huius veſperam exiſtimandum eſt: quid quæſo incommodi habuerit ex omnibus (quæ iſtuc haud violenter torqueri accommodarique queant) ſignis occaſionem augendæ pietati ducere: potiſsimum cùm multis ita increuerit ſecuritas; vt verbo in eam quidem rei ſummæ cogitationem nequaquam ſeſe permoueri patiantur? Nec metuo inclementiam iudicij multorũ, qui cum audacia temeritateq; ridendi quiduis iam dudum occaluerunt; equidem nihil rectè tempeſtiueq; dictum putant, niſi quod ipſi vel fecerint, vel quocunque inſulſitatis modo locuti ſint & perperam venditarint. Sapientes verò ac cordatos viros, quibus & gloria DEI & propria ſalus cordi eſt; hac quidem de re mecum ſcio diligentiſſimè eſſe cogitaturos.

Nec tamen eó ſuperiora iſta pertinent; vt dici meliùs concinniúsue nihil poſſe putem. Sed cum hoc quidem tempore veriſimilius nihil mihi aut commodius appareat: patior has cogitationes notas liberasq; etiam eſſe alijs; qui quantum hiſce tribuendum ſentiant, non mea quidem in manu poſitum; ſed illorum voluntate atque iudicio collocatum ſit. Sanè ſi quis omnium rerum, horumque temporum formas cum Chriſti ſerua-

toris noſtri, & Apoſtolorum dictis conferat: equldem ſententię ac cogitationis noſtræ cauſas minimè obſcura profectò collectione deprehendet. Quàm enim languidus rarusque & perplexus nunc ſit virtutis vſus, ignorari nequit ab his quib⁹ aliqua eſt cum hominibus in ipſa Reipublicæ luce conuerſandi neceſſitas & occaſio. Quorſum enim euaſit quæſo priſca illa integritas animorum? quorſum exceſſit Chriſtiana pectorum humanorum beneuolentia? refrigeſcet Charitas, inquit Paulus. id quàm verè prædictum ſit, quantumque nunc vſu ipſo deprehendi queat; res in conſpectu collocata monſtrat. Vitiorum autem quanta ſit colluuies, quanti perfidiæ atq; improbitatis cumuli, ſine dolore maximo nec cogitari nec commemorari poteſt. Quantus vitæ luxus? quanta in veſtibus profuſio? dij boni, quanta licentiæ atq; impunitatis perſuaſio? Paulò anteà inciuilitas quædam ſumma circa pedes ac genua ſpectata eſt. at verò quæ nunc circa iugulum circaq; verticem & aures viſitur? huc enim Emblemata illa, vt ita vocem, infanda Diabolicaq; commigrarunt: vt quæ anteà inconcinnitas Barbarieſq; & luxus circa femora ac tibias, inferiore illa corporis parte propēdebat; in arcem ipſam hominis ac partes corporis ſuperiores euolando illuſtriore nunc tandem loco conſtitit; ex quo ſtulticiam, ſuperbiamque & procacitatem iudicij humani arguat ac demonſtret. In actionibus verò nulla amplius ſinceritas, nulla affectio Chriſtiana regnat. In moribus ſpectatur diſſolutio, & ea quidem tanta; vt aliquam reſtitui aliquando integritatem poſſe, ſperare vix audeant boni & ſapientes. Quanta dirarum, execrationumque & Iuramentorum eſt frequentia, auiditas, conſuetudo, impunitas? quanta Ebrietatis, commeſſationum, luxuriæ licentia? quanta immodeſtia, quantaque impatientia correptiones admonitionesque bonorum audiendi? Iam quantæ qualesq; telæ conuiciorum? quanta calumniarū ſugillationumq; Scena? quantus famoſorum libellorum

lorum fœtus? Denique vt nihil desit malitiæ; scelerum proteruia, virtutis nomine coloratur: patronosque flagitia reperiunt; minorque non est facientium numerus, quàm consentientium turba.

His moribus finem consummationemq; seculi huius indicari Paulus Apostolus ostendit. Sed communes bonorum omnium querelas oratione non persequar prolixiore.

Tibi verò Imperator MAXIMILIANE, Cæsari Romanorum Inuictissimo, hos itidem Romanos Cæsares ad eum quidē modum eoq; Orationis genere descriptos à me, dedicandos esse statui: tum quòd eruditionis præclaræ fama primas iam partes inter omnes Imperij Magnates regnorumq; Principes obtineas: Tum quòd animi tui beneuolētiam cognouerim erga Gentem nostram: quæ vt aliàs sæpè, ita proximo bello Suetico; ipsaque Pacificationis actione abundè perspecta est & explorata: Petoq; etiam humiliter, vt hanc animi erga se nostri significationem placere sibi Maiestas tua sinat. Scio delectari Maiestatem tuam bonarum literarum studijs & lectione. Itaq; audacior fui in hoc opere tibi dedicando: quod quamuis scholasticum tantùm est & tenue; gratum tamen ob vtilitatem iucunditatemque lectionis Maiestati tuæ futurum esse arbitratus sum: qua ne destituar fiducia; serenitate vultus tui atque approbatione perfici expediriq; posse putes.

Est & vetus literarum possessio in familia Austriaca: Et Carolum Quintum Maiestatis tuæ patruum, inter eos qui ante illum intra quingentos penè annos Romano regno præfuissent; & consilio maximum, & moderatione summum Imperatorem scimus ita delectatum esse Historiarum lectione; vt iam in senium vergens Thucydidem sibi in Hispanorum linguam conuerti iusserit: quem is authorem & semper secum postea habuit, & diligentissimè legit. De patre autem tuo audiuimus ap-

primè fuiſſe inſtitutum illum cognitione literarum: quibus tua quidem Maieſtas vt Imperio ſuccedit, ita doctrina liberali antecellit: adeò vt non lingua tantùm Latina venuſtè concinneque proloqui; ſed & dextrè de authorum ſcriptis præclarisque ingeniorum monumentis iudicare poſſit. Quo nomine minus metuo hanc tibi Cæſarum Italicorum hiſtoriam offerre: quòd te de toto ſcriptionis genere & complexu rerum rectè pronunciare poſſe putem. Scio malè apud multos audire dicendi genus hoc Poëticum: & huius mulctæ non ignoro cauſas. Sed in ſcriptis meis, quæ quidem hoc orationis genere in vulgus prodierunt; nihil eſſe incommodi exiſtimo: cum & res magnas grauesque & neceſſarias complectar & explicem: & procul abſim à conuicijs & ſugillationibus: qua vna re ſibi nomen iam pridem multi & miſerum profectò & inuidioſum comparauerunt. At nobis alio genio aliaq; via contendendum fuit ad nominis ac elegantioris cuiuſdam ſtudij memoriam & commendationem: qua de re & Maieſtas tua, & Eruditi qui in Maieſtatis tuæ aula ſunt & multi herclè & pręſtantes viri ſine acerbitate vt ſpero, iudicabunt. Dolendum autem eſt antiquam illam & elegantem diuinæ poëſeos facultatem huiuſmodi quodam ceu abuſu importunitateq; paucorum hanc ruinam trahere: vt quæ vna ſummis olim Monarchis ſummiſque principibus Auguſto Tiberio, Tito, Hadriano, Seuero & alijs non placuerit tantum vnicè; ſed & exculta admodum, & primo ſemper loco habita ſit & collocata: nunc ceu contempta iaceat; raroſq; tum fautores inuenerit, tum admiratores experiatur. Hæc labes vt deploranda eſt; ita ſunt omninò admonendi Principes: ne quid iudicium de re & grata Dijs & iucundiſſima hominibus præcipitent: omnemque hanc ſcribendi rationem æſtiment ex quadam imperitia audaciaque etiam paucorum: ſibiq; eam prorſus negligendam eſſe putent: cum, quod in reliquis vitæ partibus omninò faciendum eſt; etiam hîc ſibi

conſe-

consectandũ esse duxerint, vt vtilia ab inutilibus, moderata à petulantibus, docta commodaque à coagmentatis insulsè vocibus secernant: eaque laudent demùm & amplectantur; quæ & vtilitatem publicis adferre studijs, & honorem præmiaq; ex bonorum hominum censura applausuque mereri posse videantur. Sed hac de re commodior erit in Physicis nostris ad dicẽdum locus. Ad nostra verò opera quod attinet ita scio temperatum in omnibus argumentis esse Stylum: vt cum publicam vtilitatem consectatus sim in singulis: equidem nullos læserim: & moderationem cum suaserim commendarimque alijs; tum ipsi eam mihi retinendam exprimendamq; vbique esse existimarim. qua de re & Crato ille tuus, Medicorum omnium præstantissimus; & alij qui verè docti sunt pro suo candore pronunciabunt.

Diligentiam autem commendo hanc Lectoribus; vt in ista Classium, quas nos deprendimus, fatali sectione admodũ considerent; qualia Classium Capita, quales fines in isto Imperatorum ordine extitissent. Cum Iulius primam classem exorsus esset vir & princeps fortuna, sapientiaque & rerum gestarum magnitudine excellentissimus: equidem in Domitiano illa desijt: qui truculentia & inepta gubernandi ratione inuisum sese patribus, & imperio indignum esse declarauit. Secunda, à Nerua optimo atq; innocentissimo viro inchoata, postremum habuit Heliogabalum, qui deformitate scelerum & petulantia omnes non modo principes, sed & homines propemodum vicit & superauit. Tertiæ primus erat Alexander Seuerus, vir magnificus, sapiens & princeps liberalis: sed desijt in Diocletianum, cuius excellens quidem erat politica & ciuilis virtus: sed tanta atrocitas furorque in Christianos: vt quæ sub isto Cæsare in Ecclesiam mota est persequutio, reliquas omnes & diuturnitate temporis, & cruciatuum tormentorumque varietate, & immanitate denique suppliciorum vicerit & superarit.

His

His expletis perfectisque Imperitantium Claſſibus Deus ob ſæuitiem ac crudelitatem gubernatorum, regnum ademit Italis, transtulitque Imperij arcem ac dignitatem in Orientem: Italiamque paulò pòſt in gentium variarum prædam collabi paſſus eſt: vt quæ tantum ſanguinis innocui ſine cauſa profudiſſet; æqualia, imò duplicia recipiens ſuum viciſſim ſanguinem profundi, loca amœniſſima vaſtari; iugũ ſeruitutis oppreſſa libertate inijci in humeros ſuos aſpiceret pateretur ac deploraret &c. Sed hæc ſunt cognita ex hiſtorijs.

Tu verò, Inuictiſſime Cæſar Maximiliane; hunc laborem noſtrum & clementer ſuſcipere, & patrocinio tuo ac fauore dignum exiſtimare velis. Quod ſi voluntate tua atque imperio id fieri ſentiam: equidem operam dabo Deo gubernante, vt adijciantur ſimili orationis & Methodo & facilitate etiã Græci Germanicique Imperatores omnes: eaq; ratione & eruditorum voluptati; & ſtudioſorum omnium profectui omninò conſulatur.

Exiſtimo autem operam hanc noſtram multis ex eo gratiorem fore: quòd Maieſtatis tuæ nomini liber inſcriptus ſit: cum ea plerunque ſtudioſi libentiùs & lectitent & probent, quæ eruditioribus, & in ijs quidem maximè principibus paſtoribusque populorum, vt eos ſcriptor Græcus vocat; oblata dicataque eſſe vident. Et profectò operã dedi ſtudio, ni quid fallar, non etiam mediocri; vt placere doctis hæc ſcribendi colligendiq; cura poſſet, vel hac cauſa nomineq; maximè: quòd non ſimplicem tantùm ceu nomenclaturam Cæſarum contrahere infercireque voluerim: ſed Hiſtorias vt in fontibus deſcriptæ ordineque comprehenſæ ſunt, præcipuas complexus ſim: quo nomine cum Eruditis iucunditatem arbitror me haud attuliſſe minimã: dum quæ pridem in authoribus hiſtoriæ Romanę lecta ſunt; ex huius Carminis occaſione reuocari ſibi & ſub memoriam referri ſentiant: quod quidem gratum,&, vt dixi, iucundum doctis exercitatisque

tatisque hominibus futurum esse putem. Tum verò iuuenibus, qui minus adhuc fortasse in Historiarum fontibus versati sunt: animum tamen gerunt, auidum certè cognitionis rerum maximarum, quæ studio ac labore ex ipsis Scriptorum monumentis petendæ sunt & comparandæ; occasionem dederim plurima in Authoribus ipsis inquirendi: de quibus è tenuioribus scriptis non admoniti, nec fontes ipsos inspicerent degustarentq́;: nec satis solerte cura ad rerum maximarum pulcritudinem & cognitionem aspirarent atque afficerentur. Ita vtrisq; hac opella scriptionis nostræ consultum esse volui: quæ si placere possit, concedatq́; in vtilitatem studiosorum; equidem satis magnam me laboris multi gratiam mercedemq́; (præcipuè verò in multiplici hac iudiciorum variorum discrasia & iniquitate) consequutum esse credam. Non studeo fontes ipsos & authores Romanę historiæ Græcos Latinosque studiosis eruditæ vetustatis hominibus è manibus excutere: sed viam aperio primas cliui maximi asperitates subeuntibus: qua adiuti progressique, non ita labore deinde maximo ad rei omnium pulcerrimæ & fructus vberes lætosque promittentis, summitatem atque fastigia cum voluptate enitantur. Vix enim dici potest quantum momenti is secum attulerit ad victoriam: qui primis veluti arenis exercitatus expeditiorem sibi cum aduersario & viam, & audaciam & colluctandi reddidit necessitatem. Ita qui ex libellis tenuiorib⁹, sed concinnè tamen & non nimiũ ieiunè coaceruatis, rei magnę gustum, ordinẽ & præcipua membrorũ capita, methodo aliqua non inelegante ad clarorũ authorum lectionẽ detulit: equidem in fontibus maiore hunc vtilitate versari posse dixeris: quàm si rerum rudis omniũ & ignarus, ad lectionis necessarię perplexęq́; cumulos ac dignitatem accessisset. Membra enim comprehensa priùs animo, vniuersam postea legenti cogitantíq; & faciliorem effecerint, & minus insuauem gubernarint discendi actionem.

Et hæc quidem potiſſimùm hoc in labore à me ſpectata ſunt. Tua verò Maieſtas ignoſcere velit orationi paulò fortaſsè prolixiori; ſed neceſſariæ tamen ad mediocrem inſtituti conſilijqúe noſtri, & rei totius explicationem. Imperium tibi ad nominis ſui Gloriam filius Dei augeat & protegat. Vale. Francofortiad Mœnum, III. die Februarij, Anno 1574.

T. Maieſt:

deditiſs:

Cimb: Eraſmus Michaëlius Læ-tus.

IMPERIORVM IN HVMANO GENERE, CAVSA ET FVNDAMENTVM.

E. L.

MAxima virtutum Regnis eſt cauſa. quis illam
Eſſe negat, quæ ſola alias complectitur omnes,
Juſticiam? hac reliquis vita eſt virtutibus: vt quam
Si tollas, cunctis vſumq́ ac iura neceſſe eſt
Tollier, ac nulla Mundum deinc luce teneri.
Quid Pietas, ni iuſta ſiet? quid Fortiter acta,
Ni ſint iuſta, putes? Moderatio ſancta beata
Juſticia vtatur. Clementia, Gratia, iuſtè
Conſiſtant. iuſtis ſit Lex obnoxia formis,
Pœnaq́ Iuſticiæ ſoboles ſiet æqua parenti.
  E triplici ſedenim quod iuſtum eſt, ordine ſeſe
Humano infundit generi. pars vna Deos: ſed
Pars alios: at te pars ipſum tertia iuſto
Reſpicit obſequio, moresq́ æquiſsima format.
Quæ ſuperos ſpectat; ſic demùm eſt grata ſuisq́
Omnibus vna quidem numeris perfecta: nihil ſi

In cultus sacrasq; Deûm deduxeris aras,
Quod tu cœlesti non iussum voce probaris.
Ast alijs quæ Iusticiæ pars seruiat, huc te
Impulerit: ne quid libeat fecisse, quod acri
Alterius vitam, studiumq; & nomina damno
Afficiat; quacunque quidem te iura vetarint
Grassari, & sæuos alieno infundere motus.
Hac è parte, SALVS populi, tibi maxima lex sit:
Quæ, tibi quæ fieri velles, decernier hisce
Iusserit, ac alijs quæ sunt æqualia reddi.
Huc omnis rerum, ratio est quæ publica spectat:
Quocunq; illa gradu, quocunq; ex ordine factis
Inscribit lucem, subeundaq; munera condit.
Prima est externis in moribus actio, cum tu
Sic conuerseris, ne fœda licentia tete
Transuersum ferat: atq; istud fortasse sequare
Perficiasq; alios quo lædi posse putandum est,
Dum soluat iunctas deperdita Gratia mentes.
Proximus officijs locus est: dum tute petentem
Consiliúmue operámue iuues: veroq; fauore
Prosequeris quoscunq; alios, quos mutua virtus
Obijcit officijs, decoratq; modestia rectos.

Ultima Iudicijs pars est obnoxia. primis
Hic plerunque autem peccatur lapsibus. ast tu
Justiciæ cursum sapiens moderare: dabisq;
Hanc operam, vt recti sibi sit mens conscia: ne cum
Tute alios damnes, alios absolueris, vrnam
Aut nimium attraxis; aut citra æqualia pellas.
Heu quantum iniustæ est sententiæ, & omnis vbiq;
In multos odij. quid enim? cum nulla fuisset
Causa neci: iam causa neci confingitur: ut sit
Victima; quem legum seruare potentia posset:
Ni legum tutela labat: ni fœda Tyrannis
Subuertat totos iurisq; ac numinis asses.
At verò Regnis spectandum est deniq; ne quid
Accidat, æthereo quod factum fortè Tonanti
Displiceat. iustè est miseris sententia semper
Decernenda reis. Tum quos fortasse licebit
Seruare; hos serues: si non violata putentur
Publica, & ex illo surgant maiora periclo.
Sanè equidem virtus digna est Clementia magnis
Regibus. intereà tamen id perfeceris, vt non
Clementi insultet crudelis Gratia. cunctos
Perdere velle, boni non Iudicis esse putandum est.

Vnum

Vnum est, quod semper libeat sectarier: ut sit
Delictis par pœna. nihil truculentius orbi
Tisiphone afflauit: quàm cum leuia esse ferantur
Crimina, funestis tamen hæc cruciatibus addas:
Et scutica dignum, horribili sectere flagello.
Quin potiùs cedas aliquid de iure remittens
E pœnis: Clemensq́ue velis ita dicier, ut non
Omnibus extremos factis inieceris ignes:
Nec tibi dira graues semper rota fregerit artus.
Vtq́ue malos pœna affligis: sic præmia iustis
Constituas; largaq́ue manu pulcerrima penses
Facta virûm; qui quæ fuerint bona publica diti
Expediunt mensura æquisq́ue laboribus augent.
Iusticiæ sedenim quæ te pars ordinat; unum
Id sectatur; ut ingenuo tibi vita pudore
Constet, & haud dubiam tibi tecta domestica laudem
Concilient. Equidem hîc tu fundamenta sequentis
Esse locata putes vitæq́ue & nominis: ut quo
More domi, cœlo tantum sub iudice viuas,
Cum ducas sine flagitijs, sine crimine vitam:
Spes sit te simili cumulatum laude bonoq́ue
Viuere posse foris. proprio qui ingratus & excors
Existitq́ue

Existitq́; auditq́; lari, non publica dexter
Numina, non diuos, non is prætoria vero
Occupet affectu, rerúmue pericula tollet.
Præcipuus sed enim fuerit labor, omnibus ista
Profligare modis, quæ non sunt iusta. Deinde
Hæc vt secteris quæ legibus optima ducas,
Et concessa velis. Iram ratioq́; modusq́;
Atq; Cupita regat. numeris ita firma beatis
Harmonia emerget: quæ sanctum iusta Monarcham
Duxerit, ac facto quæ sint sectanda probarit.
Hac causa regnis sceptrum Deus addit & enses:
Mortalesq́; inter, Reges iubet esse. proinde
Qui faciunt quæ recta, manent; & honore fruuntur
Diuino, firmæq́; basi sua semina iungunt.
Qui verò metas, mandataq́; cœlica praui
Transiliunt: violantq́; Deos, rectumq́; relinquunt
Et commissa premunt, sceptro excutiuntur. habenas
Qui regit, æthereo submittat corda parenti;
Et faciat quæ recta: Deosq́; in fœdera poscens
Virtuti pretium; & sceleri sua præmia reddat.

C. ERAS-

C. ERASMI MICHAELII LAETI,

ROMANORVM CAESARVM ITALICORVM CLASSIS PRIMA.

IVLIVS.

I.

Vlius imperij fatales primus habenas,
Sceptraq; deuictis hostibus alta tulit.
Cæsar hic Ascanium sub origine ponit Iulum:
Et genus in Phrygios explicat acre viros.
Editus in lucem Quintili venit: & inde
Julius à nostro Cæsare nomen habet.
Vt verò leuibus satagens excesit ephebis,
Maturam patria cepit in vrbe togam:
Confestim summo perfunctus honore: Diali
Maximus iccircò Flamen in æde fuit.

Cossutiam iuuenis ductam mox lege repellit:
Cuius init Cinnæ postea gnata locum.
Quæ Caio postquam placuisset grata marito:
Protinus hunc fecit filia nata patrem.
Inde per eximios ad summa profectus honores,
Iam trepida primos captat in vrbe gradus.
Quapropter Syllæ suspectus pectora; multos
Huic Marios vni dixit inesse viro.
Officijs sedenim Latio defunctus in orbe;
Celtica fidenti suscipit arua manu:
Et procul à patrijs laribus, fremituq́ potentum
Gallica multiplici prœlia Marte gerit:
Inq́ Quirinorum traducit iura Britannos,
Allobrogumq́ truces contudit ense minas.
Romanum lato promouit limite nomen;
Et fuso patrias sanguine firmat opes.
Quæ bis quinq́ quidem suscepta peregit in annos,
Gallica nam Rhenus tot videt arma dies.
At verò postquam gestorum laude Senatus
Ampla videt Caio crescere regna duci:
Cæsaris imperio finem decernit; eumq́
Exautoratum Roma redire iubet.

Hic

Hic ſe poſſe negat patriamq́ domumq́ reuerti;
Ni linquat tractam curia ſæua manum.
Se Gallos inter primas iam malle: ſecundas
Quàm Latio victum ferre patiq́ ſolo.
Haud æquum petier: diſſolui Cæſaris arma;
Ciuica cum totas compleat haſta domos.
Et pariter cum voce viam Rubiconis ad amnem
Corripit. hîc preſſo ſubſtat vt acer equo;
Fama venit latis cenſitum legibus hoſtem;
Et maieſtatis protinus eſſe reum.
Tum verò infrendens fatisq́ accenſus: at, inquit,
Alea fortunæ iacta ſit iſta meæ.
Et celer armatam pedites conuertit ad vrbem:
Auſoniamq́ fero milite complet humum.
Romuleos trepidare viros: & mœnia luctu
Perſtrepere; ac miſeras plangere dira nurus.
Cæſaris hæc vrbi tantum præſentia; quantum
Incuſsit nunquam Punica turba metum.
Hannibalis vileſcit eques: nihil egit Amilcar,
Nil, niſi quòd multas fuderit Hanno minas.
Deniq́ nil Pyrrhus Latias qui venit in oras:
Nil peragit grauibus Parthia fæta malis.

Solus habet Cæsar, quæ terrent agmina Romam,
Et cogunt subito corda pauere metu.
Pompeius fugit, ac procerum fugit ordo, secutus
Quem sibi delegit curia mœsta Ducem.
Strenuus insequitur fugientem Iulius hostem,
Et Generum trepidam vertere cogit humum.
Donec & Æmathios penetret Pompeius in agros;
Quo mox castra solo diripienda locat:
Inclyta vincenti cùm cedant agmina Caio,
Et sua fatales euehat hora manus.
Vt verò bellis & atroci hoc vulnere fractus
Sentijt extremi probra vicesq; mali:
Fretus amicitia Pharijq; & iure Tyranni
Ægyptum Magnus vana secutus, adit.
Qui simul ac primas tetigisset littoris oras
Incidit in regem, monstra proterua, Lagum.
Cumq; rates mutat, dubiæ vt se credat arenæ,
Septimij ingrato percitus ense cadit.
Cæsar at vt laceros Pompeij corporis artus
Cernit, & allatum tristia visa caput:
Fleuit; & affectus lacrymis testatur obortis,
Te quibus extinctum Magne sepulte colit.

Turpia Barbarici fugiens mox littora regis,
Aphrica constanti milite rura petit:
Ingressusq́ Uticam premit obsidione Catonem;
Et rigidum cogit carpere fata virum.
Hinc Hispanorum cum fortè profectus in vrbes,
Pompeij gnatos vincit agitq́ duos;
Pòst Romam properat, victoq́ triumphat ab hoste
Celsaq́ præstanti milite regna capit.
Ignouit multis, pœnamq́ resoluit, & omnem
Clementi prorsus sustulit ore metum.
Artibus hinc animos subditq́ & pectus honestis
Primaq́ cælorum cura modusq́ fuit:
Hactenus incerta cum tempora lege mearent,
Et flueret dubijs annua meta notis.
Hanc equidem facili curam celer arte peregit;
Et bis sex annum mensibus ire iubet.
Multaq́ prætereà Latios bona condit in vsus:
Grata parū hæc quamuis Romula turba probat.
Nam Caio summos quanquam ipse Senatus honores
Asserat, ac celsos deferat aula gradus:
Occulta tamen inuidia pars multa Tyrannum
Versat, & egregij principis acta premit.

Ipsius haud quamuis incauta superbia nullam
Dicitur his causam conciliasse malis.
Nam Dictatorem cum sese venditat: vt qui
Inuitis etiam patribus arma gerat:
Effera multorum præcordia mouit, honestæ
Qui libertatis vincula fracta dolent:
Infestantq́ odijs, ingrato & murmure scindunt;
Posse nec has ferri sæpè queruntur opes.
Coniurant igitur Brutusq́ & Caßius, ambo
Cæsareis dudum pectora fulta bonis.
Inq́ Idus primi stat coniuratio mensis,
Qua populi numero curia luce strepit.
Illæ vbi venerunt, quamquam vetuisset aruspex
Ingredier, certo fata minante polo;
Ingressus tamen est fidenti corde Senatum,
Et sedet in medijs inscius ipse dolis.
Ergò vbi ceperunt agitari iurgia; mox se
In diram fundit perfida turba necem.
Sedibus exiliunt omnes Caioq́ minantur;
Armarat turpes pugio dire manus.
Ille vbi se vultu ac gladijs videt omnibus vnum
Certaq́ iurata fata cohorte peti:

Haud ictus refugit, neq; territus occupat enſes:
Sed cadat vt tecto corpore cura fuit.
Sic igitur proceres inter, medioq; Senatu
Confoſſus multo vulnere Cæſar obit.

OCTAVIVS AVGVSTVS.

II.

CÆſar vt Auſonidum defunctus fraude peribat:
Proditus & ſubitæ funera mortis adit:
Inclyta ceſſerunt Auguſto ſceptra nepoti:
Vindice qui latias occupat enſe manus.
Diua Palatino eſt enixa hunc Iulia monte:
Italis at clarum nutrijt ora ducem.
Ætatis primo qui mox ſub flore Camœnas
Et ſubit ingenuæ caſtra beata ſcholæ.
Exornatq; animum ſtudijs, & græca latinis
Iungit; et hoc veteres munere vincit auos.
Prætextam poſuit cum primis lætus ab annis,
Quæ fuit æqua viro ſumit in vrbe, togam.

Mox

Mox vbi Celtiberos contendit Cæsar in hostes:
Pompeios celeri frangat vt ense duces:
Augustus facilem tum dexteram mancipat armis
Discit & hostiles cernere posse manus.
Et tentare Duces, pugnamq́ lacessere facto:
Duraq́ constanti prælia ferre mora.
Inde per Italicas cum fortè reuertitur vrbes,
Dacica non tardo milite regna petit.
Cæsaris auspicijs ad Thracica rura profectus
Victor Apollinea cautus in vrbe manet.
Quo præstolatur victoris vt agmina regno,
Ac inter medius spemq́ metumq́ sedet:
Ecce reuersuro patratæ conscia cædis,
Protinus Augusto nuncia fama venit.
Cæsaris effusum ciuili fraude cruorem:
Et sacri proceres sanguinis esse reos:
Seq́ adeò hæredem scriptisq́ ac lege vocari,
Optatus Caio gnatus vt antè foret.
Hic dubitat, quo se primùm munimine firmet:
Quóue sibi auxilium milite, & orbe petat.
Annè etiam præsens quod ducit robur & arma
Exerat, ac celeres instruat ense manus?

Esse

Esse quidem secum magni fulcimina belli;
Se quibus incolumem viuere posse videt.
Hoc tamen vt nimium præceps & inutile damnat
Consilium, ac animo cautior arma premit:
Dum Romam, quantum contendere posset in vrbē,
Omnia peruolitans rura sinusq́, petat.
Tum testamento quæ Cæsaris acta fuissent
Et quæ Romuleo condita more legit;
Intrepidusq́, celerq́, capit: nec voce prophana
Hæc sibi præripier commoda magna sinit.
At dextram imperio & conducto milite firmat,
Sceptraq́, defuncti principis alma capit.
Cui mox se Lepidus; mox se cui Marcus agebat
Aduersum, duplici numina magna face.
Vtq́, prius patrem tulerant; ita fata minantur
Gnato etiam, & vitæ funera certa struunt.
Hinc igitur tot bella, tot ardua prœlia, strages;
Ciuili tellus sparsa cruore videt.
Testatur mutina & submersi cæde Philippi;
Vindice quo Brutus concidit ense, loco.
Inde Perusiacas properè digressus in vrbes,
Euertit subita Consulis arma nece.

Pòſt Siculos adit, & Pompeij pignora vincit:
Quo tamen & ſubijt magna pericla loco.
Vltimus Actiacam labor eſt confectus ad vrbem,
Lætaq; nauali pugna cohorte fuit:
Marce quibus tandem Cleopatraq; victa carinis,
Niliacos repetis dirus vterq; ſinus.
Auguſtus ſequitur, Marcumq; in fata coëgit,
Ipſaq; mox coniunx Aſpidis ore perit.
Actiaco victor conſtruxit littore Cæſar
Nicopolim, tanti nomina longa boni.
Tum redit Auſoniam, victisq; triumphat ab armis;
Et meritas fuſi publicat hoſtis opes.
Felix qui ſacros cineres mortemq; perempti,
Vlciſci iuſto quiuerit enſe, patris.
Quos toto verſat conatus pectore; facta
Ne iactare deo Brutus inulta queat.
Aſt vbi iam parta floreret pace; feroces
In Germanorum tranſtulit arma viros.
Auſonio primos tentauit Marte Sicambros,
Quo laudem, victo Cæſar ab hoſte petit.
Sed nihil aduerſo meditari maxima cœlo eſt,
Et fallunt noſtras libera fata manus.

Non siquidem Augusto succedunt vota; ruinam
Sensit; & in vanos spes abit ista notos.
Namque manus perdit Romanas, signa, cohortes:
Perdit & egregios Italis ora duces.
Hoc Varo bellum, nuribusq; virisq; latinis,
Prorsus & auxilijs exitiale fuit.
Altera non æquè Lolianis cladibus acta
Turbat, in infamem pugna relapsa fugam.
Pertulit hanc lento commissam pectore: verùm
Istius est luctu mentio facta graui.
Pernities igitur populum quo tanta subegit,
Funestum semper præcipit esse diem.
Hinc Latiam Cæsar reuocato milite Romam
Pergit, & ante sacros exuit arma focos.
Exosusq; hominum condemnat voce furores,
Grandia de nihilo qui sibi damna mouent.
Non satiari opibus, nec habendo ponere lucro
Mensuram, & stolidis rumpere vincla modis:
Deniq; non iusta bellum ratione probare:
Effera nec licito prœlia Marte sequi.
Quin gentes violare: procul quæ rura colentes
Nil de vicino cespite fraude legunt.

Tum verò hoc, quicquid tandē eſt & ſortis, & æui
Humani, cæco perdere velle metu:
Et dubias ſectari artes, quibus arua domosq;
Obruat, ac fœda publica labe notet.
Euertatq; lares patrios, & templa Deorum,
Templa repentinis non violanda malis.
Hæc igitur Cæſar dum multis damna querelis
Plorat, & his finem moribus eſſe cupit:
Ipſe animum certæ iam firmat pacis in vſus:
Condit et Auſonijs commoda larga viris.
Vtq; ea conſtarent manifeſtis fœdera ſignis:
Belligeri clauſit tertius ora Dei.
Tum plebi ſeſe patronum præſtitit: acta
Non ſimili procerum cuncta fauore probat.
Et quanquam hos ſimulet ſeſe admirarier, odit:
Priſcaque ſub tacito pectore geſta premit.
Mox, quia magnificis cumulatum laudibus eſſe
Plebs cupit, imperio nomina trina ferunt:
Atq; poteſtatem faciunt, vt deligat horum
Quo ſua præcipuè condier acta velit.
Principiò Patriæ Patris aſpernatus honores,
Maluit Auguſti nomen habere viri.

Poſt

Post istud tamen & populi plausuquè Senatus
Messalæ docto suscipit ore Senis.
Et quantum vel fata dabant, vel sedula virtus,
Promouet Ausonias Cæsar & auget opes.
Hac equidem fama peregrinis nomen in oris
Creuit, & extremos venit ad vsquè Getas.
Percellitquè animos hominum bonitatis & æqui
Laudibus, ac facto pectora grata trahit.
Idquè adeò; vt neq; Dictator quos omnis, & omnis
Haud potis est multa vincere Consul ope;
Virtutum studijs Augustus vicit: & enses
Omnibus excussit tela minasq; viris.
Quosq; Aquilas pridem deuicto Parthia Crasso
Abstulit; Augusto signa remissa dedit:
Hoc se Romano testata accedere regno,
Cui nunc vt socias iungit amica manus.
Omnem perstrinxit Clementia Cæsaris orbem:
Et bonitas rectis moribus aucta trahit.
Sic igitur dudum quod prædixêre Sibyllæ,
Omnia iam Cæsar regna Monarcha tenet.
Cuius in Imperij bis quarto Cœlica lustro
Iudaico at proles sanguine nata fuit:

Virgine matre quidem; Supero sed patre Tonante:
Cuius in æternam sanguis abundat opem.
Nec tantùm felix hoc tempus pace recepta;
Ingenijs sed erat dulce feraxq; bonis.
Virgilius vixit, vixitq; his Tullius annis;
His vitæ lucem Naso disertus init.
Tum verò Ausonias numerosus Horatius aures
Implet, & acta graui detinet ora stylo.
Ast vbi lustra decem iam Sextus cogeret annus
Augusto rapuit Parca maligna dies.
Qui priùs vxori testatur fata; memorq;
Coniugij, dixit, Iúlia viue mei.
Et simul hac blanda defecit voce. manendo
Deficimus; dubiæ cum sumus vmbra moræ.
Vsq; adeò nihil est, vel maiestate, vel armis,
Vel vitæ cursu prosperiore frui.
Abripimur celeri velut acta sagitta volatu:
Et nihil est multos viuere posse dies.
Defunctus Nolæ fatis portatur in vrbem,
Quem mox exuri Martia prata vident.
Ossaq; post cineres tandem collecta: sacrumq;
Flaminiam iuxta condidit vrna virum.

TIBE-

TIBERIVS NERO.
III.

CLaudius hinc faſces; Tyberi cui nomē ab amne,
Lataq́; defuncto principe regna capit.
Illuſtri florens & honeſto ſplendidus ortu,
Cui cœcus veteres Appius auget auos.
Huius vt Auguſto genitrix conceditur, ipſe
Priuignus cepit Cæſaris eſſe Nero.
Exemploq́; patris bis amœna fœdera mutat
Coniugis; alternos verſat amatq́; thoros,
Deſerit Agrippam, cui Iulia ducitur; illa
Auguſto petulans filia nata patri.
Nec modò priuignum mater, ſed adoptio gnatum
Fecit, & aſſumptæ cura probata togæ.
Non prius optarit quamuis hunc Cæſar; ab illo
Quàm Druſo genitus iura paterna capit.
Claudius hinc igitur peragendis pectora rebus
Mancipat; ac totis viribus arma colit.
Ciuica iam pridem deſpexit munera: duræ
Militiæ eſt animus tela ſtupenda ſequi.

Qua-

Quapropter latè populos deduxit in ortum:
Armenosq; fero contudit ense viros:
Tygranémque iuuat, patriasque euexit in arces;
Abstulit & Partho signa relicta duci.
At postquàm Eoo victor rediisset ab orbe,
Gallorum pingues rexit & arua plagas.
Hinc scripto tenues populatur milite Brennos:
Rhetiacos terret, Vindelicósque domat.
Dalmaticos vincens, tum Pannona regna subegit;
Quà iacet Euxino terra propinqua salo.
Felici demùm Germanos sidere tentat,
Et variis strauit millia multa locis.
Omnia virtutum quæ ductu Claudius egit;
Et Nero non tristes huc habet vsq; dies.
Hinc Romam tandem Latiasq; reuersus in vrbes
Grata triumphali nomina more capit.
Et se conuertit patriæ communis ad vsum:
Militiæq; graui munera voce notat.
Multa etenim correcta dedit, meliora refecit,
Turpia sublato iura timore fugat.
Et quamuis Latia dudum secessit ab vrbe;
Ac Rhodiis multo tempore vixit agris:

Attamen

Attamen accepta redeundi lege; benigna
Esse sibi procerum vota precesq́ue videt.
Præcipuè Jllyrios postquam domuisset, & omnem
Qua legit Euxinum Pannonis ora fretum.
Acer erat, prudens, & circumspectus in hostem,
Cautus, et haud timida promptus in arma manu.
Quas quia virtutes Augustus Cæsar amarat,
Sæpiùs hunc proprio prædicat ore Senem.
Nec solùm elegit qui gnati iura teneret:
Sed successorem fascibus esse dedit:
Præsit vt imperio, quibus hactenus omnia fudit
Viribus, & iusta singula lance gerat.
Augusto meritas igitur sub principe laudes
Claudius; at functo Cæsare regna tulit:
Subuectusq́ue loco rerumq́ue potitus et vrbe:
Solus in illustri sede Monarcha fuit.
Preßit hic ingenium viuo sub patre nefasq́ue,
Multaq́ue vel summis fecit amanda viris.
Moribus vt fuerit quamuis truculentior: vt fit
Disciplina feros cum domat æqua lupos:
Attamen Augusti iam gratus voce, probauit
Romuleis dignas fascibus esse manus.

Optima sed postquam genitricis dicta perosus
Reppulit absurda sæpiùs aure minas:
Maternasq; preces monitusq; ac pectora spreuit;
Ferre nec has voces, iurgia crebra, potest:
Forsan & afflictæ cum quæreret otia vitæ,
Hæc minùs vt populo nota frequensq; foret:
Excessit Latio, Capreasq; inuectus aquosas,
Æquoreis cinxit membra petulca vadis.
Vndiq; prærupto quia clauditur insula monte;
Hæc loca cælandis moribus apta legit.
Ergo huc perlatus curam mox deserit vrbis,
Et dirum clauso fornice corpus alit.
Tum mutata viro sunt pectora, secula, mores,
Subuersumq; pio quicquid in ore fuit.
Quos poterat iuuenis tetros vitare furores;
Inuadunt olidum probra molesta senem.
Et nunc omne genus variosq; libidinis ignes
Mercatur, precio crescit & aucta Venus.
Corpora prostituit, sexus commiscet, vt istac
Pruritum capias languide penis ope.
Promouet hos vini mores petulantior vsus:
Ebrietas turpes auget alitq; faces.

Caldius, & versa nunc voce Biberrius audit;
Et Mero, qui pridem est dictus in vrbe Nero.
Pellicibus desert operam gregibusq; petulcis:
Et scortatorum triste lupanar alit:
Non animo voluens aliud, non mœnia spectans;
Eximijs quondam mœnia culta viris.
Hos igitur luxus opprobria magna sequuntur;
Affligunt Latios damna propinqua duces.
Mœsia vastatur: Germania sæua tumultus
Commouet; Illyrios Sarmata turbat equos.
Syria defecit; ceßitq; Armenia Parthis;
Fœmineoq; Tagus subtrahit arma viro.
Sic ergo Ausonidum prouincia parta cruore,
Hoc libertatem principe multa capit.
Intereà Capreis funesto ardescit in igne:
Fœdaq; multiplici probra sub arte struit.
Sanguine coniunctos crudeli sustulit ense,
Fata quod inprimis Matris acerba docent.
Nec curasse ferunt patriæ Patris illud honoris
Nomen, in haud dubias præmia danda vices.
Non mores etenim sese ignorasse; nec acta
Nomine sit passus condier vlla suo:

Postquam, quæ iuuenis vitarat crimina vitæ,
Censerit in stolidum posse redire senem:
Existatq; dies melior, qua luce Senatus
Haud dubia scindat principis acta, manu.
Huius at ingenium cum Cæsaris, otia sternant:
Otia, quæ vitij semina lenta trahunt;
Vtilibus sit fas inferre laboribus æuum,
Et nihil ignauo turpia more sequi.
Vt verò explerat ter sextum Circulus annum,
Incidit in paßi tempora læta Dei.
Postea sed Latijs Capreas cum tendit ab aruis
Lucullą gelidos clausit in vrbe dies:
Læticia procerum magniq; ad vota Senatus,
Omnia qui fœdo condidit atra Seni.
Quatuor hic lustris ternum superaddidit annum
Sceptra quibus Latij tradita ruris habet.
Ætatis spacium sed septuagesima meßis
Brumaq; in octonas finijt acta vices.
Post mortem iussum Tyberinas corpus in vndas
Spargier; hoc populi totius ora fremunt:
Attamen inuidia tandem cessante, relatus
Intulit in patrios Claudius ossa rogos.

C. CÆ-

C. CÆSAR CALIGVLA.

IIII.

CLaudius infami dum vitam funere ſoluit;
Et iacet Auſonijs membra ſepultus agris:
Jmperio ſubijt caligæ cui nomen ab vſu
Caſtrenſes inter contigit eſſe Duces.
Nam cum communes non faſtidiret amictus,
Romuleis nomen faſcibus inde tulit.
Antica productum viderunt mœnia luci,
Hoc illi matrem ceſpite terra dedit;
Natus auo nuper defuncto Cæſare fatis,
Qui Capreis multas perdidit exul opes:
Patre ſed hoc, poſſit cui non conferrier vnquam,
Maximus Auſonia quiſquis in vrbe fuit.
Namque decus patriæ quantum Germanicus vrbi
Attulit, ingenio, moribus, arte, fide:
Cum fama conſtet, tum tu quoq; Naſo probabas
Dum condis tanto ſcripta legenda viro.

His igitur natus cum fortè parentibus esset
Magno equidem populi sceptra fauore capit:
Qui minimè stolidi referebat principis orsum:
Cum primùm ad regni culmina summa venit.
Quin certè magno Romanæ gentis amore
Regnat; & vtiliter multa nouata facit.
Militiæ socijs quo non acceptior alter
Aspera castrensis pertulit arma iugi.
Mox igitur summo populi subuectus honore,
Perfida defuncti gesta rescindit aui;
Et testamento pondusq́; fidemq́; negauit:
Nec rata fœminei principis acta sinit.
Inde Cupidineis quæ Claudius atria flammis,
Et fœdas Veneri struxerat ante casas:
Protinus iniectis aboleuit hic ignibus; & quos
Ille aluit spinthras, sæuior iste necat:
Aut Latia saltem dimouit ab vrbe Cinædos,
Turpia qui cripta furta latente colunt:
Vix exoratus Tyberi ne mergeret amne;
Quos ea sectari comperit acta viros.
Exemplo proaui rationes ciuibus vrbis
Publicat, ac veteri singula more notat.

Qua

Quæ Nero suppressis non mouerat vsibus, ille
Imperij rursus iura sub æqua tulit.
Ignouit multis etiam, quos Claudius actos
Exilio patriam vertere iussit humum.
Aureus huic clypeus reliquos decretus honores
Inter; & hac virtus laude repensa fuit.
Tum qua luce capit noua sceptra, Palilia iussit
Hunc appellari ciuica turba diem.
Mox non vana quidem Caio signacla Senatus
Obtulit, vt posset tutior esse, librum.
Ille datum spreuit, certoq; profatur ab ore:
Vllius haud mihi sunt conscia corda mali.
Cur igitur libros vt sim securior, optem?
Aut vestra sumam talia signa manu?
Qui reus est, cauto defendat gesta libello
Et dubijs credat facta scelesta notis.
Me virtus, meq; vna fides & numina seruant,
Et mihi dant tutos labier astra dies.
Sic ergo imperij primis spectata sub annis
Cæsaris hæc merito vita decore fuit.
Cætera diuersis exundat moribus ætas,
Et nihil ingenui posteà regis habet.

Mox etenim fastus, variamq́ superbia mentem
Ludit, & atroces expuit ira minas.
Jura propinquorum petulans temerauit; amicos
Spreuit, & in quosuis saxq́ nefasq́ fuit.
Omnia turbauit naturæ iura: Sorores
Pressat; & Idaliæ cogit in acta deæ.
Uxores rapuit varias, raptasq́ reliquit
Rursus, & in veteres multa repulsa thoros.
Omnia funestis expleuit castra rapinis,
Ciuibus extorsit rura domosq́ bonis.
Nil huic suffecit: sed turpia lucra secutus
Conquirit dubias Cæsar auarus opes.
Jnterea celebri minitatur prœlia Rheno,
Et Batauos subito Marte fatigat agros:
Percussoq́ Ducem tum fœdere pacat; eoq́
Ceu victo claris nomina rebus alit.
Mox tanquam stolidum, cum magnæ curia Romæ
Et populus lata lege redire iubet:
Protinus oblatum recipit; patribusq́ minatur:
Et varias sæuo detonat ore minas.
Alludensq́ ferox gladio, capulumq́ coruscans,
Hic etiam mecum venerit ensis ait,

Nec

Nec mora, cum Latiam dirus contendat in vrbem:
Multaq; funesto concipit acta Deo.
Affectusq; etiam varios alternat; habetq;
Non amor æquatum sæua nec ira modum.
At priùs exequier quàm posset tristia, iustam
Repperit in proprij militis ense necem.
Namq; ita grassanti coniurat factio mortem,
Quam prompta celerat Chærea fortis ope.
Comprenso crypta faciem transuerberat: inde
Ter decimo lacerum vulnere corpus obit.
Quod vix ambustum taciturnis conditur hortis:
Hocq; loci gemuit Cæsaris vmbra diu.
Hic est funesto Cæsar qui pectoris ausu
Fœdauit Solymis condita templa iugis.
Quiq; prophana etiam templo tum signa locauit,
Et statuæ sacros iusserat esse dies.
Lustra quidem vitæ sex expleuisset: at annus
Imperio quartus penè peractus erat:
Cum coniuratos dare membra coactus in enses,
Contrahit è proprijs fata necemq; minis.
Cæsareo hic primus veteriq; à more recedit,
Et priscos fœdat crimine sparsus auos:

De quo fama quidem Latias diſperſa per vrbes
Sic canit, ac magno fert ea dicta foro;
Haud meliorem equidem primis tenuiſſe ſub annis,
Nec pòst peiorem ſceptra tuliſſe virum.
Annales referunt Caij prænomine cunctos
Morte quidem infauſta ſuccubuiſſe Duces.

D. TIBERIVS CLAVDIVS CÆSAR.

V.

EXcipit haud meritos extincti Druſus honores:
Præter & in ſummas ſpem venit auctus opes.
Cæſaris hic patruus nuper ſua fata ſecuti,
Suſcipit auratæ pacis & arma togæ.
Patre quidem natus claro proauiſq; ſuperbis
Attulit imperio romula luſtra decem.
Eximij cui nil iuuenili ætate peractum eſt,
Et puero nulla gloria laude fuit.

Quin

Quin stupidum quoties genitrix quem dicere; dixit,
An poterit Druso stultior esse meo?
Hunc Auia & Vitricus spreuit, pretijq; futurum
Nullius ingenui scripsit vterq; virum.
Liuia non rarò monstrum vocitauit, & orsum
Naturæ solùm deficientis opus:
Sed tamen hac ipsa morborum labe grauatus
Aonidas magno Drusus honore colit.
Et studia absoluit primæ digesta iuuentæ;
Quorum etiam specimen creber in vrbe dedit.
Inde magistratus cum insignia læta petisset,
Cæsaris astuta voce repulsus abit.
Haud etenim Latio Musa est accepta Monarchæ:
Nec mouit rigidos docta Thalia patres.
Et tamen hunc populi fauor & tutela pauentem
Non omni prorsus deserit asse virum.
Ordine patronus siquidem bis lectus Equestri,
Publica non tenui præmia laude capit.
Tum Consul fasces meliori ex omine dictus,
Mensibus hic sarta lege duobus habet.
Intereà quamuis sit multa opprobria passus,
Et varias æuo det labor ire vices:

Insperata tamen iugulati sceptra Nepotis
Corripit, ac Latia Cæsar in vrbe regit.
Euectus casu potius quàm numine diuum;
Præsit vt Italicis desidiosus agris.
Turpiter hunc miles latitantem, extrema timentem,
Primus ad imperij protrahit arma Senem:
Penè auersantem, latijs tum fascibus addit;
Quæ rata mox plebis dicta Senatus habet.
At postquam Cæsar subuectus in atria creuit,
Et tenet ignaua romula sceptra manu:
Nil is Cæsaribus dignum veteriue Quirino
Egit, & in nullo vita decore fuit.
Sed deses, truculentus, iners, timidusq́ ferox q́.
Ardet in haud meritas mittere cuncta faces.
Militiæ quosdam correxit ineptior vsus:
Et tamen hos nullo mutat honore gradus.
Cæsaris Augusti nomen sacrauit in acta:
Esset vt haud dubijs meta fidesq́ notis.
Iudicium causasq́ animi terroribus egit
Fractaq́ non constans pectora motus habet.
Interdum prudens & circumspectus agebat,
Interdum nulla cautus ab arte fuit.

Omnia

Omnia misceri passus, dum pace fruatur:
Primus & Ausonia Drusus in vrbe regat.
Vt tamen & Latium deceant quæ facta Monarcham
Saltem aliquo rerum percitus igne gerat:
Albionum varijs agitata tumultibus arua,
Post Caij primus Cæsaris acta, domat.
Hinc equidem illustres peperit fortuna triumphos;
Et vehit Ausonium lætior aura ducem.
Qui cum iam patriam redijsset victor in vrbem
Jn veteres reuocat Scenica iura gradus:
Spectaclisq; capit populum; qui lege modoq;
Præcipit vt Latias censeat æquus opes:
Diuitijsq; notas statuat; quibus inclyta Romæ
Non perturbato mœnia iure colant.
Nec quid præterea est hoc gestum Cæsare, quod quis
Jllustri dignum scripserit esse viro.
Et tamen eximia res hæc quoq; laude feratur:
Castalijs fuerit pars quod honesta Deis.
Historias veterum pertexere cepit auorum;
Orsus ab Æmathijs bella nefanda malis.
Multaq; conscripsit tum clara volumina, nostras
Optarem certè quæ tetigisse manus.

At nimis impatiens moderato Cypridis vsu,
Sæpè Cupidineas mutat agitq́ꝫ faces.
Vxores variat; varias probat; inde probatas
Pellit, & expulsis tecta virosq́ꝫ dedit.
Exturbatq́ꝫ domo Gnatum: recipitq́ꝫ Neronem:
Illius hæc iußit sumere monstra locum.
Hinc in Agrippinæ furibundum ceßit amorem,
Ossaq́ꝫ funesto molliter igne fouet.
Stultus, & incauto nimium se pectore versans,
Fœtida qui tantæ crederet ora deæ.
Mox igitur saciata bonis petulantior vxor,
Concipit inuiso tristia fata seni:
Atqꝫ venena dedit boleto intincta recenti,
Ille quibus ruptos clausit in vrbe dies:
Tertium vt hic annum post lustra secunda moratus
Rexisset timida regia sceptra manu.
Mors cælata diu est, nullisq́ꝫ agitata querelis;
Lusibus at fictis dißimulata fuit.
Ast vbi constabat, solenni est igne crematus,
Inq́ꝫ deûm Cæsar castra relatus abit.

DOMI-

DOMITIVS NERO CLAVDIVS CÆSAR.

VI.

FAx orbis, populiq́; lues, sentina malorum,
Suscipit infami sceptra relicta manu.
Domitio natus genitore truciq́; maloq́;
Flagitijs veteres qui superauit auos.
Constiterit si quis maculatæ crimina vitæ
Spectet, & absumptos per fera facta dies.
Militiam Caio sub principe fortè secutus
Dum bellum Eoo mollis in orbe gerit:
Libertum subita stratum nece conficit: is quòd
Effuso in cyathos haud satis ore foret.
Tum puerum curru obtriuit plaustroq́; citato:
Et media summos læsit in vrbe viros.
Erutus hoc Equiti testatur ocellus honesto,
Quòd rea flagitij gesta Neronis agat.
Ergo diu à proauis abauisq́; atauisq́; coacta
Quæq́; adeò plena crimina lance fluunt:

Cæsaris

Cæſaris in mores veniunt digeſta Neronis:
Vltimaq; hæc priſci meta furoris erat.
Conditio aſt hominũ miſera eſt: cumq; improba creuit,
Creuerit è multis auctior vnda malis.
Tum ſi quem prendat, planè hunc ſubuerterit. eius
Hic rei teſtis Claudius eſſe poteſt.
In quem Maiorum cum crimina cuncta venirent,
Vnus ab antiquis cuncta ſceleſta gerit.
Sentinamq; adeò ſe præbet moribus his, quos
Relligio, virtus famaq; grata fugit.
Egregiæ quamuis teſtetur vt indolis vſum;
Spe trahit Auguſtos in ſua vota patres:
Qui magno intereà iactant hunc creſcere fructu
Quo reparet priſcos principe Roma dies:
Euerſumq; ſtatum velut in ſua iura Senatus
Vendicet, ac æqua curia lance cluat.
Principiò Troiam vel conſtantiſsimus vnus
Luſit, & his primùm eſt vita probata notis.
Mox præceptori Senecæ committitur; artes
Vt duce ſub tanto diſcat ametq; bonas.
Cui ſimul ac datus eſt, mox cauto fœda Magiſtro
Semina funeſtæ cognita mentis erant.

Præci-

Præcipiendo tamen si quid Sapientia posset;
In superos suadet pectora recta deos;
Et simul humanos animis inducere mores
Præcipit, ac miti cuncta gerenda monet.
Nec frustrà est suasisse bonis: placita ardua docti
Iam grato multus versat in ore, senis.
Ergo vbi ter Phœbus sua lustra reducit, & annus
Ætatem fœdi principis alter habet:
Imperio donatus obit fastigia regni,
Et capit haud tali sceptra gerenda manu.
Quamuis vt rectè poterant commissa videri,
Prima Magistratus tempora, signa dabant.
Cæsareos etenim cineres curabat & vrnam,
Hocq; caput tanti muneris esse dedit.
Mox sese Augusti victurum more professus
Multa equidem magno principe digna facit.
Quapropter meritis affecit honoribus illos
A quibus hæc vitæ tempora prima capit.
Tum Matri summam Imperij concessit: at ipse
Proxima supremæ iura Tribunus habet.
Virtutes igitur varias nouus actor adumbrat,
Multaq; fallaci tristia fronte tegit.

Maiores grandi quæ vectigalia cenſu
Intulerant, comi leniit ipſe manu.
Carmina nonnunquam medio recitata theatro
In Capitolina rupe dicata locat.
Spectaclis animos reficit; donaria largè
Spargit, & in vulgus miſsile grande fluit.
Conſulis officio functus quater, ardua Iani
Nequicquam clauſit limina priſca Dei.
Et tamen hoc Latiæ nulla incrementa coronæ;
Aucta nec è tali principe Roma fuit.
Ægypto ſemel auſus erat ceu bella minari,
Romuleo vt Pharios milite preſſet agros:
Perfecitq́; nihil. petulans erat iſta loquelæ
Garrulitas, cuius pondus inane fuit.
Iſthmum perfodiens in Achaica littora tendit,
Funeſtamq́; truci milite verſat humum.
Ipſe manu primus fatales mouit arenas,
Mollibus ac humeris irrita ſaxa tulit.
Mox redit in patriam, Latiaq́; vagatus in vrbe
Omnia præſtantis depulit acta viri.
Tum manifeſta fides quantum ſimulatio poſſet;
Quam frons obtenſo cauta pudore tegit.

Vix

Vix siquidem explerant fascesq; ac tempora lustrum;
Cum simul auersos ire iubebat equos:
Laxabatq; animum vitijs soluitq; pudorem:
Publicaq; ingrato commoda iure premit.
Nullo spes maior sub principe ceperat vrbem.
Sæuior hoc princeps nullus in vrbe fuit.
Prima manus rabidi subijt pia turba, Neronis;
Dulce quibus Christo sub duce nomen erat.
Nam, ceu fama quidem est, Petro cruce fata peregit
Et rapit effœtum mors operosa senem.
Mox etiam Paulum gladio feriente cecidit:
Inde pios multo perdidit ense viros.
Hostis Apostolico summus; quem cæde cruorem
Semper inexhausta proditione tulit.
Hijs ergo auspicijs patefacta est ianua morti,
Quæ pòst in Latios prodijt aucta patres.
Ante tamen fratris celerabat fata Britannici:
Et iuueni dirus certa venena dedit.
Tum Matris, cuius iam pridem corpus inirat,
Traijcit immani percitus ense latus.
Mox Amitam morbo luctantem perdidit: inde
Vxores geminas cæde manuq; necat.

Deniq; quo quis iure prior vel ſanguinis ortu
Tempore ſic voluit quemque priore mori.
Nec Romæ tantùm mors eſt graſſata; ſed extra
Unà etiam cædes mœnia, crebra fuit.
Ergo vbi ſublata iam multa parte Senatus,
Omnia nobilibus ſtruxerit atra viris:
Edideritq; fero repetitam pectore vocem,
Hauſturum ſimili cætera celſa nece:
In præceptoris iam tendit fata; piumq;
Et meritis clarum ſuſtulit enſe patrem.
Ut non & reliquis, tamen hoc turpiſsimus auſu:
Inter & atroces dignus obire feras.
Quamuis haud longè dilata ſit vltio; tantum
Qua Deus & cœli vindicat aula, nefas.
Interno ſiquidem primùm exagitatus ab æſtro,
Nulla quidem lætæ ſemina mentis alit.
Sed mox à Matris patrata morte, profeſſus
Se Stygio dixit criminis igne rapi.
Ardentes ſemper thædas furiasq; videri;
Atq; premi, ſed quæ neſciat ipſe, malis:
Nec ſolus, nec cum reliquis tranquillus; in atras
Sic ſe diffudit conſcia culpa faces.

Cumq́; timet quoscunque, nihil secura moratur.
Et grauis affligit pectora mœsta furor.
Ergo vbi Romulea proceres diuexat in vrbe,
Et cunctos varia sub cruce dirus agit.
Ecce pauescenti defertur nuncius, omne
Detrectare viros Gallica regna, iugum.
Mox etiam Hispanos alius discedere pacto,
Et mota Galbam seditione sequi.
Qua consternatus fama Nero concidit: vt qui
Creditus hoc fuerit posse dolore mori.
Tertius externos etiam turmasq́; ducesq́;
Defecisse graui nuncius ore refert:
Atq; Sacramento cunctas abijsse cohortes,
Quæ prius Ausoniam est turba secuta fidem.
Tum verò iactare manus, & vellere crines,
Ac misera quasuis voce replere domos:
Incertusq́; fremensq́;, animo mox certa venena
Concipit, ac fundi protinus ista iubet.
Intereà auxilium per amicos quærit: at illi
Iam studium misero præsidiumq́; negant.
Ergo foris pariterq́; domi desertus & exul
Expetit extremæ pocula mixta neci.

Dumq́ miſer quærit fatalem territus hauſtum
Repperit euerſo nulla venena loco.
Ante quidem miles iam ſpreti Cæſaris aulam
Diripit, ac ſacras depopulatur opes.
Aſt vbi fraudatus grata eſt virtute cicutæ
In gladio ſtolidus fata relicta petit.
Et percuſſorem cum non inuenit, ab vrbe
Mox ruit, ac trepida permeat arua fuga.
Vtq́ cauernoſo latitaſſet mœſtus in antro:
Sintq́ ſitim ac longam corpora paſſa famem:
Hoſtem decerni tum ſeſe voce Senatus
Audit, & inuiſi criminis eſſe reum:
Seq́ adeò quæri; ſcelerato vt more peremptus
Omnia commeritæ ſortis acerba luat.
Cultellos igitur vagina eduxit; in hoſce
Quos vſus ſecum detulit ante duos:
Tentauitq́ aciem, rurſusq́ recondidit: hora
Quòd non fatales hæc ſinat eſſe manus.
Aſt vbi Cornipedum ſonitus, ſtrepitumq́ vocantûm
Sentit, & hæc viui corporis ora peti:
Impauidus iugulo ferrum, quo cinctus adegit,
Et vitæ miſeros finijt enſe dies.

Exitus

Exitus hic diri supremaque meta Neronis
Penè tribus lustris gessit vt arma, fuit,
Atqui ætas sextum, geminosque est aucta per annos;
Dum propria rupit languida fata manu.
Funere sublatus claro est, & honore crematus:
Martius at cineres campus & ossa tegit.
Linea quo tandem diuini sanguinis exit:
Et Nero Cæsareos terminat iste gradus.

SERGIVS GALBA.
VII.

SErgius extincto successit Galba Neroni:
Qui patria clarus nobilitate fuit.
Non hic Cæsaream communi è sanguine stirpem
Attigit: Ascania nec venit ille domo.
Sulpitia illustrem sed duxit origine vitam:
Illius hic longæ stemmata gentis habet.

Mum-

Mummius euersa cui maxima fama Corintho
Cessit, & Asopo victor ab orbe redit;
Materno posuit generi decus: vnde nepotes
In Galbam longos continuare gradus.
Mox disciplinas primæua ætate secutus
Ingenio Musas non fugiente colit.
Præcipuè Iuris studio contendit & æqui;
Principe quo nullum dignius orbis habet:
Indole iam primis acri conspectus ab annis
Et magno gratus vixit honore bonis.
Huius vt Augustus mulcisset pectora; crescas
Imperio, dixit, Galba venuste meo.
Inclyta nec solùm venturi culmina regni
Prospicit, ac longè significata videt:
Verùm etiam generi summum prædixit Aruspex
Imperium; at sera posteritate dari.
Hoc auus eludens; pariat si mula, futurum
Tum quoq; quod vates rettulit, inquit, erit.
At Galba nato peperit quoq; mula: quod omnes
Ostentum diris funeribusq́; vouent.
Ipse tamen prisci cum sciret dicta parentis,
Omine felici prodier istud ait.

Nec

Nec magis hoc vllo portento pectora firmat
Sergius, Imperij dum noua sceptra capit.
Ergo vbi iam posita est vestis prætexta; virilem
Galba quidem in patria suscipit vrbe togam.
Et pariter multis conscriptus honoribus, amplo
Ornatu vitæ munera lauta subit.
Functus prætura, mox fasces Consul adeptus
Annua sex tantùm mensibus arma gerit.
Et tamen hoc ipsum caruit non omine munus,
Quod successoris nomen & hora docent.
Hinc peregrina animo concepit Galba, forumq́;
Liquit, & amotis maluit esse locis.
Forsan vt hoc posset magis inclarescere pacto,
Externas victor dum terat hostis opes.
Gloria Scipiadum pœno succreuit ab ense:
Ciuica non tantum mansio laudis habet.
Hoc igitur grata est studio prouincia Galbæ:
Vt qua Virtutis cernier acta queant.
Gallica principiò sortitus regna, tumultus
Sedat, quos magnos turba molesta dedit.
Aphrica pòst adijt: cumq́; hæc per rura moratur;
Principe sunt claro quæ facienda, facit.

Tandem in secessu vitaq́ per otia vixit;
Urbanas fugiens tristia multa vices:
Donec & Hispanas à Cæsare missus in vrbes,
Hæc equidem longo tempore regna tenet.
Cui sacras adeunti aras res mira repentè
Contigit, astantes mouit & vna viros.
Poscenti cum thura puer deferret acerram,
Qua litet superis aduena Galba dijs:
Prima capillorum forma est mutata, trahuntq́
Caniciem subitis frons q́ caputq́ notis.
Id celeres rapiunt socij; iuuenemq́ canebant
Cessurum magno fascibus esse Seni.
Sergius ostento nihil est turbatus, abitq́,
Atq́ Hispanorum tradita regna gerit:
Et vario rumore grauiq́ subinde querela
Sæuior Hesperias depopulatur opes.
Durus in hos qui serò aderant mandata secuti,
Æqua quibus posuit tecta domosq́ solo.
Cætera sub miti complectitur omnia vultu,
Et patrio cautus singula iure facit.
Sic animi varijs contendit motibus; annos
Sub quibus Hispanos Sergius octo regit.

Posteà

Posteà fama volat iam dura clade Neronem,
Et scelus accenso pectoris igne premi.
Cum simul à Gallis defectio facta refertur,
Quæ fuit aduersa Vindicis orta manu.
Hæc res principiò Galbam turbauit. at inde
Deferri imperium cum sibi grande videt:
Et Gallos vltrò subducere iura Neroni:
Quem gens vlteriùs non ea ferre potest.
Sollicitè accedit, paretq; monentibus, & se
Donari Latio Cæsaris ense sinit.
Maximè vt occisi consistere fata Neronis
Audit, & atroci succubuisse manu.
Tum quascunque potest conscripto milite turmas
Et quoscunq; potest contrahit acer equos.
Sublataq; mora properando reuertitur vrbem,
Et magni secum roboris arma trahit.
Quamuis intereà vt reditum maturat & vrget,
Hispano subijt multa pericla solo.
Accessitq; etiam defuncto Vindice rumor:
Qui luctu Galbam non simulante ferit.
Attamen hortati confirmant fata sodales;
Confirmat dubium Mula repleta senem.

His igitur monitis, ſuperumq́; per omina fretus
Aſpirat Latyjs Galba modeſtus agris.
Quamuis ingreſſus patriam, non priſca Senatus
Officia, aut animos ſentiji eſſe pares.
Sæuitiæ ſtudijs & auari more laborat:
Quod vetus eſt ſemper Roma peroſa malum.
Sed tamen Imperio vi vel virtute potitus;
Nequicquam patrio ſceptra fauore tenet.
In vitia eſt prolapſus, & omnia dura frequentat,
Multaq́; non iuſto corpora iure necat.
Priuatos quoſdam ſed ineptos fouit amicos,
Conſilijs quorum vita gerenda fuit.
Contempſit reliquos; qui vix ſibi conſtitit: vnde
Raptus in inuidiam plurima probra tulit.
Prima inclinatæ ſors atq; occaſio vitæ,
Militis ingrato prorſus ab ore venit.
Hunc ſe cum referat mercari nolle: quòd æra
Interdum miles non ſatis æqua petat.
Illudatq́; poteſtati tum Cæſaris; vltra
Quàm Romanum etiam ferre patiq́; decet.
Non ſeruis, non ſe ſubmittere regna miniſtris;
Vt plauſu quorum prendere ſceptra velit.

Hæc labes & prima mali cum causa fuisset;
Exijt in summos factio dira patres.
Et manifesta quidem nunc prodijt ira Senatus,
Omnia qui magni Cæsaris acta notat.
Hanc ergo inuidiam quò Sergius explicet, à se
Pisoni voluit sceptra relicta dari.
At nihil auxilij res attulit ista; sagacis
Consilium quanquam dixeris esse viri.
Namq; Sacramento miles Germanicus exit,
Quas scelerum flammas perfida Roma probat.
Iamq; Otho præsenti cum vtendum sorte putaret,
Explicat haud segnes in sua lucra manus:
Inflammatq; animos ceptisq; laboribus instat,
Et pauidum turbat proditione Senem.
E castris igitur Latiam transmittit in vrbem,
Qui Galbæ insidias certaq; damna struant.
Quos, vbi prodisset, primo tum Sergius ausu
Terruit: ast animus protinus hisce redit:
Exceptumq; foro ac desertum à milite, sternunt:
Conijciuntq; seni plurima tela viro.
Hic Galbæ finis. qui Vir licet optimus esset,
Romanis poterat non tamen esse bonus.

Aut quis deformes inter bonus esse Tyrannos
Ac aliqua saltem viuere laude potest?
Difficile est placuisse, modumq́ inducere factis;
Fraus vbi supremos occupat alta gradus:
Contemptuq́ patres & seditione laborant,
Et violant sacram dicta superba fidem:
Ambitione etiam cum sese in iurgia fundant,
In sua qui fasces vertere lucra student.
Certè ibi nec bonitas pretio est; nec præmia virtus
Nec meritæ laudem sedulitatis habet.
Sed magno mortale genus furit impetu, & hoc quod
Dij statuunt, turpi sæpiùs ore premit.
Seq́ adeò euertit stultos dum pectoris ignes
Diuina cupiat pro ratione sequi.
Nunc Galbam interimunt, qui non virtute relicta
Sed dura fati conditione regit.
Et tamen antè truces poterat tolerare Tyrannos:
Et pòst crudeles pertulit aula Duces.
Huic caput auulsum funesto militis ense,
Proijcitur turpi deseriturq́ loco.
Corpus & est longa tandem sub luce relictum,
Et iacuit medio Cæsaris vmbra foro.

Quod

Quod demùm in viridi laceratum condidit horto
Argius, Aurelia quâ nitet vrna via.
Sergius ætatis bis septem lustra peregit;
Imperij septem mensibus arma gerit.

M. SYLVIVS OTHO.
VIII.

SYluius excepit iugulati tempora Galbæ,
Funestoq́ʒ Italas occupat ense domos.
Egregio quamuis maiorum natus ab ortu;
Attamen hic molli pectore turpis erat.
Quo nihil eximij gestum est sub principe. notum
Flagitijs toto nomen in orbe fuit.
Vix memoranda reor cum spurco gesta Nerone;
Assecla cui fœdo Syluius ore placet.
Mutua compertum est agitata his stupra fuisse:
Tentatumq́ʒ pari conditione nefas.

Cæsaris immeritam iugularier ense parentem
Et probat, & ficto cælat honore necem.
Iurgia sed demùm turpes sunt orta lupercos
Inter, & alterius despicit alter opes.
Syluius exclusit Poppææ ab amore Neronem;
Et potior primos occupat ipse gradus.
Hinc Lusitanos igitur commendat Othoni
Cæsar, & Hispanis dat procul esse plagis;
Intereà Romæ vt Poppæam liber amare
Poßit, & Idaliæ munus obire Deæ.
Ille abit; ac tacito portat sua pectora motu,
Pectora non iusto dißimulanda die:
Bethicaq́ ingressus moderatur regna fauore,
Quo summo possent maxima sceptra geri.
Nam vitam duxit qualem decet illius esse,
Cui virtus amplas sola reliquit opes.
Ast vbi iam certo Galbam rumore Monarcham
Audit, & Ausonijs iura tenere locis:
Ipse etiam partes communis fouit amici,
Sumat & vt regni culmina tanta, monet.
Conatusq́ iuuat reuocati principis; vt mox
Inuadat Patrij mœnia mœsta soli.

Forsitan

Forsitan haud Latium, sed adoptio mouit Othonem,
Vt princeps Galbæ proximus ipse foret.
Ast vbi frustratum se spe videt, induit iras,
Resq; alia tantas destinat arte sequi.
Nec longa ceptum protraxit luce furorem:
Protinus insidias certaq; damna parat.
Cumq; salutatus iam nomine Cæsaris esset,
E castris celeri fertur ad acta manu:
Obtruncatq; Senem disposito milite; quâ se
In medium soluit Roma superba forum.
Mox ipse imperij violenter adeptus habenas,
Nulla quidem magno principe digna facit.
Ingressus sed enim constanti fronte Senatum
Sese ait inuita sceptra tenere manu.
Castrensi populo & furibunda è plebe coactum
Haud propria tantos carpere sponte gradus.
Priuato tamen haud gesturum nomine regnum;
Maximus at si quid forsitan ordo probet;
Hoc se facturum. patiatur id ergo Senatus
Esse ratum, superis quod placuisse videt.
Vtq; sit insano similisq; comesq; Neroni,
Ipse auidè nomen triste Neronis amat.

G Hijs

Hijs equidem auſpicijs funeſti tempora regni
Occupat, ac vario fræna pauore tenet.
Nocturnis etenim viſis tacitoq; furore,
Pectoris & lento ſe dolet igne premi.
Quòd læſos Galbæ manes cumulare timorem,
Sentiat, at Stygias corda mouere faces.
Ergo quod imperium violentis occupat armis,
Haud etiam placidis faſcibus acre gerit.
Tantiſperq; furit dum ſors fera concitat Aulum
Quo demum rigido Syluius hoſte cadat.
Excitat hunc etiam Germanica factio, qui pòſt
Inclyta Romulei Cæſaris arma regat.
Ergo vbi non dubio rumore Vitellius ardet,
Auſonioq; mouet triſtia bella duci:
Syluius haud timidas eduxit ab vrbe cohortes
Et locat Alpinis caſtra ſecunda iugis:
Conſeruitq; manus, felicia prœlia; flexu
Quâ Trebijs miſcet ſe Padus altus aquis
Bebriacas verò poſtquam veniſſet in oras,
Vltima funeſto bella cruore gerit.
Namq; duces vtrinq; videns concurrere; quorum
Auſonio clarum ſanguine ſtemma fuit:

Et

Et trahere ingentes populos Latiamq́ iuuentam
    Sunt quibus admissa robora fracta manu:
Indoluit; dudum ciuilia bella perosus:
    Et patrio partas sanguine damnat opes.
Haud iuçunda quidem victricia signa referri,
    Plurima si vnius turba salute cadat.
Non igitur causam tanta se clade daturum;
    Vt cruor Ausoniam tinxerit altus humum:
Mox fatis gladium & mortifera destinat arma
    Ac vitæ subitam præparat ipse necem.
Eductoq́ latus feriit mucrone: simulq́
    Finiit aduersos dextera clara dies.
Ætatem lustris penè octo expleuerat: alti
    Quartus at Imperij culmina mensis habet.
Quo cum multi etiam proceres sua fata secuti
    Haud timida celerant funera dura manu.
Ast Otho decedens Veliternæ præcipit vrnam
    Construier, quâ nunc ossa sepulta iacent.

AVLVS VITELLIVS.

IX.

PErtulit hoc etiam Romana potentia monstrum:
Quo penè haud aliud maius in vrbe fuit.
De cuius certi nil constat origine: membris
Fama est conuulsis interiisse patrem.
Is gnati quoties Genesin notat; horret; & ipso
Protinus inijcio probra futura videt.
Quin superos orat, viuo ne læta parente
In celsos gnatum subuehat hora gradus.
Quòd nunc prospiciat, cladis quid filius olim
Struxerit in patrias auctus honore domos.
Nec falsus pater est: qui quæ ventura videbat,
Roma quidem summo facta dolore gemit.
Nam viuo quamuis Consul genitore creatus
Prima quidem haud turpi gesserit arma manu:
Attamen imperij maioris in inclyta vectus;
Extincto prorsus sceptra pudore tulit.

Inq;

Inq; ſcelus fœdas paratior vſq; ruinas
Omnia naturæ probra furentis obit.
A puero Capreis inter Tiberina reſedit
Scorta, nec occultis fugijt eſſe locis.
Spintheriæ facto tam fœdo nomen adeptus
Præmia proſtrato corpore magna facit.
Nec dubium, incrementa quidem lautiſſima vitæ
Flagitijs molli conciliata viro.
Et ſibi quod crimen puerilibus induit annis,
In ſeros voluit triſte venire dies.
Flaminis vt verò compleſſet munus, in Afros
Mittitur, ac celebri hæc culmina laude tenet.
Hinc gnatum iugulat; qui lumine captus vtroque
Accipit è patria dira venena manu.
Poſteà Germanas cum miſſus abibat in oras
Theutonicis liber præſidet Aulus agris.
In Batauos Tungrosq; & amœni littora Rheni
Tranſiit, ac Vbijs regna miniſtrat aquis.
Huc illum Cæſar præter ſpem Galba profectum
Deſtinat, arctois præpoſuitq; locis.
Intereà Romæ ſæuo proſtratus Othone
Sergius effuſo fata cruore capit.

Famaq́ patrati sceleris peruenit in oras
Quà versant geminam cælica plaustra feram.
Ergo salutatus velut antè Vitellius acri
Theutonici Cæsar militis ore fuit:
Sic properè Austriacam fortißima signa cohortem
Præsidio oblata conditione vocat:
Pannoniasq́ acies paribus commouit in armis:
Vt ferrent sociam mutua tela manum.
Mox vbi se firmo iam robore munijt Aulus
Duxit ad Alpinas arma parata niues:
Conscenditq́ iugum cliuosi tramitis: inde
Pergit in Insubres ditia regna locos.
Cuius in aduentum se Syluius ense peremit,
Et forti rumpit fata suprema manu.
Aulus at Ausoniam liber contendit in vrbem,
Sceptraq́ defuncti Cæsaris alta capit.
Qui cum transibat iam plena cadaueris arua
Fœtorem latè putrida membra ferunt.
Cumq́ etiam populus rem detestetur: at, inquit,
Non malè prostrati corpora ciuis olent.
Et simul vt tantos euincat turba labores,
Indulsit liquido pocla referta mero.

Hinc

Hinc ergo ingreſſus Romana palatia, nullo
Maiorum ritu mœnia ſacra petit.
Detectis ſedenim quibus emicat arduus armis,
Non pater, at patriæ ſæuior hoſtis adit.
Introituq; bonos terret, qui dira Tyranni
Protinus à primo limine facta notant.
Is verò ne quid populi ſpem ludat; habenas
Recturum ſeſe more Neronis ait:
Domitioq; dat inferias & ſacra Tyranno,
Et ſibi perpetui Conſulis arma parat.
Mox fera deformi ſubmergit viſcera luxu
Et mollem paſcit lubricus arte gulam.
Admiſcetq; etiam crudelia pectora menſis;
Et violat gemino Romula ſceptra malo.
Pannonias donec fama eſt rupiſſe cohortes,
Quam dederat pridem maxima turba, fidem.
Quod Syri faciunt & Apellis mœnia Iudæ
Qui te clare ducem Veſpaſiane colunt.
At conſternatus rumore Vitellius, hæret
In quas hæc poſſet vertere bella vices.
Nunc ſeſe imperio ſubducere cogitat, & non
Inuita faſces depoſuiſſe manu.

Nunc

Nunc in conſpectum delecti Cæſaris ire,
Obuiaq; aduerſo prœlia ferre duci.
Quorum nulla tamen tentata peregit: at armis
Abſtinuit trepido percitus oſſa metu.
Quæq; ſalus poterat preßis extrema videri,
Ingenio pacis fœdera blanda capit:
Exploratq; animum venturi Cæſaris. aſt hanc
Fruſtrà equidem tali principe captat opem.
Quin ſtudio Latiam flagrante mouerier vrbem
Cum videt, ac certis creſcere damna malis:
Seq; adeò ſolum media inter tela relinqui
Quo ſatiet rigidas ciuica turba manus:
Turbatur. ſed enim patrios cùm fortè penates
Priuata veluti conditione petat:
Obſcurus latuit. mox ficta pace reuerſus
Oſtia Cæſareæ corripit ampla domus,
Inſiſtitq; moræ. ſed cum dilabier omnes
Senſerit, ac nullo milite caſtra tegi:
Ipſe etiam rapto quod tum poſſederat auro
Corpus in haud firmam conijcit Aulus opem,
Et cellam ingreditur, denſas vbi ianitor vmbras
Aut captare vigil ſomnia cauta ſolet.

Stragu-

Stragulaq; obiecit foribus lectumq; reuulsum,
Pellit & hostiles culcitra parua faces.
Præsidium heu miserum tot contra tela, tot enses
Quot tentant misero fata cruenta seni.
Jamq; propinquabant hostes vrbemq; tenebant;
Et statuunt medio prima trophæa foro;
Cùm simul irrumpunt Romana palatia, & ipsum
Scrutando quærunt tecta per ampla ducem.
Qui quamquam astuto deluserat ore sequentes,
Dum se quæsitum pernegat esse virum.
Attamen inuentus, patulasq; extractus in auras,
Multa quidem mœsta voce monendo rogat:
Parceret vt vincto miles. sibi pauca salutem
Qui magni tangant Cæsaris, esse refert.
Ast has turba preces surda nimis aure receptas
Protinus in volucres iussit abire notos:
Arreptumq; trahunt manibus post terga reuinctis
Huncq; fimo pueri stercoribusq; petunt.
Qui faciem cœno ne subtrahat; ense leuari
Supposito mentum sæua corona iubet.
Injciunt collo laqueos, vestesq; rescindunt,
Et lacerat raptam factio dira togam:

H Inq;

Inq́ forum medium direpto tractus amictu
Ciuibus Ausonijs fabula grata fuit.
Captiuo insultat pubes, opprobria spargit,
Inq́ senem plena scommata voce iacit.
Hæc igitur passus ludibria; turpiter æuum
Finit, & in pœnas vita nefanda ruit.
Quin mortis genere haud vulgari absumitur, ictu
Cum minimo punctim bestia fœda cadit.
In Tyberim trahitur scelerato mortuus vnco:
Iustaq́ quæsitis piscibus esca perit.
Funestum nec enim corpus dignata sepulcro est
Turba; nec è patrijs sustulit ossa rogis.
Quin ad saxa quidem vetuit consistere: tantùm
Patrati ciues criminis acta mouent.
Filius hoc etiam perijt fraterq́ tumultu:
Augurioq́ fides cognita vera fuit.
Vitæ lustra decem, ac septem progressus in annos;
Penè quidem imperium mensibus octo gerit.

D. VE-

D. VESPASIANVS AVGVSTVS.

X.

POstquàm Romuleas ac sceptra Vitellius arces
Liquit, & Ausonio mersus in amne perit:
Vespasianus adit magni fastigia Regni:
Et patriæ sumptis fascibus arma tenet.
Huic obscura quidem cum gentis origo fuisset,
Nec foret illustri Flauia turba domo;
Primus hic eximijs cumulauit honoribus aulam;
Et genus in summos extulit acre duces.
Cuius Pharsalicas acies & bella secutus
Pompeio turmas principe duxit auus.
At pater Heluetios dum grandi fœnore pressat,
Alpinos inter fata Sabinus obit.
Hic geminos moriens natos cum matre relinquit
Illustres quorum scandit vterque gradus.
Alter enim Latio dum ciuica iura ministrat:
Maximus vrbano Prætor honore fuit.

Noſter in Imperij ſubuectus culmina; latè
Regnat, & Auſonijs præſidet acer agris:
Phalacrinenſi qui vitæ exordia fundo,
Junctaq; cum cunis tempora prima tulit.
Hunc priùs Auguſto Lacheſis quàm fila ſecarat,
Ducere Vitales conſtat in orbe dies.
Sic tenui natus ſub conditione parentum,
Gloria Romuleæ proxima gentis erat.
Auguſti quot enim ſuccedunt Cæſaris æuo,
Et retinent Latiæ culmen opesq; domus:
Humanos imitata ſonos fera monſtra fuêre:
Digna nec Auſonijs turba erat iſta bonis.
Italicas donec gens Flauia creuit in arces:
Sceptraq; tu felix Veſpaſiane capis.
Tum verò afflictæ multorum cædibus vrbi
Attulit is medicam Cæſar & auxit opem.
Intereà magnis dum creſcit honoribus æuo
Conſulit, ac varios captat obitq; gradus.
Sacra Tribunorum complexus iura, feroci
Thracica non durus milite regna tenet.
Poſt vbi Cyrenas & Cretam Quæſtor obiſſet.
Mox Latia magnus Prætor in vrbe fuit.

Aſsiduus

Aßiduus Caio fautor, quem numinis inſtar,
Offenſis etiam patribus vſq; colit.
Hinc caſtæ thædas Veneris ſortitus & ignes,
Pectora connubij lege fouenda dedit:
Et tria ſacrato generabat pignora lecto,
Cumq; ſuo fructu ſemen & hora fuit.
Defunctis qui vxore quidem gnataq; ſuperſtes
Manſit, & in certas pectora firmat opes.
Hinc Germanorum Legatus regna petiuit,
Multaq; Theutonici contudit arma ſoli.
Inde Britannorum delatus in oppida, Marte
Sæuit; & ardenti prœlia miſcet equo:
Suppoſuitq; iugo gentes, quarum vtraq; ſummis
Viribus eſt Latio ſæpè petita duci.
Hijs igitur meritis mox ornamenta Triumphi
Atq; Sacerdotum maxima iura capit.
Tum Conſul decreto etiam ſuffectus honori
Fert nulla gratos ambitione dies.
Aphrica ſortitus tandem cum regna teneret,
Pectora non læſo caſta pudore regit.
Triſtibus haud vitijs æuum maculatus; at iſthic
Ingenua coluit dexteritate bonos.

Pauper adhuc igitur Lybicis reuocatus ab aruis
 In patriam grandi preſſus ab ære redit.
Hinc Græcas adijt quas aduena viſeret vrbes:
 Et latet Argiuis maximus hoſpes agris;
Inuidiam fugiens & ſæui tela Neronis,
 Principe Cecropias quo petit ante domos.
Tantiſperq́; latet proprijs vix notus amicis,
 Dum ſua pertenui nomina ſorte tegit;
Donec ab Auſonio conſcriptus Cæſare miles
 Huius in imperium ceßit & arma Ducis.
Longa quidem res eſt; ſed quæ ſunt ſumma profabor,
 Et tantùm extremo perſequar acta gradu.
Nuncia iam totum vulgarat fama per orbem;
 Iudaicis fractam gentibus eſſe fidem.
Atq; auerſari Solymos ea iura Tyrannos
 Romuleis dudum quæ pepigêre viris,
Fœdera turbari & minitarier arma rebelles:
 Syria ne Latio pareat ampla duci.
Præcipuè conſtans memoret cum fama Tonantem
 Moliri in Solymis condere regna iugis.
Et libertatem populis iam reddere; cuius
 Arbitrio deinceps maximus orbis eat.

Hæc

Hæc recutita quidem gens ad se oracla trahebat,
Hæcq; rebellandi maxima causa fuit.
Qui simul ac Latia crebrescit rumor in vrbe;
Et ferit Ausonios fama relata duces:
Protinus in Solymos curamq; animumq; Latinus
Vertit, & accenso bella calore parat:
Cum tete Flaui lectum Nero Cæsar in istud
Iussit opus totas adglomerare manus;
Supremumq; ducem Latijs te gentibus esse:
Cui tradat fido bella gerenda viro.
Haud etenim sibi permetuit te principe motus,
Obscura natus sorte quod ipse fores:
Atq; etiam tristi tua fato vita prematur,
Cùm sis Argolicis pauper & exul agris.
Hæc igitur causa est Solymas cur duxit in vrbes
Contractam è patrio Flauius orbe manum.
Quem Titus vnà etiam Gnatus comitatur euntem:
Et patri certam spondet & auget opem.
Ergo vbi transmissum superarunt agmina pontum,
Atq; Palæstini cespitis arua tenent:
Quacunq; Ausonius contendit miles, edaci
Omnia peruastat tecta domosq; face.

Inq;

Inq; potestatem multas sibi Flauius vrbes
Vitrahit, ac celebri nomine multa facit;
Sicq; rebellantes Romanis arcibus ornos
Vellit, & impulsu robora fracta domat.
Deniq; nulla quidem non explorata relinquit;
Quo Latijs crescat Gloria summa Viris.
Intereà hijs latè dum Vespasianus in oris
Ardua Romani Cæsaris arma mouet;
Occubuit Romæ Nero, succeßitq; perempto
Galba: nec inuisas fugijt iste manus.
Post Galbam Latias Otho Syluius arripit arces:
Qui proprio afflictos finijt ense dies.
Hunc Aulus sequitur longè mollißimus. Horum
Dum scelerum cumulis factio dira furit,
Multi equidem aut Roma clari studijsq; potentes,
Aut castris magni Vespasiane tuis;
Sollicitis Victorem onerant precibusq; lucriq;
Fructibus, & querulo sæpiùs ore rogant;
Vt patriæ communis opus Latiamq; salutem
Suscipiat, forti prendat & arma manu.
Oportuna quidem nunc tantis motibus esse
Tempora; nunç rectè commoda tela dari;

Se qui-

Se quibus in magnos modò vindicet auctus honores:
Et patriæ felix monſtra ſtupenda domet.
Deniq; ſe comites ſubeunda in bella futuros,
Longaq́; victoris velle trophæa ſequi.
Ingenio ſaltem Romana palatia iungat,
Subdat & auſpicijs Itala tecta ſuis:
Vt libertatem Tiberinæ vindicet vrbi,
Et Capitolinis pax ſiet aucta iugis.
Has quanquam voces crebreſcere Flauius audit:
Votaq; caſtrenſi ſpargier alta manu
Attamen abſtinuit prudens, paulumq́; moratus:
Nulla ſibi temerè conſtituenda putat.
Dicta quidem percepta capit, conſentit amicis,
Et quæ perſuadent vtilitate probat.
Sed differt tamen, ac maturo pectora motu
Librat, & in tutos deſtinat acta dies.
Forſitan exemplis monitus, fatisq; priorum,
Quos Roma è medio nuper acerba tulit.
Haud ſucceſſu etenim felici aut ſorte teneri,
Quæ iuſta non ſunt ſceptra petita manu.
Expectare igitur tempus, fortuna ſecundum
Quodq́; nouo felix annuat eſſe duci.

Atq; hæc ipsa quidem prudens cunctatio; certè
Principium claræ posteritatis erat.
Nam quantò abstinuit magè Vespasianus honori;
Hoc magis, & cumulo gloria lata venit.
Et mox Histrensi defertur nuncius ora,
Prodit & electum militis ore ducem;
Atq; salutatum iam nomine Cæsaris esse
Flauium; & Ausonijs facta probata viris.
Quæ cum Niliacum sparsisset rumor in orbem,
Præfectoq; loci cognita gesta forent:
Protinus accedit properanti commoda turmæ:
Fortibus assensum iungit & arma viris.
Posteà Iudaicus plenis exercitus alis
Huc Sacramenti vota manusq; tulit:
Ac par præsidibus studium ac manifesta Voluntas,
Et Regi Parthos qui moderatur, erat.
Hij non parua quidem neq; tarda iuuamina spondēt,
Ausonijs saltem Flauius instet agris.
Ac facili oblatum comprendat numine regnum:
Certaq; constanti fata labore petat.
Hijs super accensus fera Vespasianus in arma
Proruit, & celeri castra furore mouet;

Inque solum tendit patrium Latiosque penates,
Quà Tybris rutilas flexilis vrget aquas:
Vt libertati & rebus succurrat egenis:
Inque suum statuat Regia sceptra locum.
Quem manus accinctum non parua laboribus ornat
Sed sequitur gratum maxima turba ducem.
Italicosque sinus oblataque mœnia turmis
Intrat, & extincto Flauius hoste regit.
Qui priùs Imperijs animum quàm destinat, orbi
Hunc regnaturum plurima signa monent.
Vt primùm Ausoniæ succeßit Flauius vrbi
Sceptra Triumphatis curribus alta tulit.
Læticiaque strepunt procerumque virumque coronæ;
Et resonant festos pulpita sacra dies.
Tanto equidem plausu patriæ succedit & arci:
Hæc secum Virtus præmia clara vehit.
Mox animum studij transfert communis in vsum;
Liberet vt magno mœnia pressa malo.
Afflictosque lares & ciuica iura quieti
Destinat, ac molli singula lege beat.
Post longos etenim requies hæc prima labores
Quos tulit euerso Roma decore, fuit.

Vtq́; fatigato iucundas spiritus auras
Ventilat, ac gratis flatibus ora fouet:
Sic defessa quidem diuturni sanguine belli;
Et conflictatis obruta penè malis;
Respirant subita Romana palatia luce:
Ac reuocat priscos Curia læta dies.
Hactenus exarsit tristißimus vrbibus ignis;
Nunc Latijs redeunt otia lenta viris.
Primus hic Augusti post Cæsaris aurea vixit
Tempora, qui patriæ poßiet esse pater.
Quiq́; queat merito perhiberi nomine Princeps:
Quòd reliquos prorsus monstra fuisse putes.
Et quia Virtutum magno flagrabat amore,
Virtutes miro vestit honore Deus.
E populo quidam compreßi luminis orbus,
Cæsarea reparat lumina tacta manu.
Alter at infirmo cum crure laborat; eodem
Contingente pedem sanus vtrunq; leuat.
Quæ miracla noui firmabant principis orsum,
Tutaq́; sidereo sceptra Tonante geri.
Ergo vbi progressus Latium venisset, & ipsa
Jam primas patria Cæsar in vrbe tenet:

Mox

Mox disciplinæ conceptos destinat ignes,
Et fractæ in melius iura salutis agit.
Hoc etenim studio iam pridem Flauius ardet.
Vt sint sublato publica tuta metu.
Emendare igitur non destitit omnia Cæsar,
Et luxata suis reddere membra locis.
Censuram recipit, multosq; è culmine Reges
Et multos lauta conditione mouet.
Factio collapsam iam multa attriuerat vrbem:
Et turpem ostendunt tecta relicta situm.
Has celer aggressus Cæsar reparare ruinas,
Ipse humeris etiam raudera spurca trahit:
Impensisq; nihil parcit, dum nititur vrbem,
In formæ veteres tollere posse gradus.
Ardua præcipuè Capitolij culmina Cæsar
Quæ renouet proprio Flauius ære petit.
Cætera distribuit ciuili mœnia turbæ
Atq; pares operi santijt esse manus.
Hoc opus exiguo quapropter tempore crescit,
Stantq; Palatinis tecta reducta iugis.
Tum Vicina foro Paci sacra templa peregit,
Et struxit medijs Amphiteatra vijs.

Præcipuos Latio ciues transscripsit in vrbem,
  Iugeraq; accitis æqua colenda dedit.
E quibus expleuit viduatum cædibus orbem:
  Quem sacer è veteri more Senatus obit.
Exturbatq; viros nihili, fœdosq; remouit;
  Quos varia affectos clade modoq; fugat.
Creuerat Ausonios inter lis plurima ciues,
  Sæpè strepunt Latio iurgia sæua foro:
Hoc etiam sedare mali, dum Flauius optat,
  Romuleæ magnas efficit vrbis opes.
Ac turpis pactum lucri sub iura redegit:
  Et repeti nulla fœnora lege iubet.
At reliquis quanquam studium damnarit habendi:
  Ipse tamen multas stipat auarus opes.
Ac benè rem, quamuis sit fœdior, inquit olere:
  Posseq; vel lotio grandia lucra peti.
Cætera ciuilis, promptoq; iuuamine clemens:
  Et facilem doctis ferre paratus opem.
Tum genus obscurum primæq; propaginis orsus
  Hunc etiam nunquàm dißimulasse ferunt.
Quin iras animo eiecit vicitq; furorem,
  Et poterat stolidis addere fræna minis.

Otia

Otia damnabat, minimumq́ indulsit inani
Somno; quæ ratio est sola secunda bonis.
Mane igitur lecto cum surgeret, ista legebat
Quæ sunt hesterno reddita scripta die.
Mox liber curis solitos admisit amicos,
Atq; potestatem cominus ire, dedit.
Hos inter primas quia Plinius ipse tenebat;
Adfuit, & magno principe iussa facit.
Deniq; nec Danaæ fastidit drammata linguæ:
Multaq́ sunt huius prodita græca Viri.
Vtq́ erat hic doctus doctos ita Cæsar amauit,
Largaq́ diuinis Vatibus æra dedit.
Ergo hominum tanto cum viueret vnus honore;
Propitio credas fata peracta Ioue:
Qui claris solus cumulat virtutibus illos,
Cœlica quos summis destinat aula bonis.
Corporis egregio cultu facieq́ nitebat,
Et validis pectus fulcijt acre thoris.
Tandem vbi fatales secuissent stamina Parcæ:
Ac foret excurso meta futura trocho:
Inijciunt etiam dextras in Cæsaris æuum:
Et stringunt tacitis illita tela malis.

Campanis

Campanis igitur cum Flauius egit in aruis,
Prima quidem Stygiæ ſentijt arma Deæ.
Tum Romam properat. Sed mox diſceſsit ab vrbe
Inq; Reatinum tranſiit æger agrum.
Quo morbi vires æſtumq; vt ſentijt, aluo
Vim purè gelidis intulit ipſus aquis.
Cumq; animi curis nil parceret officijsúe;
Expediat medio quin ſua iuſſa thoro.
Conſciuit vitæ finem, ceſsitq; vocanti
Quæ parcit nullis imperioſa, Deæ:
Teſtaturq; ducis ſummi non eſſe, cubando
Cum iam ſunt vitæ tempora lapſa, mori.
Ergo vbi conſurgit, cubitoq; innititur, inter
Aſtantum placidas deficit ipſe manus.
Cum nonus, deciesq; & ſextus finijt annus,
Quos ter agit decimos hebdomas vna dies.
Imperij at faſces cum per duo luſtra tuliſſet:
Dura ſub ardenti condidit oſſa rogo.
Inſignis Latio Princeps, dignusq; nefaſtas
Cui non inijceret Parca maligna manus.

TITVS

TITVS VESPASIA-NVS.

XI.

OPtimus vt tristi concedit Flauius vmbræ,
Optimus Imperij gnatus in arma venit.
Delitiæ populi nam cum Titus esse feratur
Ausonidum, & magni maximus orbis amor;
Virtutum studijs certum est clarescere vitam:
Et florere sacro gesta secunda bono.
Ergo is, iam magno de principe natus; vt aui
Iacta foret superis alea grata Dijs:
Protinus excelsis animum puer artibus omnem
Destinat, ac Musis pectora læta sacrat.
Indole mox prima charus, quem Romula pubes
Miretur; patrij suspiciantq́ʒ duces.
Cæsareo iuueni cui culta Britannia nomen
Fecerat, & mortem mixta cicuta dedit;
Communi iunctus sub præceptore merebat
Noster, & ingenio præmia pulcra tulit.

Quorum ne veniens obliuio mutua posset
Pectora funereo dissoluisse rogo;
Ipse parentando statuam Titus, aurea fertur
Munera non humili structa dicasse loco.
Sic ergo à puero nituerunt optima claræ
Indolis, & grati signa decoris erant.
Quæ Virtus equidem gradibus mox creuit honestis:
Longaq; prælustri gloria laude fuit.
Omnibus ingenium promptumq; feraxq; beatis
Artibus, & quouis fingier acre bono:
Vnde quidem Graiæ studium Latiæq; loquelæ
Venaq; fundendis versibus æqua venit.
Insignis formæ species, cui plurimus esset
Et decor, & multis gratia culta bonis.
Haud procera quidem tendebant viscera neruos,
Attamen egregio robore firmus erat.
Militiam Pacisq; artes doctusq; palæstram
Veloces poterat flectere dexter equos.
Vxores duxit generis splendore verendas:
Eq; sua gnatam posteriore tulit.
Inde Tribunus obit Germanæ signa cohortis;
Hocq; Britanniacos munere rexit agros.

Quo

Quo gratam officio famamq́ nomenq́ modestum
Rettulit, integri præmia magna viri.
Haud facilis Regum metitur semita Vitas:
Nec promptum est dubiam flectere posse ratem;
Seu tempestates metuat, seu littora Syrtis.
Qui medium posit stringere, rarus erit.
Hinc vbi Quæsturæ perfunctus honoribus esset,
Judaico vicit mœnia bina Solo.
Jnq́ potestatem redigit, Latiumq́ subire
Victa iugum, & frænos sumere colla docet.
Intereà Galbam fama est in sceptra vocari:
Hæcq́ ferit Tyrias protinus aura domos,
Progressusq́ loco recutitas venit in oras
Rumor, & in Solymis constitit altus agris.
Quem postquam plena iam Flauius accipit aure,
Liberaq́ extincto sceptra Nerone dari:
Mox gnatum mittit, gratatum regia Galbæ;
Votaq́ qui studio non dubitante, ferat.
Ille abit, ac medij fluctus salis ære secabat:
Ac citus Ortygiæ littora curua legit.
Perq́ fretum Græcas properans tranauit in vrbes,
Quà petat Italicos cursibus acer agros.

Vtq́ iter expedijt, homines permouit: eiq́
Gratantur solidos in sua vota dies.
Constanter siquidem iam Galba rege vocari
Crediderant; tradat cui sua regna senex,
Forsan adoptandum quòd publica fama ferebat:
Qui deinceps gnati iusq́ locumq́ gerat.
At postquam sæuis agitata tumultibus arma
Rursus, & implicitos audijt ense lares:
Distulit Ausoniam contendere; fræna reflexit,
Inq́ alias prudens carbasa vertit aquas.
Creta Iouis magni, peragrato maxima Ponto
Vrbes quæ centum fertur habere; iacet.
Hic Paphus & Veneris lucus, ditißima myrtus:
Templaq́ Acidaliæ condita pulcra Deæ.
Quem petijsse locum scindentibus æquora remis
Dicitur, & medio vota dicasse salo.
Tum quæsisse Titum, num curuis rura carinis
Et peteret Latias patre iubente domos?
Sed retulisse Deam: ne tu fera littora longæ
Italiæ: at Solymos i pete rursus agros.
Tempus erit quo tu Latio dominabere victo
Cæsar, & hoc magno gratus in orbe sies.

Protinus

Protinus ergo Titum Solymos reperisse penates:
Bellaq; sub magno continuasse patre.
Intereà Romam multi afflixêre Tyranni:
Et multis sua sunt reddita iusta malis:
In patriam cum te proceres diuine vocarint;
Vt tradant Latias Vespasiane domos.
Constituantq; suis tutelam ciuibus: Hunc quòd
Te vtiliter sperent carpere posse locum.
Ergo vbi iam latè turbarat milite pubem
Iudaicam, & Syrijs fulminat ense iugis:
Principibusq; foret rapiendi obsessa facultas,
Omnia quòd victas tendere visa manus:
Nuncius en subitò Latijs transmissus ab oris
Ut redeas, tete Vespasiane monet.
Restitui Romam te principe posse. quid? Aulum
In te etiam tristes accumulare minas.
Et cunctas armare manus, excire phalanges;
Quo tete aduectum cominus ense premat:
Tu vero accedas; & qua mox sorte fruare;
Propitio cupias perdidicisse Deo.
Hijs igitur sese causis precibusq; moueri
Passus, in Ausonios intulit agmen agros:

Aduentuq́ Aulum turbat: quòd fœdera paci
Haud sarta ostensæ Flauius esse sinat.
Postquam discessit tam longa per æquora vectus;
Romuleamq́ petit Cæsar amicus humum;
Mox commissa parat Gnatus deducere bella,
Altaq́ sub Solymis castra locare iugis.
Cingere conclusam fatalia mœnia gentem:
Atq́ æquata solo vertere tecta studet.
Hic agitat stolidas concursus & hora cohortes:
Multaq́ fatali corpora strage cadunt:
Donec & euersos destruxerit aduena muros:
Obruat ingratas & sua flamma domos.
Sic igitur fuerit toto quæ maxima mundo
Diruitur, miseris Vrbs lacerata modis:
Opprimiturq́ fero populus sub Marte, ruuntq́
Zorobabelea condita templa manu.
Postquam res Asiæ Solymamq́ euertere gentem
Dijs visum, & populos spargere cura fuit:
Jnclyta Romanis accessit gloria rebus;
Totaq́ tam clarum prædicat aula ducem:
Auspicijs cuius res tanta effecta Latinis,
Maximaq́ Ausoniæ præmia gentis habet.

Haud

Haud igitur cessare cohors, quin Cæsaris arma
Conferat, ac summo donet honore Titum.
Reppulit ille datum, ac fortis diademata spernit:
Seq; parat Latias velle redire domos:
Præsidium cum rauderibus posuisset & aruis:
Ne sceleris quicquam turba relicta nouet.
Ast discedentem precibusq; minisq; rogabat
Miles, vt aut præsens castra secunda colat;
Aut secum cunctos abducat, nulla salutis
Præsidia amoto principe tuta vident.
Suspicio hinc nata est arrepti lubrica regni:
Quæ tamen euentu iudice falsa fuit.
Namq; amor hunc populi retinet, comitumq; querelæ
Et mens recta suis sæpè probata bonis.
Judaicas sedenim cum victor deserit vrbes;
Niliaci petijt rura beata soli.
Hic voto obstrictus pateris libauit & auro,
Multa Ægyptiacas hostia tingit aquas.
Inde pererratum transmittit nauita pontum,
Et citus Italici littoris arua legit.
Brutia per, cursus Romanam flectit in vrbem:
Et celer admisso cum patre fatur, equo,

Veni,

Veni, inquit, Soboles genitor tibi prodita, veni;
Cunctaq; ſunt iuſſu facta peracta tuo.
Nec mora Romano ſolennem more Triumphum
Præcipit, & niueos Flauius vrget equos.
Quo cum patre quidem curru ſubuectus eburno
Caſtra palatini filius alta petit.
Ex illa certè meditatur luce ſalutem:
Et toto Latios promouet aſſe viros.
Multa Magiſtratus diuo cum patre miniſtrat
Munera; nec paucis officioſus erat.
Interdum tamen inciuilis & aſper agebat:
Multaq; non leni pectore geſta probat.
Hoc tamen ipſum etiam creſcenti mutat in æuo:
Indolis & ſæuæ ſemina dura premit.
Et quamuis fuerit ſuſpecta libido; ſimulq;
Hunc ſub Auaritiæ crimine fama notat:
Ut fit, dum Virtus mendacibus obruta dictis,
Plurima venturæ commoda laudis alit:
Ipſe tamen vanas hominum docet eſſe loquelas:
Veraq; ſub falſo ſæpè furore tegi.
Indicio virtus fuit & ſanctiſsima Vita,
Cuius erat caſto iuncta Corona bono.

Poſtquam

Postquam ergo imperij defuncto sceptra parente
 Prendit, & Ausonias acer adibat opes;
Mox sese ingenij lux prodidit alta beati,
 Quæ prisci laruas criminis vna fugat.
Nil etenim hoc melius possedit principe Roma,
 Non alius Latia maior in vrbe fuit.
Summa animi probitas, moderataq́; pectora claram
 Rupe sub hac solida constituere domum.
Ardua frugalis vitæ mensura, decensq́;
 Et niuea clemens dexteritate manus.
Mansuetus, facilisq́; & multo commodus vsu,
 Atq; suis gratam ferre paratus opem.
Isq́; erat è cuius vox ista frequentius ore
 Prodijt, & latè gentis in aure sonat;
Perdier hanc lucem quæ non tribuatur amicis,
 Officijq́; nihil ciuibus acta tulit.
Cum responsa daret, solitus fuit addere dictis
 Quæ promissa animos posse fouere sciat.
Id quamquam famuli moneant, quòd plura subinde
 Promittat, quàm quæ reddere facta queat:
Respondisse ferunt; vllum discedere tristem
 Principis à vultu non decuisse virum.

L Comis

Comis erat, nec cuiquam etiam quæ magna negabat:
Nactaq; sunt iustum iusta petita locum.
Vrbis hic incensæ contractas igne ruinas
Cernit, & informi tecta perusta rogo.
Cernit & ardentem flammarum mole Vesæuum:
Saxaq; permixtis ignibus acta videt.
Ast in se quodcunq; fuit damniue maliue
Transtulit; hic fractas reddidit vnus opes.
Restituitq; truci vastatos igne penates;
Eq; suis reficit publica multa bonis.
Nonnunquàm morbis cum conflictatus haberet
Peiùs, & aduerso confouet ossa thoro.
Pæonias fertur coluisse impensius artes,
Et medicam celebri laude tulisse manum:
Sæpeq; sacrifico fatum perquirit ab igne:
Sæpè sub herbarum tentat & istud ope.
Deniq; nulla sinit sibi prætermissa videri;
Quæ vitæ noxam tollere iusta queant.
Hic delatores rabido cane peius & angue
Horruit: hoc clausa reppulit aure genus.
Non auersatus solùm fœdissima monstra,
Verùm etiam nocuos legibus esse iubet.

Fusti-

Fustibus icciircò cæsos portauit in oras
Quà pressant geticos frigora dura Tomos.
Cætera clementi nimiùm fert omnia vultu,
Seq; suos facilis perdere posse negat.
Ergo affectati conuictos crimine regni
Hoc vtrumq; satis commonuisse fuit:
Regna dari fato; nec quemquam cæde Monarcham
Imperio gratos carpere posse dies.
In manibus retinere deos sceptrumq; domosq;:
Horum igitur nutu sceptra domosq; dari.
Quin fratrem simili deprensum labe, monebat:
Frustrà etiam tendi retia iniqua bonis.
Hos etenim superis defensum sedibus iri:
Improba nec iustos perdere tela sinunt.
Quapropter lacrymis nonnunquam et voce precari,
Officio vt tandem mutua corda ferat.
Hic vitæ cursus: hæc maxima principis æqui
Meta fuit; mox qui vincula mortis adit.
Finitis etenim ludis; quibus ante Senatum
In lacrymas fertur dissoluisse genas;
Protinus excedens Romana ex vrbe, Sabinos
Junctaq; vicino limite rura petit

Tristior, & subito stupefactus pectora casu;
Hostia quòd medias effugit alba manus.
Quodq́ue serena dies glomerata tonitrua cœlo
Viderit; & dextro fulserit igne polus.
Mox febrem nactus lectica se inde referri
Inq́ue Reatinum sistier optat agrum.
Eq́ue via cœlum spectans questusq́ue subinde,
In se crudeles clamitat esse deos:
Quòd vitam eripiant non talia fata merenti;
Nec teneat sæuas impia Parca manus:
Vno se tantùm lacerari crimine; Verùm
Id produnt nullis scripta diserta notis.
Sic igitur genitor qua pridem cesserat, illa
Hic vitæ dubios exuit vrbe gradus.
Sceptra duos postquam menses tenuisset & annos;
Ac geminat decimum Phœbus Apollo diem.
Octo vbi finissent properantem lustra iuuentam:
Alter & exactos duceret annus equos.
Quem si Roma ducem tenuisset; fortè sequentis
Flagitia haud poterat permetuisse Viri.

FLAVI-

FLAVIVS DOMITIANVS.

XII.

VT Titus incertis excessit cursibus aeui,
Splendidulosque truci liquit in orbe dies.
Flauius arripuit Romanas Caesar habenas:
Et molles tenuit Domitianus opes.
Mirum nulla bonis coniuncta perhennibus esse;
Raraque perpetuis vsibus aucta dari.
Scilicet è pingui sterilis quoque surculus aruo
Prouenit, ac gratam fallit ineptus humum.
Ceu patriam soboles virtutem foeda relinquit,
Diraque contempto multa parente facit.
Hunc nihili truncum quis tali germine nasci
Credat, & his mixtas sentibus esse rosas?
Improbus imperij titulosque capescit & arma;
Et vitae numeros saeua Tyrannis alit.
Id mox aetatis primo de flore notari:
Qui senis acta graui lance videnda dabat.

Jmmenſo rerum minuit ſua pondera luxu,
Diuitiasq́; mala perdidit arte bonas.
Nil habuit ſacrum penſi turbaſſe parentem;
Nil fratri inſidias diſpoſuiſſe Tito:
Hijs ſed adhuc pariter ſupera veſcentibus aura
Ipſe quidem ſcelerum geſtijt eſſe reus:
Hancq́; ſibi laudi ducit primamq́; coronam:
Flagitijs plenas turpibus eſſe manus.
Ingenio quamuis miro ſimularit honeſtum;
Vanaq́; fucati ſigna pudoris alat.
Quem ſi Germano quis conferat; omnia cernet
Quæ ſint diuerſo facta locanda gradu.
Vt niueos etenim promptè ſecat ille colores
Cognita cui fuerit linea nigra Viro.
Sic vitium facili collucet imagine, quando
Oppoſitum virtus ſtrinxerit æqua latus.
Summa Tito fuerat niueæ moderatio vitæ:
Primaq́; iucundæ gloria mentis erat.
Huic contrà diues ſtudij ſentina nefandi,
Atq́; inerat tecta maximus arte dolus.
Qui pleno ſcelerum ſubuectus gurgite; riuo
Haud equidem tenui pectoris arua rigat.

Quare

Quare conſilijs petulans, temerarius, audax,
Omnia præcipiti facta calore gerit.
Irrita Germanis Gallisq; ferocibus arma
Mouit, & Auſonio territat enſe duces:
Quos nulla virtute quidem pertentat & vſu;
Quòd nihil educto milite Cæſar agat.
Cauſa mali tantùm faſtus fuit huius & ira,
Inuida fraternis quæ dolet aucta bonis.
Improba multa mouet; ſedenim pater arcta feroci
Intulit, ac vario fræna miniſtrat equo.
Qui ſimul ac morti conceßit: bella doloſq;
Protinus hic fratri multaq; damna ſtruit.
Inſidias ſedenim Virtus fraterna diremit:
Excußit ſtolidas gloria firma manus.
Flauius hac igitur correptus ſorte quieuit:
Et vafer ingrati pectoris acta premit.
Quanquam voce quidem tumidus perſæpè; relictum
Imperio ſeſe dixerit eſſe patris:
Hoc Teſtamento ſed factam nomine fraudem;
Cederet vt fratri Regia celſa Tito.
Nec ſatis inſidias viuo ſtruxiſſe doloſq;
Aut tacito exitium condere Marte fuit;

Ni grauis in vitæ, fatorum ac luminis orbum
E non fraterna conditione foret.
Vix etenim tenuis fratrem languere ferebat,
Obscuris etiam prodita fama notis:
Hunc cum deserier, cassum quasi lumine mandat;
Et pro neglecto corpus id esse iubet.
Quem pòst non alio spreuit dignatus honore:
Funereo tantum condidit ossa rogo.
Hijs ergo vitæ auspicijs fœdaq; iuuenta
Flauius imperij Cæsar in arma venit.
Consulis intereà munus tamen ipsus obibat
Sæpiùs, ac aliquo clarus honore fuit:
Sed quos fratre quidem fasces cedente ferebat:
Sic diros Virtus fœnorat alma viros.
Imperij sceptris igitur qua luce potitus
Multa nouis teter moribus aucta dedit.
Principiò volucres solitus configere muscas;
Intulit in tales scommata nigra manus.
Postea Domitiam lecto prohibebat & vsu:
Quòd sub Adulterij labe notata foret.
Cum turpi consuerat enim tam diues amico
Femina: Cæsareis prætulit ista thoris;

Vt sit, cum vitijs submergit adultera lumbos:
Ex quouis quasuis flumine potat aquas.
Hanc tamen exactam, prisco succensus amore
In veteres reuocat membra repulsa thoros.
Sic dubius vario meditatur plurima ritu:
Imperij constans nec sua fræna tenet.
Libera nonnunquàm partitus munera vulgo,
Prælargi meruit nomen habere viri.
Mox verò hamata dum diripit omnia dextra;
Cæsar auaritiæ crimina turpis obit.
Interdum sæuus sceleratos exigit enses:
Interdum stricto mitis in ense fuit.
Hoc igitur dubio dum publica more gubernat:
Omnia solliciti plena timoris erant.
Vt verò populi leniret pectora: sæpè
Spectaclis totos destinat ire dies.
Ac reliqua quamuis vitaq; infamis & vsu;
Hoc tamen egregiè clarus honore fuit.
Dummodò mirari fas sit, Virtute relicta
Quæ sibi funestus facta Tyrannus amat.
Augusti post secla quidem spectacula nullus
Vel tot vel tanto prodigus ære dedit.

Nam priſci generis ludos, ritusq́ vetuſtos
Cognitaq́ antiquis acta reduxit auis.
Nauales pugnas & Quinquennalia; quæque
In Circo fieri ludicra ſueta, nouat.
Tum verò & græcè celebrari Scenica iuſsit:
Mixtaq́ Cecropijs lingua Latina fuit.
Plurima ſub varijs certamina motibus edit:
Ipſeq́ vel medijs imbribus acta videt.
In populos nummos & congia plurima ſparſit:
Cui menſas etiam ferclaq́ lauta dabat.
Miſsile coniecit. Sed enim quia maxima vulgo
Pars cadit, & plebi portio prima venit:
Ipſe Senatorum numeris Equitiq́ ſeorſim
Splendida non tenui munera ſorte iacit.
Deniq́ non vllis parcit ſtudiiſue iociſue;
Quò ſibi Romanas contrahat vnus opes:
Ac meritis populum iungatq́ recentibus vrbem:
Condat vt in tutos fræna recepta dies.
Prima nec infauſto ceſsit via numine. poſt ſe
Ad deformatæ rettulit vrbis opus.
Multa quidem flammis prope deſolata ruebant:
Tectaq́ Vulcano depopulante iacent.

Flauius

Flauius hæc igitur reparata æquauit honori:
Quo steterant primo culmina sarcta die.
Sed procliue modum non est tenuisse Tyranno:
Omnia qui falso fine gerenda facit.
Nam reparasse quidem quæ diruta pulcra fuissent,
Præcipui factum dixeris esse viri.
Omnia sed proprio sub nomine gesta referre:
Id mordet longis Romula turba notis.
Et sanè haud dignum est collapsa ita reddere luci;
Ut simul & veterum facta perire velis.
Inscribasq́; nouis quæ sunt antiqua tabellis:
Priscaq́; deradi nominis acta sinas.
Gratia semper inest veterum conatibus: istam
Tollere, opus praui dixeris esse viri.
Hinc animi curas Cæsar conuertit ad arma:
Longaq́; Romuleis prœlia tentat equis.
Primùm difficiles agitabat milite Cattos:
Et Germanorum turbat acerbus agros.
Mox bello fudit quas Sarmatis ora cohortes
Explicat, & lato robore signa mouet.
Hinc Dacum indomitum post prœlia multa repreßit:
Cogit & in Latiam pectora dura fidem.

E Daco & Cattis geminos statuisse Triumphos
Constat, & in plausus tecta soluta duos.
Sarmatico tantum suspendit munus ab hoste:
Et Capitolino laurea serta Ioui.
Lucius hinc bellum mouit Ciuile; ruendo
Quà fundit superas gurgite Rhenus aquas.
Id verò mira confecit Flauius arte:
Telaq; felici contudit ista Deo.
Plurima communi rerum correxit in vsu:
Magnaq; laudato crimina more vetat.
Hactenus extructa saltauerat Histrio scena,
Pœnaq; turbati nulla pudoris erat.
Hos vsus Cæsar dum Flauius amouet; intra
Priuatas iussit condier ista domos.
Mangonum scelus articulis adstrinxit honestis
Spadonesq; graui vendier ære vetat.
Castrariq; mares edicto cauit; & vsu
Mascula tam turpi membra secanda negat.
Vitibus inde modum statuit; Cereremq; colendam
Mandat, & impensis frugibus arua seri.
Præterea magno ius Cæsar acumine dixit:
Iudicioq; pias iussit adesse manus.

Eq;

Eq́ꝫ foro prudens incommoda multa remouit:
Irritaq́ꝫ oppositis legibus acta facit.
Ipse Magistratus etiam sub iura redegit:
Frænaq́ꝫ non iustis inijcit arcta viris.
Inde Theatrales Equiti partitur honores:
Et quo spectando sideat orbe, monet.
Impuros etiam damnauit voce libellos,
Fama quibus nigro spargitur alba sale.
Deniqꝫ lectica ferri ne femina posset,
Publica quam fœdis euehit aura notis.
Postremò curam Vestales vertit ad ignes:
Virgineosq́ꝫ graui corrigit ense dolos.
Infossas aliquot sub terram mersit, & harum
Ardua flagitijs pœna repensa fuit.
Tum Latiæ pietatis amans consueta Deorum
Numina sub patria relligione colit:
Haud veritus monumenta etiam conuellere; ritu
Quæ non solenni structa fuisse videt.
Princeps egregiè Clemens, quo tempore primos
Imperij fasces sceptraq́ꝫ celsa gerit.
Hic Delatores odio auersatus & ira,
Haud facilè exitium Regibus esse tulit.

Et qui non tales castigat verbere Princeps:
Inuitat blandos, noxia monstra, lupos.
Hæc ergo haud spernenda quidem sunt Cæsaris acta
Et quæ vix aliquo carpier ore queant.
Cætera diuerso peraguntur tempora lapsu,
Mersaq; sub vitijs portio multa fluit.
Non etenim incepto virtutis mansit in vsu,
Nec sua constanti facta tenore regit.
Protinus at sæuas animo cumulauit Erinnes,
Obruta crudeli pectora Marte gerit.
Improbus effudit confertas criminis vrnas;
Multaq; deformi corpora strage necat.
Præcipuos Latio proceres; vrbisq; parentes
E medio, tristi sæuior ense rapit.
Nec mortis causas reliquorum more Tyrannûm
Quas poterat iustas fama probare, refert.
Tartareis sed enim Furijs agitatus & ausu,
Omnia permixto fata dolore mouet.
Innocuum texit Reuerentia nulla Senatum:
Quò minus hîc multa portio morte cadat.
Pignus amicitiæ veteris nunc omne rescissum est:
Quæritur & subitæ causa modusq; neci.

Hinc

Hinc ergo educto seuum furit ense Tyrannus
Sanguineoq́ cauas proluit amne vias.
Nec simplex fusi ratio est aut cura cruoris:
Multa equidem Ausonius sanguis ab arte fluit.
Hic caput obiecit properanti fata Sarissæ
Et pronum exciso gutture corpus agit.
Alter at affixus furcato corpora ligno
Intulit innocuæ funera dira gulæ.
Hunc grauat exilio; hunc canibus lacerãtibus addit:
Hunc sæuis perimit sæuior ipse vadis.
Anne nouum taceam crimen? licet ipsa recuset
Ferre mihi, & toto pectore Musa gemat;
Protulerim. Scelus est, priscisq́ ignota Tyrannis
Culpa; sed hoc tandem culpa reperta duce.
Corporis obscenis immisit partibus ignes,
Membraq́ naturæ tecta, calore premit.
Internisq́ vrit latitantia viscera flammis:
Qua nunquam maior pœna reperta fuit.
Phallaridem vicit, vicit Busyridis aras:
Et Diomedeos vicit acerbus equos:
Tormenti superat forma & ratione modoq́:
Durius in toto quo nihil orbe putes.

Attamen

Attamen vt vitæ tortura eſt maxima; ſic hanc
Soluere nequicquam flammula tarda poteſt.
Sed cruciatum auget lentoq; fatigat ab igne:
Internos torret dum nocitura ſinus.
Flagitijs igitur minor eſt Mezentius, iſto:
Mortua cui viuis iungere cura fuit.
Hinc Gnatum, vano tantùm rumore peremit;
Cauſaq; non miſeram promouet æqua necem.
Mox patruo genitum ſimili iugulauit in æſtu:
Nullaq; producto finis in enſe fuit.
Quocunq; incedit maculatas ſanguine dextras
Hirtaq; ſubſperſo brachia Cæſar habet:
Cædibus illuſtris procerum: quorum ipſe cruorem
Hauſerat; ac miſeris ſtrinxerat ora modis.
Hanc ne quis morum feritatem carpere poſſet;
Italia doctos iuſsit abire viros.
Et tamen aſtutus nimiùm ſua perfida celat
Facta animi; & blando virus honore tegit.
Compellare etenim molli quemcunq; loquela
Mos erat, ac hilari toxica fronte dare.
Inſidias cuiquam ſtruxit? ſermone fefellit:
Et miti certos occulit ore dolos.

Intentat

Intentat mortem? mollißima dicta reponit,
Et patrios redolent guttura cauta sonos.
Idq́ adeò vt patribus tandem suspectus haberi
Cepit; in hys certam moribus esse necem.
Et nil præstari venturæ certius vmbræ,
Mollia quàm blando Cæsaris ore dari.
Tetrius hoc quamquam nil poßit more referri:
Nec minùs humanum quæ genus acta decent.
Spiritus id Stygiæ rector nigræq́ paludis
Factitat; ac suaui noxia voce tegit.
Isq́ aliud loquitur mendaci dirus ab ore:
Quando aliud ficto pectore virus alit.
Cuius alumni equidem Phaleratis nigra loquelis
Et velut affuso melle venena ferunt.
Cæsaris est, quæ vera loqui: quæ vera loquutus
Exequi; & haud ficta fallere voce bonos.
Haud pœnas transferre malis; neq́ præmia rectis.
Hys aduersa, pij Principis esse neges.
Talibus ast noster cum moribus Italus esset,
Multum improuiso sanguinis ense tulit.
Nec modò crudelis, prædam sed auarus in omnem
Quam rapit, & multas depopulatur opes.

N Sub

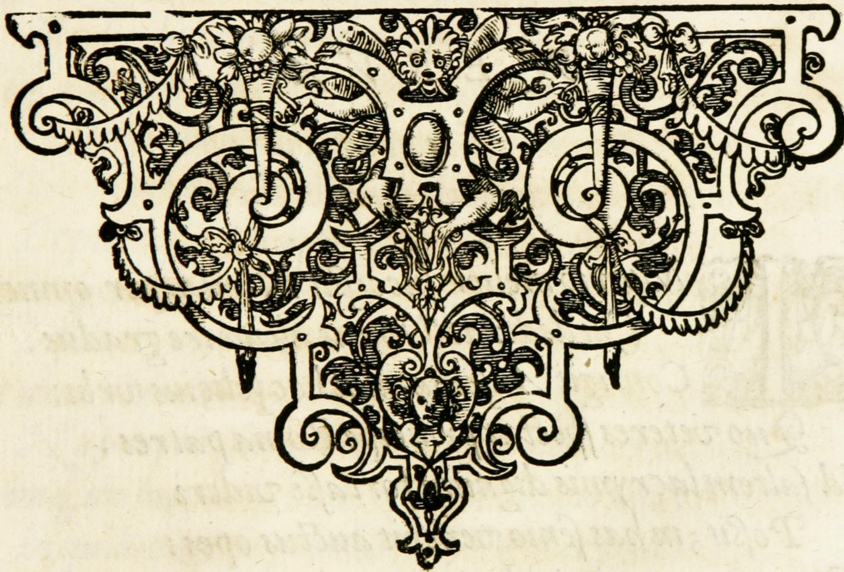
Sub fiscum redigit quocunque ex iure dolóue,
Quæ bona non fisco debita iure forent.
Maxima Iudæis tum pœna est aucta: nec vlli
Parcitur; ætatis cura nec vlla fuit.
Moribus hijs tandem coniuncta superbia; tristi
Supremum cumulat conditione malum.
Quam fortasse colit; vitiorum exemplar vt omnes
Perfectum hunc merito dicere iure queant.
Mitto Senatorum contemptus; Nomina regum;
Et quæ Acclamando Scenica turba dedit.
Sint leuia hæc; & amata viris, quos gloria versat
Haud mala; quos populi lingua fauentis alit:
Sed quòd Epistolijs dominumq; Deumq; vocari
Mandet, & hoc prorsus se velit ore coli:
Pectoris id fastum vanosq; coarguit ignes:
Atq; animo Stygias monstrat inesse faces.
Nulla deos sedenim magnos iniuria fallit:
Nec frustrà cœlos scommata tetra premunt.
Mox etenim in foribus funestæ præmia linguæ
Productam vitijs constituere necem.
Nec Germana quidem pietas, neq; patria Virtus
Impediunt, diro quo minus ense cadat.

Exosus siquidem populo feritate, peribat:
Iustaq; conclaui fata patente subit.
Nec mortis genus aut tempus vitare valebat:
Chaldæa quamuis cognita damna fide.
Ast horrescebat iam pridem cuncta, sibiq;
Haud dubitat dira condier atra manu.
Quaq; frequens solitus medijs spaciarier horis;
Multa equidem speculi crusta nitere iubet:
Sic gemmis aptata, vt quæ post terga referrent:
Prodat & horribiles lamina clara dolos.
Sed neq; cura Virum, neq; præscia damna tuentur;
Cum tristi scelerum pondere fata gerat.
Ergo vbi iam Stephanus mendacia multa professus
Cæsaream fidens constitit ante domum;
Intromissus, adit iam prodita Principis ora:
Tradit & audaci scripta legenda manu.
Haud auersatus quæ tradita Cæsar, aperto
Corripit & vultu non dubitante legit.
Proditor at Schedis intentum vt perspicit; altè
Inguina trans gladio mollia membra fodit.
Inde reluctantem plures comprendere; qui se
Hîc celeri socios esse dedere manu.

Vulneribus septem iugulatus obibat; & atros
Finijt hac misera conditione dies.
Imperium tria lustra dabant: duplicata sed augent
Ætatem, hijs prudens si tria lustra feras.
Defuncti corpus turpis Vespillo fatigat:
Et maculat fœdis inclyta membra notis.
Phyllidis ast tandem nutricis Marte sepultum
Ac cura, patrijs molle quiescit agris:
Illatum templo quo tum gens Flauia dormit;
Hocq; tuos cineres Domitiane tegit.
Corporis egregio Cæsar splendore nitebat:
Formaq; Romuleo principe digna fuit.
Caluitio saltem deformis; at ore pudicus:
Cætera sub vitijs penè sepulta iacent.
Alea nonnunquam post multa negocia fessum;
Et recreant varij pectora mœsta ioci.
Effusus Veneris turpissima castra secutus,
Se quibus inuisum moribus esse dedit.
Extinctum proceres igitur diuusq; Senatus
Ut meritum grata tristia mente probat.
Miles at haud simili perfecta ea voce ferebat
Funera: multiplici facta dolore gemit:

Exar-

Exarsitq; ira; quam vix compescere multis
Intereà precibus Roma nefanda potest.
Cuius & ante necem Capitoli in culmine Cornix
Est benè, cum nequeat dicere; dixit, erit.
Sic igitur Cæsar vicijs dum se omnibus infert,
Proditus Ausonio Flauius ense perit.

IMPERATORVM ITALICORVM CLASSIS II,

A CÆSARE NERVA vſq; ad Alexandrum.

NERVA.

I.

IMperio melior ſucceßit Nerua; per omnes
Cui dederat Virtus altius ire gradus.
Contigit Auſoniæ nihil hoc felicius vrbi:
Quo veteres ſpectat principe Roma patres.
Id ſaltem lacrymis dignum fortaſsè videri
Poßit; in has ſenio venerit auctus opes:
Et iam vergenti quòd tradita culmina vitæ,
Nequicquàm effœta tentet honeſta manu.

Quæ

Quæ tamen intereà sub pondera iusta redegit;
Immensa prorsus condita laude vigent.
Cum meritis populus Furijs *commotus & ira*
Deijceret statuas Domitiane tuas:
Hìc sibi nec fuluo pretiosas Nerua metallo,
Nec claro ductas ponier ære sinit.
Eximia Princeps Virtute ea facta secutus,
In quibus æternos credidit esse dies.
Officijs igitur contendere suetus; in omnes
Effudit diti commoda lance bonos.
Vtq; alius sese crudelibus extulit armis:
Sic decus hic miti pectore Cæsar habet.
Asserit, iniustè damnatos anteà ciues:
Et pulsos fertur restituisse loco.
Quosq; etiam vidit Dominis struxisse ministros
Insidias, merito protinus ense ferit.
Et mox percelebri decretum lege cauebat:
Ne proprio seruus crimina tendat hero.
Cumq; ita supplicijs non copia parua periret:
In quibus & Sophiæ Sura Magister erat:
Fronto palam dixit; Sceptro non ritè potiri,
Principe quo liceat ciuibus esse malis.

Quæ

Quæ vox ut Neruæ tandem est perlata sub aures;
Grassandi finem sobria cura dedit.
Ciuibus hinc studio se iunxit Cæsar egenis;
Et proprio tenues subleuat ære viros.
Vtq; voluntati satis esse pecunia posset;
Eximias pleno vendidit ære domos.
Et pretiosa pari distraxit pocula nummo,
Spectandosq; sua nobilitate scyphos.
Quo demùm exhaustos collecto promouet auro;
Et varia ciues sub pietate fouet.
Natus ad hoc, magna laudem virtute mereri:
Dum primas Latia Cæsar in vrbe gerat.
Dicere nonnunquàm solitus, se Romula tali
Sceptra quidem & fasces sustinuisse manu;
Vt nihil horrescat priuatam ducere vitam:
Et nihil insidias pertimuisse velit.
Comis, amans recti, & toto moderatus in æuo,
Visus in antiquos posse referre gradus:
Præterito quicquid sub principe corruit. ast hunc
Iam Senium varijs occupat acre malis.
Imbelli iam tum sub corpore vita resedit:
Irrita prostratis viribus esca venit.

Et

Et tamen officio nunquàm ceſſauit honeſto
    Complecti Auſonios facta per alta patres.
Vſq; adeò vt Christi, pacem ſanciret alumnis:
    Et fuſo ſpargi templa cruore vetet.
Qua pietate Deos iunxit ſibi Cæſar: vt æquo
    Maxima conſilio protinus acta gerat.
Nam cum deciduis properaret floribus ætas;
    Et matura Seni tempus & hora fluunt:
Diuorum monitis Traianum Cæſar adoptat:
    Qui ſe defuncto ſceptra beata regat.
Quæ plaudente quidem cum res foret acta Senatu,
    Romulea plenos clauſit in vrbe dies.
Quatuor vt menſes toti ſuperadderet anno:
    Quo faſces Latio Cæſar in orbe tulit.

TRAIANVS.

II.

VLpius imperij Nerua cedente Coronam
    Cæſar Agrippina ductus ab vrbe capit.

Primus hic externa Romana palatia gente,
Et non Italico ſanguine natus adit.
Quem Nerua in Latios optandum Cæſar honores,
Virtutis propter credidit eſſe decus.
Haud alia Princeps aſpirat faſcibus arte:
Nec tantas alio pectore captat opes.
Magna igitur Neruam cumulabat laude Senatus:
Quòd talem imperio dixerit ipſe virum.
Editus Hiſpana Traianus origine, totum
Quod vixit merito tempus honore tulit.
Maximus ingenio ac animi bonitate; nec vllam
Crudelis poterant prodere facta notam.
Cui primam firmant inſomnia mira iuuentam:
Cum verſata animo talis imago fuit.
Viſus erat quidam Senio confectus & annis,
Purpurea iuueni cingere membra toga.
Eximios humeris inferre tumentibus orbes,
Claraq; manſueta figere ſigna manu.
Vlpius id viſi cum ſæpius antè ſtupeſcat;
In ſua iam tandem ferrier acta videt.
Quapropter Neruæ grates cumulabat honeſtas:
Cunctaq; quæ pridem iuſſerat ille, probat.

Mox

Mox patribus scripsit nunquàm se authore necandũ;
Quem vel fama bonum dixerit esse virum.
Judicia instituit, dictisq; adiecit honorem;
Multaq; constanti pectore facta dedit.
Ausonias etiam iubet esse Lycæa per urbes:
Et statuit doctis præmia larga viris.
Forsitan admonitus Plutarchi voce diserti,
Quo tunc usa quidem Roma docente fuit.
Illius impulsu Traianum castra Scholasq;
Aönijs memorant constituisse deis.
Nec prudens tantùm sed fortis in omnia Princeps:
Quæ vel consilio sint, vel agenda manu.
Huc animi Virtus accessit, & optima vitæ
Conditio; qualem Regibus esse decet:
Qui velut illustri superant splendore minores:
Sic Virtute etiam vincere celsa velint.
Haud alio divos æquant strategemate Reges;
Veraq; non alio gloria fine venit.
Ulpius hoc igitur sectatus acumine laudem;
Non unquàm cuiquam velle nocere studet.
Non delatores; non crimina vana ferentes;
Guttura fucato nec lita melle tulit.

Nullus ineſt liuor; non turpior ira Monarchis,
Cura nec iniuſtas quærere triſtis opes.
Qui ſe obſeruari potiùs, quàm velle timeri
Dixit, & inuiſos ducere in orbe dies.
Quapropter totos animi huc conferre labores:
Vt populi vero dignus honore foret.
Excultos ſtudijs & pectora dedita Muſis
Cæſar hic ingenuo ſemper amore fouet.
Promouet & Latia ſacras tellure Camœnas,
In quibus haud tenui gloria laude fuit.
Intereà ſedenim dum præſidet, arma mouebat;
Et tria ſub vario prœlia Marte gerit.
Decebalus primo victus; qui regna tenebat,
Euxinis certè proxima regna vadis.
Anteà qui Latios dare terga coëgerat enſes,
Cum turmas ludit Domitiane tuas.
Decebalo virtus & mens excelſa Tyranno
Adfuit; ac latè regna parata regit.
Vnde quidem Auſonios exercuit ante Monarchas,
Et varia belli ſtrenuus arte premit.
Hanc cladem pepulit Latio Traianus ab orbe,
Tantaq; non dubia ſuſtulit arma manu:

Dacica

Dacica cum gemino superasset culmina bello:
Multaq; diffuso terra cruore fluat.
Decebalus mortem gladio consciscit; & isto
Terribiles demum perdomat ense minas.
Ast Cæsar victo Traianus vt hoste quieuit;
Nobile Dannubio flumine condit opus.
Cum structo ripas committit ponte virentes,
Hîc vbi lata citis cursibus vnda ruit.
Hoc aliud toto vix maius in orbe videres:
Nec magè difficili quod quis ab arte struat.
Tantum operæ; tantumq; impensæ ærisq; stupendi
Hoc certè exactum dixeris esse loco.
Hinc equidem Parthos felici Marte repreßit:
Et firmo Assyrias occupat ense domos.
Atq; ita pacatas Orientis reddidit vrbes:
Liminaq; Arbelis hostibus arcta dedit.
Vltima Iudaico sunt prœlia gesta tumultu:
Gens ea cum tristi multa furore mouet.
Composito siquidem turbarunt agmine terras:
Qua condit medijs ostia Nilus aquis.
Donec ad auriferos Arabas, Nabathæaq; rura
Progreßi, vario regna cruore premunt.

Vlpius vt tantos merito domet ense furores;
Contrahit ingentem lata per arua manum:
Moliturq; aciem tenditq; sub vltima terræ;
Exul vbi haud paruas repperit Aggar opes.
Ast nihil aduersus Nabathææ mœnia gentis
Perficit: hæc tuta est vindice terra Deo.
Cæsaris obiecto qui fulmine terruit enses:
Ingentiq; premit membra perusta siti.
Attamen insigni Iudæos clade subegit;
Qua ferit Idaliam ventus & vnda Cyprum.
Ægyptiq; aruis non millia pauca trucidat:
Errabant istis millia multa locis.
Colluuiem hanc ergo & sceleratæ examina gentis
Vlpius extremo victor ab ense domat.
Vt verò huic totis Marti conatibus instat,
Protinùs exactos attulit hora dies.
Pallida destructas referebant corpora vires,
Causaq; stat certæ sub cute lympha neci.
Quapropter Cilicas properat Traianus in vrbes;
Membra vt pæonia subleuet æger ope.
Ast vitæ finem fatum dedit exuit artus,
Spiritus humanos fractaq; membra fugit:

Deseruitq;

Deseruitq́ virum; quo non præstantior alter,
Romulea quisquis Cæsar in vrbe fuit.
Extulit hunc virtus, & honestæ gloria laudis,
Cuius erat recta sedulitate petens.
Tum Iuris veriq́ tenax, ius ipse frequenter
Dixit, & æquata pectora lance tenet.
Ingenijsq́ fauet, castisq́ dat omnia Musis:
Miraturq́ bonos semina rara viros.
Hoc solo dignus reprendi nomine; sæuas
Intulerit Christo quòd fera vincla manus.
Cum tamē hinc facile est Bonitatē nosse: quòd omnes
Huic similes voluit Romula turba Duces.
Defuncti cineres Latiam referuntur in vrbem;
Et sunt Traiano condita membra foro.
Quatuor vt lustris regno est & honore potitus,
Maturos dubio liquit in orbe dies.

ÆLIVS

ÆLIVS ADRIANVS.

III.

AElius Adriaco qui ſanguine natus; auorum
  E gemino totos promouet orbe gradus.
Huic cum Traiani coniunx Plotina faueret;
  Jlla ſuis coniunx ſola modeſta bonis:
Jmperij faſces & ſummi culmina regni,
  Sacraq́ defuncto principe ſceptra capit.
Jngenio varius: nec cui te credere poſſes:
  Omnia quòd ſtabili non gerat acta manu.
Doctrina memorant cunctos ſuperaſſe Monarchas;
  Qui priùs Auſonia culmen in vrbe gerunt.
Græcorum ſtudijs ita delectatus; vt alto
  Haud paruum eloquio traxerit inde decus.
Tum varias vrbes & dißita regna per orbem
  Maxima luſtranti cura videre fuit:
Jdq́ etiam pedibus plerumq́ emenſus obibat;
  Et nudo longum vertice carpit iter.

Perq́

Perq́ niues & per languentes frigore terras,
Perq́ etiam pluuias transiit acer aquas.
Usq́ adeò excellens nascendi multa voluntas,
Difficilem vrgenti non sinit esse viam.
At bellis variè res est confecta. priores
Judaicum magna laude tulisse putes.
Præfuit huic toto subnixus Marte seuerus:
Qui Duce solerti prœlia digna gerit.
Non igitur temerè collatis agmina signis
Mittit in hostiles, certa pericla, manus.
Sed bellum traxit carptimq́ aggressus inurget,
Et vario sparsos occupat ense duces.
Insistensq́ fugat, caditq́ ac dißipat omnem
Judaico fuerat quæ grege iuncta, manum:
Extremoq́ etiam confecit Marte: nec vnquàm
Pòst ea gens patrios occupat atra lares.
Sed vel fracta cadit totas oppressa phalanges:
Vel subijt longæ tempora dura fugæ.
Et Solymis muri nomenq́ ac templa ruinis
Cedit; & in rudere nobile fluxit opus:
Ælius euersis donec iubet arcibus vrbem;
Eq́ suo rursus nomine tecta strui.

Hoc igitur bello fracta eſt Iudæa: vetuſtas
Inſtaurat nec gens amplius iſta domos.
Sed diſparſa locis totumq; inuiſa per orbem,
Vltima perpetui criminis acta luit.
Poſteà Cecropias Cæſar conceſſit Athenas:
Et Græco ludos feſtaq; more videt.
Plurima tum veteri largitus dona Lycæo,
Prælargi meruit nomen habere viri.
Dulichiamq; dedit, ponto quæ cincta furente
Excipit Ionias Inſula diues aquas.
Inde adit Italiam Romamq; ingreſſus, honeſtos
Iniuſto prorſus ſuſtulit enſe patres.
Mox animi morbum, ſæuasq; intercutis vndas
Senſit; & abſumptus membra dolore gemit.
Expoſcitq; mori gladioq; abrumpere vitam:
Quem tamen haud præſens turba perire ſinit.
Dum verò intereà lecto decumbit eburno,
Et varium lenti funeris vrget iter:
Optat in Imperium qui ſe ſuccedat adempto;
Hocq; Antonino iuris habere dedit.
Tunc & adoptatum Patribus commendat; & omni
Virtute inſignem prædicat ipſe virum.

Inge-

Ingenueq́ refert fructu maiore teneri,
Quos legit imperijs cura modusq́ Duces:
Quàm quos contingit nonnunquam nascier: in quos
Libera nil populi sanctio iuris habet.
Hinc morbo corpus nunc affligente fatiscit:
Et minor in tremulo spiritus ore manet.
Seq́ adeò varijs medicorum excedere curis;
Et multa dixit sedulitate mori.
Nec suppressa diu mors est. referuntur in vrnam
Ossa, vbi pons celeres Ælius vrget aquas.
Augusti siquidem monumenta oppleta Monarchæ,
Amplius inferri funera nulla sinunt.
Quatuor exegit lustra imperitando; decemq́
Mensibus haud paucos addidit ille dies.
Inuisus populo decesśit morte bonorum;
Causa quibus cædem nulla probata tulit.

ANTONINVS PIVS.

IIII.

HInc Antoninus Latias succeßit in arces:
Et tenet Augusta sceptra beata manu.
Hunc animi vera multos virtute Monarchas,
Et multos memorant exuperasse duces.
Maximus ingenio, formaq; decorus honesta,
Indoleq; haud vllos despiciente fuit.
Moribus inprimis clarus, vultuq; modestus
In quo Virtutis gloria summa viget.
Quod tibi vel solo constare ex nomine poßit;
Cum Pietate quidem facta notata vides.
Quin age diuinis excelluit artibus æuum,
Sacraq; Pegaseo pectora fonte rigat.
Nobilis hæc animum vestit pictura: quòd vno
Iungantur virtus doctaq; Musa gradu.
Intulit hic nulli bellum: sed mota repreßit,
Quæ sunt Maßagetis prœlia mota viris.

Imperio

Imperio pacem peperit, paciq; decorem:
Cum penè hunc orbis crederet esse Deum.
Nec primùm virtus tum cognita prodijt; alto
Maxima cum Cæsar culmine regna tenet.
Anteà sed multò, Latias cum rexerit vrbes;
Fama perhumani pectoris ampla fuit.
Quo non cæca quidem venturis omina sceptris,
Multa sed officio prodita signa capit.
Oppletas apibus mirum est tunc esse columnas;
Hetrusco quotquot fixerat ante solo.
Maxima Cyzici res accidit. excidit vltrò
Quæ pridem imposita est sacra corolla Deo:
Inq; Antonini statuam delata resedit:
Totaq; iucundo tempora flore capit.
Protinùs hunc igitur diuino agitata furore,
Induperatorem femina sacra vocat.
Huius & in tectum cælo delata sereno
Fulgura, nequicquam cladibus aucta cadunt.
Quin sibi non rarò defuncti Cæsaris artus
Inserier penitùs membra per alta videt.
Hijs igitur tacito firmat sua pectora motu,
Cunctaq; cælesti credidit acta Deo:

Expectatq́ue diem fatisq́ue ſequentibus inſtat:
Virtutisq́ue nihil poſſe perire ſinit.
Largus erat facilesq́ue manus in vota dicauit,
Et ſtudium multos velle iuuare, fuit.
Intereà quantum ſubducit tempora curis,
Liber & à populo iura petente foret:
Optimus agrorum cultor ſua prædia viſit,
Deliciasq́ue ſua molliter arte legit.
Has potiùs teſtatus opes ſe velle: feroci
Quàm bello dubios vincere poſſe viros.
Sanguine quapropter ciuili haud ſparſus obibat:
Crudeli innocuus nec fluit enſe cruor.
Pompilio ſimilis vitamq́ue exegit & annos:
Natus ad Auſoniæ munera blanda togæ.
Non tantùm humanus, ſed Muſis fautor honeſtis,
Præmia doctorum cœtibus eſſe iubet.
Et magno certè complexus honore Senatum
Ingenuo cunctos accipit ore patres.
Iudicioq́ue præeſt. tum iuris ſæpè peritos
Audit, & hortatus Iabolene tuos.
Symbolon ore gerit, magnus quod Scipio clarum
Romanis ſolitus dicere ſæpè fuit:

Unum malle quidem bello seruare colonum:
Quàm sese hostiles perdere mille viros.
Quin facili interdum delusit scommata risu;
Et placidè si qua duriùs acta, tulit.
Non igitur sæuis induxit pectora rixis:
Nec iecit duræ semina lenta neci.
Sicut at is cunctos magno dilexit amore:
Sic illum merito Roma fauore colit.
Cuius & externas percellit gloria gentes,
Magna quibus solo nomine bella domat.
Cumq; alijs crebrò mutandi cura fuisset,
Quos sibi præfectos gentibus esse iubent.
Ipse quidem rarò mutandos censuit; & rem
Hanc magnis dixit fructibus esse parem.
Haud delectatus quo se prouincia lucro
Crudeles passam diceret esse manus.
Ocia sectanti minuisse salaria fertur:
Conantiq; nihil præmia danda negat:
Indignum referens si arrodant publica; nulla
Publica qui prorsus commoditate iuuant.
Largus & in populum ditißima dona viritim
Cæsaribus sueto dona fauore dedit.

Multaq;

Multaq́ collapſis impendit munera rebus:
Cum vetus inſtaurat, vel noua fingit, opus.
Seditioſa quidem, quocunque excreſcere motu,
Non armis, veteri ſed grauitate domat:
Concordesq́ animos, & pectora mutua iungit:
Pactaq́ ſolennem ſternit in æqua viam.
Deniq́ ſic vitam vitæq́ abſoluit honores;
Præcipuum vt meritò dixeris eſſe virum.
Qui Senio confectus obit, febremq́ ſecutus
Alpino memorant quam ſubyſſe cibo.
Quatuor hic luſtris ternum Pius addidit annum,
Sceptra quibus celebri geßit honeſta manu.

M. ANTONINVS PHILOSOPVS.

V.

EXceßit vita ſenio confectus & annis
Dum Pius Auſonias Cæſar adauget opes:

Vt

Vt fit cum nocuos Respublica sacra tumultus
Nescit, & atroci nullus ab hoste timet.
At priùs extremo quàm lumine clauserit æuum;
Hunc gnati Marcum iura subire dedit.
Inseruitq; sibi Latio de more: quòd esset
Vxoris claro fratre domoq; satus.
Cui tantum ingenij, tantum fuit indolis: vt nil
Maius in Italicas mittere posset opes.
Hic ille est Marcus, Sophiæ cui gloria nomen,
Et sua cui Virtus longa trophæa dedit.
De quo si dicas quæ sunt verissima; dicas
Hoc melius Romam nil habuisse viro.
Qua minimè dubium est comprendi cætera voce,
Quæcunq; eximio sunt tribuenda Duci.
Iustus erat, sapiens, moderatus, & inclytus actis:
Et magna Princeps dexteritate grauis.
Idq; adeò, exemplar virtutis vt esse feratur,
Quod quis facta velit propter honesta sequi.
Doctrinis felix instruxerat omnibus æuum:
Et Stoicæ tenuit Scita molesta scholæ.
Tum sua Philosophis tribuisse salaria fertur:
Et larga doctis æra dedisse manu.

Præcipuoq́; suos habuit sub honore Magistros:
Iusta quibus reddit præmia Cæsar opes.
Transuersum nec agunt parti fastigia regni:
Quo minus Aönias curet ametq́; deas.
Quod certè mirum est, tali tum tempore Musas
Imperio pressum voluere posse Ducem.
Multa igitur studijs cultißima turba vigebat;
Multaq́; tum doctis floruit aula viris.
Vt fit cum Reges pietasq́; ac Musa coronat:
Quæ sunt in summis munera prima bonis.
In pretio doctos igitur cum Marcus haberet,
Hijs sine nil, magnum quod velit esse, facit.
Inq́; vsum vitæ, didicit quæ recta, ferebat:
Iustaq́; diuini cura pudoris erat.
Non iræ, non flamma virum, non cæca cupido,
Inconcessarum spes neq; mouit opum.
Non cogit vindicta vllo maculare cruore,
Quam voluit puram cædibus esse manum.
Quin miti potius condonat crimina vultu;
Frangit & hostiles hac pietate minas.
Haud delatores admittere firmus: iniqua
Quod genus arte quidem plurima damna facit.

Multa emendauit; multa introduxit; & omni
Officio priscos vincere certat auos.
Omnibus aßiduè miseris ius dixit; & illo
Se gratum studio ciuibus esse dedit.
Cumq́ue Senatores magno dignatur honore,
Eximijs meruit laudibus ipse coli.
Aurea pauperibus semper fuit anchora; opesq́ue
Distribuit larga ditior ipse manu.
Quapropter patriæ cum Romula turba parentem
Diceret; accepto clarus honore fuit.
Et quo prosequitur maiori hunc laude Senatus;
Hoc mage se dignum Cæsar amore facit.
Nec minor in duris perspecta est gloria bellis:
Omnia propitio quæ mouet arma Deo.
Cum magnis arsit succensa Britannia flammis,
Hoc iterum lætas vindice firmat opes.
Depulit & Cattos cum Rhetica rura fatigant:
Et spectant Latias agmina mota domos
Quid Parthos memorem, contortaq́ue spicula gentis,
Spicula vel celeri deteriora fuga?
Hos misso domuit iam pridem fratre rebelles;
Quem regni socium iusserat esse pater.

Ille tamen cæcis indulget amoribus; & nil
Cuius erat cauſa miſſus in arma, facit.
Caßius at Parthos hoc victos fœdere ſtrinxit:
In Syriam ne quæ poſteà bella ferant.
Vltima res acri confecta eſt Marte; ſecundo
Cum Marcomannos percutit enſe viros.
Gens ea dura quidem & validis truculentior armis
E Germanorum venerat aucta plagis:
Quæ Quados etiam ac rigidos in bella Nariſcos,
Atq; Hermunduris prædia culta mouet.
Hos contra Cæſar Vero cum fratre profectus;
Agmina felici contudit iſta manu.
Quamuis difficili cecidit tamen alea curſu:
Tantaq́; non tenui pugna cruore ſtetit.
Hoc etiam quidam dederant qui nomina Chriſto,
Militiæ durum ſponte ſequuntur opus.
Ardua quos equidem concepto fulgura voto,
Et precibus pluuias obtinuiſſe ferunt.
Qua motus tandem Cæſar virtute, refixit
Quas Chriſtum contra fixerat ante notas.
Haud procul à ripis gens iſta tumentibus Iſtri
Dicitur Auſonia victa fuiſſe manu.

Conſe-

Confecto sedenim multorum sanguine bello
Extremæ Verus tempora mortis obit.
Quem secum Latiam transportat Marcus in vrbẽ:
Cæsaris & loculo condier ossa iubet.
Hinc Antoninus defuncto fratre gubernat
Solus, & ingenti sceptra decore tenet.
Quodq; æui superest curandæ protinus vrbi,
Condendisq; etiam legibus omne dedit.
Officijsq; vacat; quibus inclyta fama mereri
Æternos posset facta per alta dies.
Moribus hijs vitæq; bono & virtute senescit;
Plenior & mortem detulit hora viro.
Quatuor Imperio lustris cum penè fruatur,
Cœlica non tristi culmina morte subit.

COMMODVS.

VI.

COmmodus extincti iam regna Parentis, & altos
Imperij fasces lætaq; sceptra capit.

Hic equidem illustri maiorum natus ab ortũ,
Corporis eximij clarus honore fuit.
In quo Nobilitas, & amatæ gloria formæ
Æquali certant, munera prima, gradu.
Vt speciem Augusto vel dignam principe dicas;
Qui Latij teneat culmina prima soli.
Præcipuè proauos cum Maiestate potitos,
Et longo veteres ordine narret auos.
In quibus vt Virtus, ita summæ gloria vitæ
Extremo lætos clauserat axe dies.
At soboles claros imitatur rara parentes:
Et se degenerem plurima turba probat.
Cum nihil ingenuis formarier artibus æuum,
Nec iuuet Ausonios posse referre patres.
Tristius haud aliud Romana palatia monstrum
Occupat; aut studio deteriore regit.
Qui mox à primo corruptus flore iuuentæ
Funesti indicium criminis acre dedit.
Cuius non tantum scelerum mens conscia: verum
Obruta flagitijs improba vita fuit:
Crudelisq; etiam, & fundendi sanguinis autor
Tantus, vt huic nullum dixeris esse parem.

Namq;

Namq; Senatores functo genitore peremit:
Præstantesq; acri perculit ense viros.
Publica perturbat, pacemq; paciscitur excors;
Largaq; Barbaricis hostibus æra dedit.
Hunc stimulant Furiæ fallaxq; libido perurget:
Atq; inconcessi flamma laboris agit.
Sustulit è medio veteres grassatus amicos,
Diraq; funesti principis acta facit.
Ipse voluptatum formas sectatus & artes
Improbus, imperij grande relinquit onus:
Arbitrioq; regunt alij. primusq; perennis
Aurea funestas mittit in arma manus.
Hic cum pectoribus nimium grassatur auaris,
Compilat magno maxima furta dolo.
Insidijsq; bonos premit, ac furit improbus ense:
Et fuso varias sanguine quærit opes:
Quas cum multiplici cumulauerat improbus arte;
Et sequitur nullo facta scelesta metu:
Principis est ausus fasces sperare necemq;:
Sacraq; in indignam mittere sceptra manum.
At detecta quidem fraus est; gladioq; Perhenni
Abscissum, Latia tabuit vrbe caput.

Tum

Tum Maternus idem tentans, cum proditus esset,
  Cum socijs celeri perditus ense, cadit.
Vltimus insidias molitur & arma Cleander:
  Maxima qui diti poßidet æra domo.
Jllius insanas agitarunt prospera mentes:
  Vt petat haud licita Romula sceptra manu.
Sed tamen ingrati compressa potentia serui,
  Protinùs insigni morte piata fuit.
Vsq; adeò diras multorum Cæsar erynnes,
  Et celeri motas obruit arte faces.
Sed nihil insidiæ, nil tanta pericula durum
  Pectus, & inuisi principis acta mouent.
Grassando sæuit Romanam dirus in vrbem:
  Multiplicatq; bonis funera crebra viris.
Omnibus euerso cum nomine Commodus esset;
  Haud aliqua certè commoditate regit.
Donec & hunc tandem domuerunt fata Tyrannum
  Et rapit è medio sæuior hora ducem.
Cui molita necem coniuncto Martia Læto,
  Liberat inuiso Romula sceptra malo.
Toxicaq; egresso balneis atra propinat:
  In quibus vt virtus languida visa fuit:

Proti-

Protinus in nodos iugulum Narcissus adegit:
Iustaq; supremam condit in acta manum.
Exitus hic vitæ & crudeli meta Tyranno,
Quem decorant generis lumina prima, fuit.
At duo lustra vident regnantem, & tertius annus;
Antea funestum quàm vehit aura diem.

ÆLIVS PERTINAX.
VII.

AElius hinc regnat detruso in fata Tyranno:
Mensibus & Cæsar sceptra duobus habet.
Vir bonus, & veteres referens virtute Monarchas;
Ausonios pridem qui tenuere lares.
Hic nihil in regno mutandum duxit: at inde
Priuato similis maluit esse viro.
Qui veteres inter restabat solus amicos;
Quos Gnati curam Marcus habere iubet.
Et quia florenti res magnas gesserat æuo,
Cum Mysos placida rexerit arte viros:

Succreuit virtute, altos & adeptus honores,
Præfecti Latia munus in vrbe gerit.
Cui simul imperij Lætusq; ac Martia fasces,
Cum iacet euerso Commodus ense, ferunt.
Ille quidem vitæ iam pridem fata perosus;
Ardua Ceruicis membra secanda dedit.
Hoc venisse ratus missos à principe: cui mos
Corpora nocturna carpere cæde fuit.
Ast Senis obfirmant fata in contraria mentem,
Atq; animo Lætus præcipit esse bono.
Nil paueas inquit; nec te tua pectora turbent:
Res tibi nunc alia mente colenda venit.
Commodus Ausoniam qui sanguine merserat vrbem
Nunc gelida tandem pectora morte premit.
Sublatusq; metum muribus vetat esse Latinis:
Nocte vel hac possent quæ timuisse viris.
Quos minimè tenui mactandos cæde Tyrannus
Signat, & haud dubia prodidit ante manu.
En schædam; schædam Lætus tum fortè tenebat,
Qua data sunt certæ nomina nostra neci.
Quam quia nos cladem satiùs vitare fuisset:
In proprium recidit mors operosa caput.

Tu

Tu verò imperium capias; quod sponte modesto
Nunc equidem defert curia tota Seni.
Nouimus ingenij neruos animiq́ pudorem,
Nouimus haud dubijs pectora fœta bonis.
Tum tibi nostra quidem promittit dextra salutem:
Tuq́ palatinam Cæsar adito domum.
Surge age, & Ausonios quantum potes accipe fasces:
Nostraq́ da fausto crescere vota pede.
Nec mora consurgit Senior, mentemq́ receptat:
Impositumq́ humeris grande subibat onus.
Quæ res vt toto properè est firmata Senatu,
Plaudentis populi dicta benigna capit.
Ælius hac igitur Romana palatia sorte
Occupat; & summa comis in vrbe regit.
Insignis pietate, & amati laude pudoris:
Quem patriæ meritò dixeris esse patrem.
Hunc si iusta diu seruassent fata Monarcham,
In veteres poterat Roma redire gradus.
At cum militibus grassandi iura rescindit;
Et vetat vrbanas diripuisse domos.
Improba coniurat sceleratam factio mortem:
Sternit & ingenuum turba molesta Senem.

Cæsar hic excesſit, fatum quoq; ſponte ſecutus;
Ingrataq; ſuos clauſit in vrbe dies.

DIDIVS IVLIANVS.

VIII.

SVccedit Didius; iuuenis qui fortè per omnes
Militiæ creſcens venerat ante gradus.
Nam cum Præturam Latia geſsiſſet in vrbe,
Belgiacam rexit ſtrenuus inde plagam.
Reppulit & Cauchos, quæ gens conſedit ad Albim,
Ac Cattos parili ſobrius enſe domat.
Multaq; clementi ſectatus acumine geſsit:
Dum loca ſolerti plurima mente regit.
Hinc Romam clara virtutum laude reuerſus
Conſulis accepto maior honore fuit.
Primus at occiſo licitatus Cæſare regnum,
Inſolita faſces turpiter arte capit.
Conſcius & mortis cum functi principis eſſet,
Principis haud aliquo vindicat enſe necem.

Et tamen hunc etiam consueto more Senatus
Regnantem; & diri militis acta probat.
Augustiq; nouo decernit nomina regi:
Qua simul & Coniunx maxima laude fuit.
Sed quæsita, diu non vlla potentia durat,
Virtus cui haud solidam subijcit alta basim.
Infirmo quicquid substat pede, labitur: & se
Grandia concussa pondera mole ruunt.
Sic Didio res est subito conuersa tumultu;
Et fortuna citam torquet acerba rotam.
Integra militibus nam cum promissa negaret,
Nec pacti certa redderet æra fide:
Infelix odium misero sibi contrahit: Et si
Contractum recto dicere iure potes.
Vindicat ast nullo cum Regem Marte peremptum:
Exosus cœpit ciuibus esse bonis.
Publicaq; ignauum carpuntq; agitantq; theatra:
Atq; alium signat Romula turba Ducem.
Nequaquam tali diuina Palatia monstro;
Posse nec indigno principe sceptra geri.
Iamq; propinquantem referebat fama Seuerum
Italicas valido Marte subire domos:

Et rectà in Latium celeri contendere curſu,
Vindicet vt ſancti triſtia fata Senis.
Quæ ſimul ac claros res perculit alta Quirites,
Abrogat inuiſo curia ſceptra Duci.
Qui tamen imperium partirier obtulit; & ſe
Conſortem tanti culminis eſſe petit.
At nihil inflexit conceptam in funera mentem
Quæ modo decreta lege Senatus agit.
Quapropter miſſus, Didio qui fata pauenti,
Impacto celeret miles ab enſe, viro.
Exitus iſte decet, regnum quos ære paciſci,
Ingenua potius quàm bonitate iuuat.
Menſibus hic tenuit faſcesq́; & ſceptra duobus,
Cum perit incauto vita moleſta Seni.

SEPTIMIVS SEVERVS.

IX.

AFrica præſtanti clarum Virtute Seuerum
Hunc dedit; & Lepti natus in vrbe fuit.

Qui

Qui Romam iuuenis Marco sub principe ductus
Ad magnos magno venit honore gradus.
Præcipuè imbuerit studijs cum pectora Grajs,
Et posuit solidam Musa Latina basim.
Cui vel tanta fuit doctrina; vt vincere posset
Quos habuit multos curia sancta patres.
Illius à tenera constantia nota iuuenta,
Nulla nisi admisso iudice facta gerit.
Vsq; adeò vt pueros inter quoque regna ministrans
Ardua sub fictis fascibus arma petat.
Inde togam sumpsit Marco donante virilem,
Et primas Latia gratus in vrbe tulit.
Omina cui fuerant venturi plurima regni;
Quæ minimè dubiam voluere signa fidem.
Quæq; etiam tacita cum cogitat omnia mente,
Virtutum studijs pectora tota fouet.
Officijsq; aditus ventura in culmina struxit,
Cum sua Romuleis ciuibus acta probet.
Crimina quantumuis iuuenili ætate secutus,
Alternat varias in sua probra vices.
Ast vbi diuersis succreuit gloria rebus,
Maxima tum Ausoniæ portio laudis erat.

Et cauta tractans urbana negocia mente,
Præturæ celso pectore munus obit.
Inde ubi Pannonias rexisset prouidus arces,
Arduaq́ Illyricis strinxerat arma plagis:
Cum Nigrum Syrijs audisset finibus omni
Conatu Latias prendere velle domos:
Præsertim Didio cum fracta potentia, paßim
Grassari fœdo quoslibet ense sinit:
Ipse quidem regni quæ primis omina signis
Ceperat, in media sæpè cohorte refert.
Et meminit tristi iam pridem mente dolendum,
Publica tam diro sceptra furore premi.
Præcipuè firmam cum Marcus liquerit urbem,
Et fuerint placido tradita cuncta statu.
Nil tamen ingenium percellere maius, iniquos
Quàm pretio regnum posse parare viros.
Indignum veteri prorsus virtute, nefandas
Hoc impune decus corripuisse manus.
Commodus exceßit, fateor, non integer æui:
Rectaq́ cui cordi semita nulla fuit.
Ælius at nulla culpandus fraude peribat;
Immeriti certè criminis acta luens.

Quem

Quem quia nemo piũ iam vindicat enſe Monarchã,
Spiritus Auſoniis errat inultus agris.
Sollicitatq; diem, fortuna & vindice pœnas
Exigit; ac toto commouet oſſa rogo.
Quin forti populus cum detulit aurea Nigro
Sceptra, velut Latio publica fama canit:
Id certè miror, quid differat ille, ſuoq;
Nequicquàm noſtros milite tentet equos.
Vt res cumque cadat; nunquàm patiemur, inultum
Enſibus haud meritis occubuiſſe ſenem.
Talibus interdum dictis ſua vota Seuerus
Prodit; & haud tenues verſat in ore minas:
Illyriis donec qui exercitus incubat oris,
Imperij clarum faſcibus eſſe iubet.
Id cum Romuleam perlatum venit in vrbem;
Hæc rata Militiæ facta Senatus habet.
Ipſe autem quanto poterat contendere curſu,
Jtaliam forti milite cinctus adit.
Quo poſtquàm venit ſacrato acceptus honore,
Omnia Romano Cæſare digna facit.
Sublato primùm Didio, proſcripſit & omnem
Quæ fuerat claro ſanguine fœda, manum.

Hinc Nigrum vicit; totoq́; Oriente potitus
Ausonijs iunxit plurima regna viris.
Tertius Albinum fregit labor. illa per omnes
Fortunæ prorsus res fuit acta gradus.
Mox Romam properat, varioq́; è more gubernans
Suspecta cunctis simplicitate regit.
Albino iunctos funesta morte trucidat;
Multaq́; sunt sæua fata peracta manu.
Grassandoq́; furit simulata in funera causa,
Et fuso varias sanguine captat opes.
Utq; dolis odioq́; vacet, non parua per omnes
Dona quidem fertur distribuisse viros.
Militibus cumulata dedit frumenta; vetustum
Demensi superans calliditate modum:
Atq; aurum gestare sinit; scortoq́; potiri,
Insuetumq́; domi coniugis esse genus.
Multaq́; præterea veteri non consona mundo
Indulgens, mores obruit arte bonos;
Et Disciplinam subuerso cardine frangit;
Eq́; suo quemuis viuere more sinit.
Primus & hic veteris qui condita iura decusq́;
Militiæ toto strauerit asse, fuit.

Asperi-

Asperitas victus, tolerantia dura laborum,
Et metus, & sancto velle subesse Duci;
Hoc subuersa quidem sunt omnia principe; quem non
Amplius antiquo viuere more iuuat.
Militis hoc equidem studio sibi pectora iunxit,
Et recti specie damna futura serit.
Inde Senatores non paucos morte peremit:
Præstantesq́ alios perculit ense viros.
Et quamuis fingat varias in funera causas,
Maxima diuitias quærere causa fuit.
Nomine quo paßim multi iam occumbere; quorum
Cæsareas implent æra petita domos.
Nullaq́ formidat crudelia Cæsar; auaras
Dummodo res cumilis farciat ampla manus.
Usq́ adeò Harpyjs miserum est parere. rependant
Iniustas meritis numina iusta vices.
Æternasq́ luat scelerata licentia pœnas:
Quæ nulla sternit sub ratione bonos.
Innocuumq́ manu fundit grassante cruorem,
Et celerat multo funera multa dolo.
Sed tamen hæc animi crudelis semina, mira
Virtutum Cæsar ceu bonitate tegit.

Spectaclis populum mulcet; ludosq́; theatra
Est quibus à seclo nomina parta, dabant.
Quemq́; omnes votis ceu detestantur, eundem
Incolumem cuncti viuere posse, rogant.
Sic hominum studijs illudere doctus, habenas
Crudelis miti ceu pietate regit.
Hinc Atrenorum pertentans milite Regem,
Susceptum minimè perficiebat opus.
Sed casu Parthos rem decernente subegit:
Et Ctesiphonteas subiugat acer opes.
Mox Romam rediens fuso velut hoste triumphum
Egit, & à victa nomina gente tulit.
Tandem annos aliquot Latia consedit in vrbe:
Curaq́; non segnis dicere iura fuit.
Integra sub vario traducit secula motu:
Nec sua constanti pectora lege tenet.
Interdum clemens; interdum effusus in iram
Iudicium magna gentibus arte premit.
Prothea nec tantum Latijs se ostendit in oris;
Nota quòd hæc alijs sint quoq; damna locis.
Cecropiæ, ne quid desit, testantur Athenæ:
Quas nimium dura contudit ipse manu.

Postea

Postea Plaucinum iunctum sibi fœdere; regni
Optati merito sustulit ense reum.
Qui multis pridem cum mortis causa fuisset;
Ipse fera tandem morte peremptus obit.
Postremò Ausonia cum cederet vrbe Seuerus,
Dura Britanniacis intulit arma viris.
Sed quibus eximij nihil est conatibus actum;
Hoc nisi quòd plenos finijt orbe dies:
Non senio tantum, sed curis victus acerbis,
Cum gnatis ruptam ploret inesse fidem.
Imperio lustris tribus, & tribus adfuit annis;
Dum varia prorsus culmina laude regit.
De quo iactatum est, aut nunquam nascier; aut hunc
Cum natus fuerit, non decuisse mori.

ANTONINVS BASSIANVS CARACALLA.

X.

HVnc quoque defuncto tandē genitore Monarcham
Inclyta Romuleæ curia gentis habet.
Flagitiosus erat, crudelis & asper, & excors;
Maxima cui rectos sternere cura fuit.
Qui Medicis pridem dederat mandata, morantem
E medio quauis tollere fraude patrem.
Nec dubium est huius propter certamina Gnati;
Defuncto citius fata peracta Seni.
Huic natura fuit vario truculenta furore;
Quæ recti prorsus nil imitata facit,
Cui pater indulgens studijs iuuenilibus; omni
Hunc equidem luxus perdier igne sinit.
Etsi autem interdum reuocare sub optima tentat;
Infaustis tamen hæc littora bubus arat.
Ingenium vecors tantumque in tristia natum
Nequicquam molli flectier arte potest.

Respuit

Respuit hortatus; monitisq́ue frequentibus ardet;
Et magè quo pressas, hoc magè flamma viget.
Incerto quisquis fragiles sinit ordine natos
Crescere; & haud aliquo contrahit acta metu:
Non natos tantum, sed publica commoda perdit:
Et subicit rapidas in scelus omne faces.
Quæ si fortè leui promotæ agitentur ab igne;
Huius se causam nouerit esse mali.
Inq́ue suos manes, atque in sua funera pœnas,
Quas corruptorem fas sit adire, tulit.
Ergo vbi defuncto Caracalla parente gubernat,
Protinus infami principe digna facit.
In Medicos fudit primi concepta furoris:
Tollere quòd fessum non voluere patrem.
Mox sacra defuncti Latiam transportat in vrbem:
Et loculo Ausonidum condier ossa iubet.
Imperio tandem succedit firmus; & omnem
Nequitijs subdit facta per atra manum.
Principibus gladio celerauit fata: Senatum
Occupat, ac tristi maxima cæde ferit.
In fratrem causas violandi fœderis; vt se
Haud similes vero condere posse videt:

Abstinet

Abstinet insidijs, remq́ue est aggressus apertam:
Crudelemq́ue Getæ perficit ense necem:
Idq́ue in conspectu matris; quæ mœsta timentem
Texit, & in dextra vulnera sæua capit.
Postea crudeli multorum funera iussu
Imperat. hîc gladio Papiniane cadis:
Cæsareo motus regni splendore, peremptum
Cùm recto nolles dicere iure Getam.
Occumbuntq́ue alij paßim: Latiamq́ue per vrbem
Innumeris cædes cædibus aucta furit.
Quid verò incæstum funesta cubilia dicam,
Cum se Priuigno fœda Nouerca locat?
Idq́ue etiam inuitans? tanta est insania; cum nil
Imperij causa ducere turpe velis.
Cumq́ue hæc displicuit non paucis copula regnis;
Ægyptus certè scommata prima iacit:
Iocastamq́ue vocat. sed non impune iocatam,
Ægypti pubes desidiosa tulit.
Cæsar Alexandrinam cum venisset in vrbem,
Hîc vbi stagnantes Nilus inundat aquas:
Spectaclis ciues recreant lusuq́ue morantur:
Et varia mulcent dexteritate virum,

Quæ,

Quæ, Caracalla quidem sibi cum placuisse referret,
Incautos ficta simplicitate tenet:
Donec in ignaros immiserit arma iocantes;
Et dederit sæuæ millia multa neci.
Nec tantum id claram stolidus perfecit in vrbem:
Tentat & insignes obliterare Scholas.
Antea sic Gallos truculentus adirat; & istic
Plurima sunt varijs funera visa modis.
Accessit Rhætos, ac Pannona præterit arua,
Præterit Istriacos aspera regna sinus.
Donec & Iliacam contendit visere gentem:
Sacraq; Pelidis cernere busta velit.
Sed loca, sed campos, sed regna, sed arua, sed vrbes;
Omnia consperso rura cruore notat.
Quacunq; incedit furiali percitus œstro,
Inuisa peragit funera crebra manu.
Vltimus in Parthos vexit labor arma sequentem
Totaq; sunt turpi regna subacta dolo.
Dirus amicitiam simulat, dum fallat amicos;
Et perit, hostili qui nihil ense timet.
Quæ simul ac magnis perfecta furoribus esset;
Macrini studio fata cruenta subit.

Cuius vt oſſa videt flammis exempta, ſub altum
Julia nil metuens vulnera pectus agit.
Exitus hic fuerat crudeli & meta Tyranno,
Quem ſua ſex annos Roma præeſſe videt.

MACRINVS.

XI.

MAcrino cædes peperit Iuſtiſsima regnum:
Qui tamen haud propria perficit acta manu.
Js ſatus obſcura ſuccreuit origine: verùm
Hunc clarum Virtus nomen habere dedit.
Tradidit imperium miles; cum fortè peremptum,
Macrini neſcit fraudibus eſſe Ducem.
Quod quamquàm ſimulat non ſe affectare; recepit:
Multaq; prælarga diuidit æra manu.
Qui quoq;, flagitijs ne non foret vmbra, Senatu
Se niſi geſturum ſceptra volente negat,

Et

Et certè magno res est accepta fauore:
Quam gens multiplici Romula laude vehit.
Non quòd tantoperè Macrino tota studeret:
Sed quia Cæsareas oderat ante manus:
Eq; ferum medio sublatum morte Tyrannum
Gaudet, & has tandem posse silere minas.
At verò imperij Macrinus iure potitus,
Consortem gnatum protinus esse facit.
Culpandus, Latiam quòd non contendat ad vrbem;
Cum populi studio gesta probata forent.
Ast Asiæ luxum spectaclaq; crebra secutus,
Antiochi tandem lentus in vrbe sedet:
Asperiorq; odium sibi contrahit: omnia cum non
Militibus solito crimina more probat.
Nam quæ Antonino sub rege licentia parta est,
Militibus licuit qua simul esse malis:
Sub disciplinam reuocat Macrinus: & acri
Laxa prius studio facta proterua domat.
Hæc mouit res vna odium; milesq; Tyranno
Nequicquam certam præstat in arma fidem.
Postquàm etenim obiecit Varium fortuna; perempti
Inclyta quæ soboles credita Regis erat:

Commiſſo vicit Macrinum Syria bello:
    Et fractum pauidam cogit obire fugam.
Quem ſua cum medijs ſors penè ad littora ponti
    Prouehit; vt Thracas poſſit adire domos:
Excutitur curſu ſpirantibus ardua ventis:
    Duraq́ſupplicij pulſus in arma redit.
Quem Varij miles latitantem vt repperit; altum
    E ceruice caput feruidus enſe tulit.
Quid Gnatum memorem ſimili quem morte necatum
    E tota regni depulit arce Deus!
Scilicet infirmo durat fulcimine; ſi qua
    Gloria diffuſo parta cruore venit.
Hunc Annum menſesq́ duos regnare videbat,
    Dum varijs premitur Roma ſuperba malis.
Principe quo, ſi nil aliud fortuna dediſſet;
    Hoc dedit, vt paſſim turba necata gemat,
Cui fuerat Dominos deferre licentia: quod tum
    Commiſit fallax improba multa genus.
Suffixitq́ cruci nebulonum colla; citamq́
    Purgandis vitijs attulit acer opem.
Idq́ adeo, vt tenebris lucem Romana fugatis
    Nunc ſibi, nunc tandem regna redire putent.

Et potèrant rediſſe: is ſi rediſſet in vrbem:
Ut ſtudio ſacros prenderet ipſe patres.
Nunc verò indulgens cum perdit commoda ludis:
Amittit Latias lentus & aſper opes.
Cuîcunq; è manibus lapſa eſt occaſio rei
Quam celeri primam commoditate gerat:
Jam non fortunam; ſed ſe culpauerit ipſum:
Qui ſibi ſubuerti tempora iuſta ſinit.
Nunc cum cunctando meditamur blanda; profectò
Exſpirant ſæuis blanda petita modis.

VARIVS HELIOGABALVS ANTONINVS.

XII.

VLtimus hic claßis cum fortè Monarcha ſecundæ
Eſſet; in infamem rettulit acta notam.
Spurcitiæ tanta fœdoq; libidinis vſu,
Quanta equidem Latio nullus in orbe fuit.

Hunc Miles puerum Macrino obiecit; eumq́;
Auſonij iuſſit nomen habere Ducis.
Qui cum Macrinum vita ſpoliaſſet; honores
Imperij rigido protinus enſe rapit.
Aſſueſcitq́; ſtatim furialibus aduena Flammis:
Et Veneris patrat multa nefanda Deæ.
Dij facerent, ne quæ ſupereſſent nomina monſtro,
Ne quæ flagitijs charta notata foret.
Credibile eſt Furijs orbem inceſſentibus, iſtud
Regnorum tandem ſceptra tuliſſe ſcelus.
Qui quantum creuit; tantum excidit vſibus æui,
Et dementato pectore cuncta facit.
Nullo equidem niſi probroſo memorandus ab vſu:
Cum foret Idaliæ faxq́; luesq́; deæ.
Qui ſe deformi contaminat vndiq; luxu:
Et ſatagit Venerem per caua cuncta pati.
Cum vetus antiquos memorat tibi charta Nerones,
Aut Caligæ forſan nomen inane ſonat:
Aſſyrijúe Ducem referat ſua penſa trahentem;
Cui Cyrus regni culmina celſa tulit.
Mollitiem tantum & vulgatos Cypridis ignes
Percipis, & ſolita dulce ſub arte nefas.

Ast scelus hoc nimium diffuso in corpora luxu
Audis; & fœdo est Bestia mersa luto.
Cui nihil humani, si dempseris ora, supersit;
Cætera cum stygio sint sata membra Deo.
Quin deleta quidem monumentis nomina vellem;
Et Varium nullo prorsus ab ore legi.
Heliogabaleos ne quis petulantior ignes,
Laxati causam fortè pudoris alat.
Pronius in vitium Cor est: occasio saltem
Mouerit, ac tenues spargat in acta faces.
Hunc igitur ne quis sufflauerit arte calorem;
Qui nimio certè concitus igne furit.
Ast animis frænum cæcisq́ue affectibus addat:
Primaq́ue non segni crimina falce domet.
Sicut vbi ingenti serpit prurigine Cancer:
Et totas circum depopulatur opes:
Sic nisi principijs obstet tua cura; sequentes
Fœdari videas crimine posse dies.
Principe sed Vario gestum nihil esse putabis:
Quod tu Romanum dicere iure potes.
Obscuras Herebi noctes Furiasq́ue secutus,
Insano dirum seminat ore nefas.

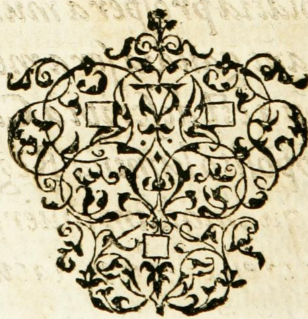
Inuentorq́; fuit multorum & causa malorum;
Quæ mea non vnquam Musa pudica canet.
Dij tantam seclis mundoq́; auertite pestem:
Et sint Assyriæ talia monstra plagæ.
Romuleo Virtus & gloria militet orbi:
Nec reddi vitijs præmia læta sinat.
Intereà vehitur dum probra per omnia Cæsar,
Quatuor Autumnos Pleiäs orta facit.
Nequitijsq́; animum subuersaq́; pectora firmans,
Insano nimium percitus igne furit.
Donec Alexandro fatumq́; necemq́; minatus,
Funesta iuuenem tollere morte parat.
Cuius vt insidias percepit miles; in ipsum
Autorem tantæ pondera cladis agit.
Impetus in Varium factus, per summa coëgit
Carpere deformem velle pericla fugam.
At nihil hîc latuisse iuuat; fœdaq́; cloaca
Deprensum merito protinus ense necant.
Scilicet vt fœda qui vitam labe notasset,
In fœdo vitæ redderet acta loco:
Sortitus finem, qualem decet esse Tyranno:
Cui nihil eximiæ pectora laudis habent.

Confe-

Confestimq́ue unco trahitur plaudente Senatu;
Et merito populi Scommate pressus obit.
Tandem latrinis cum non transmittier artus
Possent; Æmilio corpora pote ruunt;
Præcipitata quidem motæ clamoribus urbis;
Impia quæ busto condier ossa vetat.
Hunc Tybris lacerum fluitantibus excipit undis:
Sparsaq́ue sub tumido gurgite membra vorat.
Tum verò matrem similis censura peremit:
Omnia quæ Vario facta nefanda probat.
Insano mulier quæ concita more, Senatum
Ingredier nullis legibus ausa fuit:
Consedit q́ue viros inter sanctosq́ue Quirites;
Totaq́ue de scripto verba rogata dabat.
Quæ postquàm infami sublata est morte; Senatum
Hinc ingressa quidem femina nulla fuit.
Protinus erasum monumentis nomen: & ô si
Erasum toto nomen ab orbe foret.
Ne simul historiys ea cognita fama Latinis
Idaliæ spurcas excitet atra faces.
Hac quamquàm expediat causa fortassè referri;
Cœlesti ut discas quæ bona, sorte dari.

Imperioq́ malos nonnunquàm & fasce potiri,
Quos pœnam populis destinat esse Deus.
A cuius pendent cum læta palatia nutu;
Ipsius in sceptrum lumina sancta roges:
Ut cœlo firmante regas; poßisq́ Tonantis
Præsidio lætos prosper adire gradus.
Atq́ aliqua populos cum dexteritate tueri:
Ne tua deformi Uita labore fluat:
Transmittasue tuum ventura in secula nomen,
Quod merito dignum nullus honore ferat.
Imperium cœlo felix venit: auget olympus
Virtutem; & faustos dat Deus esse dies.

IMPE-

IMPERATORVM
ITALICORVM
CLASSIS III.
AB ALEXANDRO SEVERO
ad Conſtantinum Magnum.

ALEXANDER SEVERVS.

I.

CVm Vario diram celeraſſent numina mortem
Inclyta mox Cæſar regna Seuerus adit.
Hunc diui miſero ſolatia proſpera mundo;
Propulſoq́; dabant gaudia ſera metu.
Illius haud dubijs vita eſt deſcripta Camœnis,
Magnaq́; ab oppoſito lumina Rege capit.
Scilicet vt conſtet, quamquàm diuerſa ſecutos;
Ex vno geminos creſcere fonte lacus.

Interdumq́ etiam radicibus acta profundis
Brachia, dispariles prendere posse gradus:
Cumq́ aliud recto se tollat in in aëra vultu;
Ex alio haud similes videris ire comas:
Sic diuerso igitur sobolem succrescere fato:
Ex vno quamuis germine nata siet.
Scilicet vt Varium sceleratæ linea vitæ,
Quæ nimio est Veneris fœda furore, tulit:
Sic Consobrinum moderatio grata coronat;
Et Virtus clarum reddidit æqua ducem.
Quem contra insidias iam pridem ac tela Senatus
Asserit; ac Varij depulit arma trucis:
E medio vellet cum bestia sæua Seuerum
Tollere, & hunc tantum perdere dira virum.
Postquàm igitur Cæsar de ponte excussus arenas
Contigit, ac celeri mergitur ossa vado.
Protinus hunc miles regni in fastigia vexit;
Et rata diuinus facta Senatus habet.
Illum à primo viuendi flore iuuenta
Exculta est studijs auctaq́ vita bonis.
Cum Mammæa quidem præstantes arte Magistros
Formandis certè moribus æqua daret.

Hos

Hos ea priuato conduxerat ære: nec illi
Cæsaream voluit sæpe patere domum.
Eximys igitur vitæ rationibus vsus,
Venturo posuit maxima signa Duci.
Indole non tantum sed factis clarus honestis;
Cuiq́ etiam curæ fama beata fuit.
Omnia sectatus quæ dicere fortia poßis,
Quæq́ sub haud tenui condita laude vehas.
Principiò patres merito dignatus honore
Inclyta consensu sceptra patente capit.
Ingressusq́ etiam Latio de more Senatum,
Magnifico pingi nomina flore vetat.
Ergo Antonini delatos pellit honores:
Nec Magni titulis condier acta sinit.
Ast acclamanti grates agit aduena turbæ:
Seq́ ita gesturum sceptra modestus ait;
Ipsius vt deinceps sit amabile nomen: eoq́
Censeri sese regna futura velint.
Quæ veram certè peperit Constantia laudem:
Gratior & tota Cæsar in vrbe fuit,
Nomina quòd ficti siet aspernatus honoris,
Et proprio satagat crescere velle bono.

Mox animum adiecit purgando ſordibus orbi;
Omnia quæ vaſto tecta furore premunt.
Scilicet inſano poſtquàm Heliogabalus igne
Sparſerat in Latias dedecus omne nurus;
Iuſsiſſetq; palam ſceleratas creſcere flammas:
Et Veneris pariter furta nefanda coli.
Ergo exoletos & maſcula ſcorta, luemq;
Aut necat, aut tota pellier vrbe iubet.
Iudiciumq; forumq; malis, totumq; ſenatum
Purgat; vbi infames non ſinit eſſe viros.
Tum fures Latio, cunctosq; haud recta ſequentes
Exigit: hæc rigida crimina lance notat:
Cenſoremq; agit, ac vitÿs ingentibus vrbem
Liberat, ac ſanctas addit in acta manus.
Vtq; erat ipſe etiam doctrina excultus honeſta;
Sic doctos magno fouit honore viros:
A quorum ſtabili nuſquam diſcedere dicto;
Lumina nec Iuris ſpernere tanta velit.
Quapropter merito ſubnixas robore leges,
Et decreta bonis moribus æqua dedit.
Tum ſibi diuinos præſtari Cæſar honores,
Quod Varius certè iuſſerat ante, vetat.

Inſigniq;

Inſigniq́ etiam ſub manſuetudine ciues
Accipit, ac vero cuncta pudore facit.
Nec quenquam alloquio prohibet; nec ſubmouet vllū
Cæſaream ſi quis triſtior orat opem.
Aßiduus veterum legit monumenta; palamq́
Regibus hoc ſummum dixerat eſſe decus.
Eximios igitur ſtudijsq́ ac arte Magiſtros:
Et quibus Hiſtoriæ cognita norma fuit,
Conſilijs adhibet; totosq́ admittit in vſus:
Eſt quibus Auſonio gloria parta Duci.
Sic ergo caſtis aſſerta eſt gratia Muſis
Lætaq́ Pegaſeis extitit aura deis:
Quòd Princeps ſtudijs ita delectatus; amarit
Quos habuit doctos Itala terra viros.
Annua pauperibus iubet eſſe Salaria: ne quid
Durius ingenijs obſit ad alta bonis.
Et tamen in tanta morum bonitate gubernat:
Cum Diſciplinæ maximus acta regit:
Quòd neq́ Præfectis indulſerit vlla; nec ipſis
Militibus ſolito viuere more dedit.
Ergo vbi iam ſolidis Reſpublica legibus aucta eſt
Et firmata domi Paxq́ fidesq́ fuit:

In

In Perſas aciem, felicia prœlia, mouit,
Atq; Artaxerxen atterit enſe Ducem.
Illius ingenti flagrabant cornua bello,
Atq; Elephantorum corpora vaſta ferunt.
Falcatosq́; etiam currus; celeresq́; phalangas,
Nec ſatis & numero millia nota tulit.
Quod Cæſar robur metueudaq́; tela ſubegit,
Cum Latio tantam frangeret enſe manum.
Victor at Antiochi cum fortè reuertitur vrbem,
Militibus prædam lrcraq́; parta dedit.
Hinc Romam venit, victoq́; triumphat ab hoſte,
Et Superis reddit Vota dicata dijs.
Exhibet & populo claros ſpectacula ludos,
Circenſesq́; iubet ferre Theatra ſales.
Inclyta mox Latio diuiſit munera Ciui,
Et recreat ſanctos moribus hiſce patres.
Qui quantum creſcit Romana in ſceptra Seuerus,
Tantum etiam Regis geſta Senatus amat:
Felicemq́; vocat tali ſub principe Romam,
Cui ſolida virtus conſtat auita baſi.
Aſt Germanorum ſperatam turba quietem
Rupit, & in Gallos triſtia bella mouet.

Quos

Quos simul assertum cum fortè Seuerus abiret;
Et Sicila primam ferret in vrbe moram:
Militibus cœpit Gallis inuisus haberi,
Hos disciplina cum grauiore regit.
Illi igitur Iuuenem; quo non præstantior alter
Ausonias vnquam rexit & auxit opes:
Concursu obtruncant medio; geminantq; iacenti
Vulnera: & impacto spiritus ense fugit.
Quoq; etiam periit genitrix oppressa tumultu;
Quòd Gnato parcas suaserat esse manus.
Exitus hic vitæ fuit & sua meta Seuero;
Qui quantum Latiis præsidet acer agris:
Insignem præstare Ducem, sanctumq; pudicumq;,
Et quem non merito carpere iure potes.
Exemplarq; vtinam sit Regibus ille futuris:
Eximio cuius viuere more velint.
Eunuchos totis submouit ab actibus aulæ,
Femineaq; iubet ducere pensa manu.
Id genus inuisum est hominum; quod Regibus vnum
Obstat; & in varios flectit agitq; modos.
In Diuos pietas Matremq; effusa parentem,
Præcipuo certè nomine digna fuit.

Vſuris formam ſtatuit: lateq; vagari,
Et capere efficto nomine dona vetat.
Tum placidè ſolitus cauſas audire reſedit,
Ac hilari prorſus ſcommata fronte tulit:
Nil ſtomacho indulgens, nec ſæuam elatus in iram,
Suſtinet aduerſas iurgia crebra minas.
Tantiſperq; manet tota dum lite ſoluta,
Damnato vidit creſcere iura reo.
Egregiè prudens, cui nemo imponere poſſet:
Et blando cautum pectus in ore gerit.
Impendit Græcis operam ſcriptoribus: at nil
Intereà Latios negligit ipſe viros.
Quod Plato philoſophis; hoc ſit Maro vatib⁹, inquit,
Cum proprijs dici poßit vterq; Deus.
Quin age præſtantum complexus carmine Vitas,
Edidit ingenij plurima ſigna boni.
Tum verò quoties conuiuia læta celebrat,
Doctrina claros iußit adeſſe viros:
Hijs equidem ſolis ita delectatus, vt eſſet
Regia Pegaſeis menſa referta iocis.
Fabula leniret conceptas pectore curas;
Hiſtoriæq; etiam commoda multa darent.

Quæ

Quæ res vna quidem, referas si vera, peregit
Eximia castum viuere laude Ducem.
Quiq́ etiam posset Sapientis clara mereri,
Quæ sunt iudicio nomina summa meo.
Vtq́ minus dubites quibus hunc doctoribus vsum
Dixeris: hæc dulci nomina mente tene.
Paulus & Hermogenes atq́ Vlpianus, & acer
Fabius, ac Proculi vita beata senis.
Inde Modestinus, Venuleius asper; & ille
Qui rectum toto pectore Celsus amat.
Tum Florentinus; tum mox Callistratus: omnes
Exculti studijs Papiniane tuis.
Lumina summa quidem iurisq́ ac gloria regnis
Cæsaris hic prima laude Senatus erat.
Quo monitore suos conuertit ad optima mores:
Et sequitur nullo facta beata metu.
Huic natura etiam melioribus edita diuis,
Viuendi rectè semina læta dedit.
Nec tamen euitat scelerati militis enses,
Quo minus atroci corpora morte cadant.
Quamquàm optasse ferant tali se occumbere letho:
Et se pro Regni posse perire bono.

Annuit hoc fatum, sed honesta morte negauit:
Tantum equidem dubiæ numina sortis alunt.
Imperij tredecim moderatus sceptra per annos,
Infida subijt fata cruenta manu.

IVLIVS MAXIMINVS.
II.

CÆsar Alexandro succeßit Iulius. hic nil
Eximij tanto fultus honore, gerit.
Improba mens homini; corpusq́ʒ immane, sub omnes
Militiæ toto venerat asse gradus.
Quin stolidis inerat tam vasta superbia dictis,
Noris vt hac Thracem futilitate virum.
Et tamen hunc Gotthi Latio genuere parentes:
Barbarica regeret qui sacra sceptra manu.
Hic igitur pastor cum prima ætate fuisset,
Hæmonio sparsos pauit in orbe greges:

Aduectus

Aduectus Romam Latiasq́ꝫ profectus in oras;
Tempore quo primus regna Seuerus habet.
Noticiam tanti tum Regis adeptus; eò quòd
Admissum cursu vincere posset equum:
Atqꝫ vno lixas sudore euerterit omnes:
Opponi quotquot iusserat aula viro.
Quæ res tantoperè visa est placuisse Seuero;
Protinus vt torquem, præmia læta, daret:
Ac stipatores inter præceperit esse:
Qui fido corpus principis ense tegant.
Hac igitur primùm crescens virtute; sequentes
Multiplici cautus promouet arte dies.
Proceroq́ꝫ etiam cum candida membra fuissent;
Penè nouem vicit tanta figura pedes.
Conspicuus forma facieq́ꝫ decorus honesta:
Quæ magno posset dicier apta bono.
Quamquam Barbarici cumulabant crimina mores;
Omnia quæ turpi grata furore premunt.
Namqꝫ procax asperq́ꝫ fuit, contemptor; vt inde
Haud magno Thracem nosse labore queas.
Sub Caracalla equidem meruit stipendia rege;
Principe sed Vario noluit vlla sequi.

Aſt cum Dij placido firmaſſent regna Seuero,
Militiæ rurſus munera priſca petit:
Tyronumq́; manus ventura efformat in arma:
Et varia Latios inſtruit arte Duces.
Donec & hic tandem iugulato principe regnum,
Cùm ſceleris fuerit conſcius acre capit.
Inuito quamuis obtruſa palatia narret,
Sceptraq́; ſperanti tradita nulla viro.
Purpura crudeli gladio ſubnixa minisq́;
Iniecta eſt humeris, inquit, acerba meis.
Aut quid non potius? quid non mihi mollius optem,
Quàm mea tam vaſto pondere colla premi?
Sed quia me miles minitans extrema coëgit;
Defenſum toto dicere iure potes:
Qui fato cedens oblata capeſcere vellem;
Cum nihil hic vita charius orbis alat.
Præcipuè regni ſi ſit delata poteſtas:
Vnica quæ fortes vincere cauſa poteſt.
Hoc ſe defenſum ſtatuit diſcrimine. ſed quacunque is Romuleas ceperit arte domos:
Hoc certè affirmes, animal crudelius vſquam
Non vitæ dubios ſuſtinuiſſe dies.

Cui tantum feritatis & instar acuminis esset;
Omnia quo tristi recta furore premit.
Nil actum multis nisi mors cumulata diebus;
Dum sibi suspectum Barbarus omne sinit:
Cæsaris & functi gratos necat asper amicos,
Et tota effuso castra cruore grauat.
Nec maius quicquam gestum est. nam milite latas,
Quòd Germanorum vastat & igne domos;
Nil pretij est. tantum promotæ in culmina flammæ
Absumunt miseros rustica tecta lares.
Instructam quisquis tentauit milite gentem,
Et victo lætas rettulit hoste manus:
Hunc sua fulgenti decorarit gloria facto;
Veraq; sub populi præmia voce feret.
At facibus vastare domos; iugulare puellos,
Femineósue truci sternere cæde greges:
Haud magnam pariet grassanti in funera laudem;
Nec solidum merito struxerit ore decus.
Ergo vbi constabat sæuo res vera Tyranno
Ausonijs alium ciuibus esse Ducem:
Exarsit ferus, ac magnas se effudit in iras
Ingentesq; auido proflat ab ore minas.

Nec

Nec mora, contraxit sceleratum cædibus agmen;
Italicosq́ petit milite fretus agros:
Adducitq́ celer notas virtute cohortes;
Quam prius ex omni traxerat orbe manum.
Primaq́ tentata est Aquileia diues. at illam
Dum frustra oppugnat Iulius, ense cadit.
Milite transfossus proprio: qui dixit; & Ouum
Alite de praua nec superesse decet.
Et pariter Gnatum cæso cum patre trucidat,
Quo nullus Latio pulcrior orbe fuit.
Tum capita Ausonias pilo delata per vrbes
Gaudia non populis parua tulisse ferunt.
Donec & in proceres veniunt suffixa Quirites,
Qui procul in fluuium spargier ista iubent.
Hoc addam: tali virtus Aquileia motu,
Romanis sartam præstitit alta fidem:
Vt vel femineis neruos è crinibus aptent,
Quo tum præsidio missa sagitta fuit.
Tertius hunc annus grassantem vidit: & vnà
Cum sobole ac regno vita molesta fugit.

GOR-

GORDIANVS.

III.

VIr bonus, & meritò primis celebratus ab annis
Gordiaca clarus nobilitate fuit.
Reddidit hunc cœlum deuictis mite Tyrannis:
Augustus Latias qui regat alter opes.
Qui genus è veteri maiorum stemmate traxit;
Cum dederit patrios Scipio magnus auos.
Maternum sedenim Traiano à principe duxit:
Inclytaq; è gemino linea fonte coit.
Vtq; erat eximia prognatus origine: sic se
Imperio dignam vita modesta probat.
In qua nil fuci cacæ'ue libidinis; & nil
Quam meritò damnes, asperitatis erat.
Excoluit Musas; studijsq; imbutus honestis
Hac sibi præcipuum contrahit arte decus.
Qui charus populo reueretur honore Senatum,
Et data magnifico sceptra decore gerit.

Iuſticiæ & Virtutis amans ſemouit ab omni
Imperio, quorum eſt vita notata viros:
Vendere qui fumum ſoliti; non nota Monarchis
Vel reſponſa ferunt, vel malè torta grauant.
Mox ſocerum legit Miſithæum: cuius in omnes
Vita equidem laudum venerat aucta gradus.
Qui cum doctrinis vſuq; modoq; valeret,
Eximiam Genero contulit acer opem.
Et regere è vera populos virtute docebat:
Quæ fida eſt ſummis anchora ſola viris.
Hinc vbi Perſarum ſunt cognita bella; profectus
Hoſtiles celeri contudit enſe manus.
Finibus exegit Romanis agmina, multo
Quæ numero è tota Perſide turba furit.
Hocq; opus eximia Soceri virtute peractum eſt;
Vnica quæ Iuueni norma ſalusq; fuit.
Poſtea ſublatus morbo eſt Miſithæus: at inde
Fortunæ aduerſos Cæſar agebat equos.
Expertusq; dolos ſcelerati ac arma Philippi,
Cui prius ingrato commoda multa tulit:
Cum fruſtra & regni partem concedat; & æui
Quod reliquum eſt, miſera voce rogando petat.

Aſt

Ast nihil obtinuit: medium sed tractus in orbem,
Inclytus insano militis ense ruit.
Principe quo melius Latio nil fata dedissent;
Longius Ausonias si tenuisset opes.
Stulticia est fecisse malis benè, nam benefactis
Et si magna sient, gratia nulla redit.
Si sanè extollas; te deprimit improbus. hæc te
Euertant, quæ tu confugia esse putes.
Vndeq́; consistas, poteris cecidisse videri:
Cum quæ te seruet perdere causa velit.
Huius erat toties quæ vox celebrata; monebat
Ausonij duras Cæsaris esse vices:
Qui rerum nequeat cum fortè inspector haberi,
E delatorum iudicet ore bonos.
Quæq́; expensa putat, nonnunquàm falsa sequatur:
Et minus æquata cuncta bilance probet.
Sex annos regno dum Cæsar præsidet; isto
Quem dixi, vitæ finijt acta modo.

PHILIPPVS ARABS.

IIII.

IMpius inuasit iugulati sceptra Monarchæ:
Tantaq; delusis patribus arma capit.
Qui quamuis Araba natus de gente fuisset;
Sors tamen hæc minimè regna subire vetat.
Jndignus claros inter qui nomina Reges;
Nomina perpetuo crimine fœda, gerat.
Heu quantū sceleris, quantumq; aliquando furorum
Fascibus indignas admouet arte manus?
Ordinis aut tanti quis conscia numina sciret,
Si non authores crederet esse Deos?
Et tamen haud tenui cumulantur multa periclo,
Quæ malus accenso spiritus igne mouet.
Quem grassari equidem patitur Deus: illius vt te
Jncolumem tantum viuere lege scias.
Si quid regna boni, si quid moderantur honesti;
Omnia de superis recta venire putes.

Hÿ,

Hij, quales populi nonnunquam vita meretur,
In media faciunt viuere plebe Duces:
Qui si crudeli mores ætate sequuntur;
Offensi signum vindicis esse scias.
Christus at intereà si quæ sunt recta tuetur:
Authoremq́ue vides ordinis esse Deum.
Is si fortè sinit grassari aliquando Tyrannos;
Consilij causas arbiter huius habet:
Decernitq́ue malis tendendi in crimina metam,
Quos vltra fines rumpere dextra nequit.
Quin age flagitijs ne desint præmia; cum iam
Meta resoluendos vltima sistit equos:
In foribus stabulat crudelibus incita pœnis
Vltio, & in proprium mergitur æqua caput,
Authoremq́ue petit: Qui sicut in ardua multos
Funera vibrato sæuior ense dedit:
Sic rursus gladio feriendos præbeat artus;
Quodq́ue alijs dudum præstitit, ipse luat.
Ergo vbi præstantem, scelerum sentina Philippus
E medio varia sustulit arte, virum:
Re velut ex animo iam gesta exultat; & inde
Cæsaris Ausonij nomen & arma gerit.

Protinus assensum Persis in fœdera iungit;
Priscaq; deformi prœlia pace notat.
Quæq; alijs Latio victoria parta cruore est,
Militibus pretij nil sinit esse suis.
Tum properat Romam; ludisq; ingentibus instat,
Qui sua de seclo nomina longa tenent.
Magnifico certè quos tum sub honore celebrat,
Et varijs cumulat cuncta theatra bonis.
Nec tamen ista diu manserunt læta Tyranno;
Cum Nemesis meritas redderet æqua vices:
Sarmaticos fines Scythicis agitarier armis;
Et Latiæ multas tollere gentis opes.
Quæ simul Augusto res vt delata fuisset;
Italicos magno fama dolore ferit.
Extemploq; viros Decio committit; eumq;
Aduersos Cæsar ducere iussit equos:
Tutari fines, hostemq; expellere regnis;
Et sua Sauromatis reddere iura viris.
Paruit Augusto Decius: cui miles eunti
Iam totum Imperij nomen habere dedit:
Iniecitq; humeris chlamydem; quam regia texit
Purpura, Cæsarij pignus honorq; boni.

Quæ postquam Romam perlata est fama, Philippum
Perculit; ac mœstum spesq́; metusq́; premunt.
Vtq́; erat impatiens scelerati & conscius acti,
Effræno tumidas concipit ore minas:
Et Decio mortem supremaq́; funera iurat:
Seq́; adeo nullis parcere velle fremit.
Nec mora conscribit turmasq́; ac agmina; quo se
In præceps conicit robore fretus iter.
Vltio sed foribus nunc incubat illa, profusi
Quæ pœnas toto sanguinis asse petat.
Ergo vbi peruenit Veronam exercitus vrbem,
Commerito Regem protinus ense necat:
Exscinduntq́; caput medijs quà dentibus extat
Celsius, ac cerebri sacra medulla iacet.
Tempore quo Romæ iugulatur Gnatus; habere
Cæsareos iußit quem pater ante gradus.
Hunc Christo nomen memorant aliquando dedisse,
Lotaq́; Baptismi pectora fonte canunt.
Quæ si vera quidem tibi prodita forte putabis;
Fucati tantum militis acta vides.
Nec cõstat, quid credat Arabs; quẽ vita Tyrannũ
Et procul à Christi relligione probat.

Sic

Sic ſua cum luſtrum tenuiſſet regna Philippus,
Immani prorſus vulnere ſectus obit.

DECIVS.

V.

EXimia præſtans animi virtute, Tyranno
Occiſo Decius regna gerenda ſubit.
Hunc Bibali claris dixere parentibus ortum;
Quem tulit inſignem Pannonis ora virum.
A prima viſus ſapiens ætate: quòd eſſet
Indole ad excelſas conditus vnus opes.
Attamen et gradibus contendit ad omnia; magnum
Quæ meritò credas poſſe decere virum.
Non illum ambitio, ſuffragiáue empta Monarchis
Acceptum, Virtus vna ſed eſſe dedit.
In quo lucebant naturæ ſemina rectæ,
Quæ ſua venturis faſcibus acta ſtruunt.
Hunc

Hunc igitur mittit cum fortè in bella Philippus,
Ut motus frangat sæue Marine tuos:
Principiò officium moderata hoc mente recusat:
Vtile mox etiam Regibus esse negat.
Instat at Augustus, Decioq; id muneris addit,
Mæsiacas celeri frangat vt ense manus.
Sed supero res acta Deo est; qui regna Philippis
Abrogat, ac Decio sceptra regenda dedit.
Hunc etenim miles venientem protinus ambit
Purpura; & Imperij carpere signa iubet.
Qui, postquàm Augustus fato occubuisset, in vrbem
Mox redit; vt Latijs approbet acta viris.
Illi equidem Decio meritos gratantur honores,
Commendantq; sacro Romula regna Duci.
At cum fortè parum nunc esset in vrbe moratus,
Cæsaris in Gnatum iura venire sinit.
Hos siquidem titulos; atq; hæc tum facta Senatus
In sobolem grati Principis ire dedit.
Nullius in sanctos reuerentia tanta Quirites,
Quanta equidem Decij Cæsaris vna fuit.
Qui, si quæ patribus poterant placuisse videri;
Hæc sibi non etiam displicuisse probat.

Publica permisit Maioribus acta: sed vrbis
Censuram is magna dexteritate nouat.
Mox contra Gotthos Schitycasq́; profectus habenas,
Thracica qui vario milite rura premunt:
Conflixitq́; etiam Latijs feliciter armis;
Hosteq́; compresso millia multa necat.
Donec & hic tandem Gallo prodente peribat,
Quo Decius in fido tum duce fretus erat.
Hostibus hic monstrat quo perdi tramite Cæsar
Posset; & è quali quiuerit arte capi.
Ergo vbi postremi promouerat agmina belli,
Insidijs tandem fractus vterq́; cadit,
Filius egregij strategemata principis vrgens
Fata quidem iaculis accelerata subit
At pater ingenti sua membra voragine mergit;
Sanctaq́; pro patriæ colla salute vouet.
Quæsitum corpus nullis reperirier vndis,
Nec merito poterat condier vrna loco.
Optimus hic vera memorandus laude fuisset;
Ni Christo sæuas iusserit esse manus.
Qui quòd siderei contempserit agmina regni,
Haud sua sub placida tempora morte secat.

Natura

Natura certè præstantem Roma probauit;
Atq; annis Decius sceptra duobus habet.

VALERIANVS & GALIENVS.

VI.

MOribus ac recti studio, vitaq; modesta
Illustris, regnum Vallerianus adit.
Hunc sacer imperio, communi voce Senatus
Approbat, ac fasces sponte subire iubet.
Non alium Virtus maior dedit esse Monarcham:
Nec populis alium ponere cura fuit.
Æmilianum etenim Gallumq; & cætera monstris
Corpora, nequicquam principis esse putes.
Inuasit tantùm sacros ea turba Quirites,
Nil planè eximiæ cætera laudis habens.
Præcipuè verò culpandum secula Gallum
Omnia, ob inuisi fœderis acta dabunt.

Qui Maieſtatem Romani & vincula regni,
Indigno prorſus ſoluerit alta metu.
Hic eſt qui Decium ſcelerato prodidit ore:
Et Latiam fœda ſuſtulit arte manum.
Vtq́ etiam imperio, ſummisq́ fruatur habenis,
Promittit Scythicis dura tributa viris.
Et Libertatem quæ tantis hactenus armis
Parta fuit, tantis obruit iſte malis.
Cumq́ Deus voluit Romanam excellere gentem,
Quæ ſummum toto nomen in orbe gerat:
(Scilicet vt domitis Romana per arma Tyrannis,)
Auſonium ferrent barbara regna iugum:
Et Virtus pariter Legumq́ vigeret honeſtas,
Pœnaq́ commeritos inferat æqua metus:
Tum diſciplinam Romana palatia ſeruent,
Nec latè flammas ſpargere bella ſinant.
Præmia Virtuti decernant vera; domentq́
Flagitia, ac gladio crimina fœda notent:
Hoc decus imperij partosq́ cruore triumphos,
Barbaricis cedit Gallus ineptus equis:
Dum ſua ſubmittit Gotthorum, tela phalangi,
Et patitur Scythicas in ſua colla manus.

Qui regnare quidem vt posset; rempublicã & omnes
Imperij certè prodit iniquus opes.
Cæsareis igitur seclusus honoribus, inter
Latronum referat nomina fœda greges.
At populi iussu totaq; è voce Senatus
Regnorum fasces Valleriane capis.
Hunc etiam Decio sub principe Roma probauit:
Censuram Latiæ qui pius vrbis agat.
Tanta hominem virtus, tam gloria certa vehebat,
Crimine qui nocuos non sinit esse dies.
Quapropter merito regnorum culmina plausu
Suscipit, ac tota Cæsar in vrbe regit.
Imperioq; etiam Galienum iungit, & esse
Consortem Gnatum Romula turba probat.
Spem tamen Ausonidum princeps vel vterq; fefellit,
Vel duris fati legibus alter obit.
Vallerianus enim traducto milite Persas
Tentat; & aßiduis hostibus arma mouet.
Cumq; loco Cæsar pugnat Romanus iniquo;
Persarum captus rege Sapore fuit.
Cui non captiuo tantum custodia; verùm
Fortunæ varium pondus agentis erat:

Scandenti quòd equum submiserit ille Tyranno,
Quæ calcans pressit colla verenda Sapor.
Hæcq; adeò tolerat vitæ infortunia: donec
Penè sub extremo membra calore labant.
Tunc etenim varia miserum cruce Persa fatigat;
Detrahierq; seni tergora tota iubet.
Id passus fortaßè mali; quia sorte potitus
Augusta, Christos agmina sacra necat:
Sic, homines etiam nonnunquam vt mactet; & aris
Sæuior innocuo sæpè cruore litet.
Intereà capto Galienus patre gubernat,
Et prorsus stultum præstat agitq; Ducem.
Hic nihil egregij toto sectatus in æuo,
Obscœni tantum flamma caloris erat.
Interdum quamuis aliquid tentasse videri
Posset; & ingenij non caruisse bono.
Sed tamen haud dignum Romana stirpe feratur;
Præcipuè in vinclis quòd sinat esse patrem.
De quo cum questi ciuesq; ac Roma fuisset;
Elusit varijs seria tanta iocis:
Cum tamen & multi studuissent soluere capto,
Quæ iam difficili vincula sorte tulit.

Filius

Filius at nulla motus pietate parentem
Deſerit; ac Veneris libera caſtra colit:
Delicijsq́ue vacat. tum ſcenica multa profeſſus
Conſueta populum callidus arte capit.
Poſteà graſſandi cum facta licentia multis
Eſſet; & in varios exijt aucta Duces:
Poſthumus inuadit Gallorum regna; tenetq́ue
Intereà forti Regia ſceptra manu.
Aſt Odenatæos oriens promouit honores,
Principe quo varijs certat arundo plagis.
Nec tamen hac ſeſe Galienus clade moueri,
Nec patitur tantis corda dolere malis.
Paſcere fucoſis abdomina cæca popinis
Inſtat, & infuſo lambere pocla mero:
Natus ad hoc ſtupris vinoq́ue vt perderet orbem,
Maiores ſaluum quem voluiſſe putes.
Hoc igitur ſub rege fuit Laniæna virorum;
Dum ſibi quiſq́ue ſuos vendicat enſe gradus.
Quin ſimul inuadunt ea ſceptra triginta Tyranni:
Femineosq́ue videt Roma præeſſe greges.
Omnis ad extremum proprios prouincia Reges
Suſcitat. Hæc illi crimina crimen alit:

Vt cum delicijs subigat sua pectora; fasces
Inuadant alijs regna relicta locis.
Tantisperq; calet scelerum labor; ardua donec
Militibus cæsus fata Monarcha subit.
Hanc mundi labem & spurcæ ludibria vitæ
Penè tribus lustris Romula terra videt.
In quibus at genitor sceptro dum præsidet; annos
Cum Gnato septem Vallerianus habet.

FLAVIVS CLAVDIVS.

VII.

CLaudius ingenio & nulli bonitate secundus,
Extincto regni principe sceptra gerit.
Omnibus hic numeris cum vir clarißimus esset,
Præcipua vitæ munera laude tulit.
De quo solo equidem mentiri fama veretur;
Virtutis tantum pectus & vsus habet;

Contigit

Contigit Ausoniæ quo nil duce gratius vrbi,
Quem populus merito cunctus honore colit.
Singula quæ fuerant alijs bona, Claudius vnus
Omnia ceu proprio pectore nata tenet.
Augusto siquidem quæ sancta Modestia primo
Adfuit; vt veterum scripta diserta canunt:
Aut Antonino pietas: aut quanta beato
Traianum virtus extulit aucta gradu:
Omnia in hunc vnum conspirant læta Monarcham:
Quo melius dici nil mihi posse vides.
Delendis natum memorant quem gentibus esse,
Barbara quæ vario nomine regna gerunt.
Errantes igitur latè compescuit hostes:
Multaq; funesta millia strage necat:
Vndiq; quos totus velut in sua vulnera mundus
Excitat; audaci perdat vt arua manu.
Præcipuè Ausonios infestant agmina fines,
Quà sua Sarmaticas aspicit aura plagas.
Id Scythicis primùm se infudit robur ab oris:
Vt Borea veniunt sæua tonante niues:
Atq; etiam Latij superato limite regni
Romuleas latè depopulatur opes.

Regnaq́ deuastant, prædasq́ auferre; ducesq́
Obterere, & sæua fundere cuncta manu.
Peucini, Quadi, Trutingi, acresq́ Gepidæ
Virtungi, ac Herulis Gotthia mixta feris:
Sauromatæq́ truces, austeraq́ pectora Daci,
Quæq́ alit Euxinis robora pontus aquis.
Inde Alemannorum coniunctis agmina Celtis;
Quosq́ tulit reliquos Barbara terra greges.
Omnibus vna fuit Latium quibus ire per orbem
Cura; nec in proprias velle redire casas.
Præcipuè Scythicis quæ gens armata pharetris
Europæ didicit commoditate frui.
Hæc equidem populis patefecerat ostia Gallus,
Romanas prodit dum malè Cæsar opes.
Ex illo siquidem Latijs ceruicibus hostis
Imminet, ac vario nostra furore petit.
Tempore res etiam quo publica penè Tyrannis
Cessit; & est vario Regia quassa metu.
Claudius hîc igitur, quò ferret bella rogatus,
Dixit; ego in Scythicos prima mouebo viros.
Publicus hic Latijs est gentibus hostis. at in me
Cætera priuatim turba manusq́ furit.

Nec mora, Benaci circum sola littoris acer
Primò Alemannorum millia multa domat:
Afflixitq́ graui superatas vulnere turmas:
Relliquiasq́ citam cogit inire fugam.
Mox Scythicas varia grassantes cæde cateruas
Ter fera dat centum millia penè neci.
Attamen in Gotthos labor vltimus extitit. hæc gens
Fortior è reliquis omnibus vna fuit.
Quamq́ ita contriuit captis præstantibus; vt nil
Mancipijs equidem crebrius hisce foret.
Quæ perfecta quidem cum prœlia dura fuissent,
Fatalem subijt Claudius ipse diem.
Hunc ostenderunt nam tantum numina terris,
Et nihil imperium longius esse sinunt.
Heu nimiùm fortuna potens; si fortè fuisset
Ausonijs etiam sors ea firma viris.
Claudius hic regnis Latioq́ reducere pacem
Posset; & in priscos cuncta referre status:
Ni citius rigida sublatus morte subiret,
Quos properant nocuos aspera fata dies.
Hunc equidem electum Galieno principe narrant,
Sceptra quidem imperij qui meliora regat.

Et misisse ferunt Augusti pignus honoris,
Claudius vt Ticini fortè moratus agit.
Attamen haud longo fortuna ea constitit vsu:
Sed ruit impulso præcipitata pede.
Turbatasq; hominum turbataq; pectora mentes
Deserit; ac vario perculit omne metu.
Quamuis ipse quidem cum Claudius exijt æuo,
Dixerit hos fasces Aureliane tuos.
Huic statua & Clypeus fulgenti totus ab auro,
In Capitolina conditus æde fuit:
Virtutis magnæ testis; quæ grata Nepotes
Mouerit; vt simili præmia laude velint.
Adscriptusq; Dijs Romana palatia cernit,
Vix annos regni cum gerit arma duos.

AVRELIANVS.

VIII.

AVrelianus adit Romani culmina regni,
Cum tenet æthereas Claudius astra domos.
Hic varius, truculentus, & in sua cõmoda spectans:
Ex Daco genitus dicitur esse patre.
Obscura certè tum natus origine: sed cui
Gloria de tanto principe magna venit.
Omen erat; cunis Aquila tollente leuatum
Vicinæq; aræ reddita membra dari.
Nec minus & vitulo indicium fuit: illius armos
Hinc atq; hinc regni signa futura notant.
Nam genitus candore niues cum vinceret: istinc
Fulget auis; sed & hinc facta corona viret.
Id matri ostentum postquam fuit; ardua gnatum
Curat, & hunc claris rebus adesse facit.
Inuectus Romam quapropter magna capescit,
Cæsareisq; dedit facta probanda viris.

Nec cessauit enim donec Virtute magistra
Ad summos venit facta per alta gradus.
Claudius hunc igitur, cum Gotthis bella moueret,
Militibus summum iusserat esse Ducem.
Qui se difficili talem præstabat in actu;
Fascibus vt dignum Claudius esse probet.
Militis hunc igitur postquam fauor extulit; acer
Hæc rata consensu gesta Senatus habet.
Cæsar at eximio præstabat corpore, neruis
Firmus; & in Gnydiam rara libido deam.
Appetit interdum cupido mera grata labello:
Et tamen hîc etiam norma modusq́ue fuit.
At disciplinæ custosq́ue ac anchora: cui nil
Laxando quisquam blandula verba daret.
Cuius in imperij prima sub origine, dura
Sunt Marcomannis prœlia mota viris.
Horribili prorsus gens hæc certamine cunctas
Vastat, & insano proterit ense plagas.
Iamq́ue adeò Tuscæ penetrarat in oppida terræ,
Et Mediôlanas occupat arte domos:
Cum sua munito regnorum limite Cæsar
Cogitur Italicis arma referre bonis.

Quæ cum diripier fama memorante videret;
Haud sinit infestas longiùs ire manus.
Sed properans Latio se milite firmat: & acri
Oppressos tandem perculit ense viros.
Testis es haud tenui subuecta Placentia muro;
Esse quidem haud minimo parta trophæa malo.
Romani cecidere duces; & multa bonorum
Turba cruentato pectore fracta cadit.
Inde Metauro etiam depugnans proximus amni
Sueuorum letho corpora multa dedit.
Tandem Alemannorū Ticini prope mœnia turmas
Strauit; & effuso victor ab hoste redit.
Mox Romam inuectus, non maxima crimina duro
Supplicio, & grauibus punit adacta modis.
Idq; adeò: vt nimia velut asperitate ferocem
Oderit, ac tacito miles ab ore premat.
Etsi autem meritò mihi disciplina probetur:
Regula pendendis sit tamen æqua malis.
Peccato par pœna pari sub lance feratur;
Sitq; ea Iusticiæ forma venusta deæ.
Cæsareas igitur tam duri pectoris iras;
Plurima cum culpet, plurima turba probat.

Nec

Nec dubium eſt aliquando bonos excedere metam;
Cum Nemeſis validas concipit aucta faces.
Optima res modus eſt. ſed ſi quis finibus addat
Affectus; facilè eſt haud retinere modum.
Hinc iterum Syriam petit Aurelianus, & acres
Illyrio Gotthos millia quinq; necat.
Mox Aſiam ingreditur, Palmyræq; ardua cingit
Mœnia; quæ vano firma labore quatit:
Zenobiam tandem cepit tamen. inde reuerſus
Italico ſtatuit ſumma trophæa ſolo.
Inuectusq; Urbem claro ſua bella Triumpho
Ornat; & ingenti præmia laude capit.
Inclyta præcedens currum Regina, monebat
Fortunæ varias eſſe ſubinde vices.
Poſſeq; vel magnos verti in ſua triſtia Reges,
Et ſubita prorſus maxima clade premi.
Hanc Romana tamen magno gens iuſsit honore
Viuere, & haud duro claudere fine dies.
Tum rurſus Cæſar facturus prœlia Perſis
Agmina conſcripto milite denſa mouet.
At Byzantina cum fortè exiret ab vrbe,
Haurit ab infida fata ſuprema manu.

Cum lustro ac aliquot rexisset mensibus orbem:
  Et disciplinæ norma cruenta foret.
Militis hic facinus crudeli morte piauit;
  Legitimum vetito qui premit igne thorum.
Arboris inserto subducta cacumina fune
  Contrahit, ac flexis alligat arcta comis.
Hos inter ramos perituri militis artus
  Nectit. at vt Bessum fama perire fuit;
Sic iubet arboreos inciso fune dolones
  Rupta quidem aëriis membra referre plagis.
Hunc Ducis officio quapropter sæpè Diocles;
  Ast aptum nunquam Principis esse probat.

TACITVS.

IX.

HVnc Romana senem gens tota capescere regnum
  Iussit; & augusta fræna tenere manu.

Illius insigni radiabat vita decore:
Plenaq; maturo tota pudore fuit.
Hactenus arrepto miles ceu iure crearat
Quem velit è proprio corpore ferre Ducem.
At verò postquam grauis Aurelianus obibat;
Ius legere Augustos patribus esse dedit.
Quæ via militibus coniunxit sola Quirites,
Cum reparat priscos curia spreta status.
Deferat hunc igitur patribus cum miles honorem:
Protinus ista senem prendere sceptra iubent.
Nec dictu facile est solatia quanta per omnes
Cæsare sint Tacito visa redire gradus.
Quin verò Latias amplissimus ordo per vrbes
Scripsit, in optatum cedere regna patrem.
Gaudia quapropter subitis è motibus orta,
Italicas complent oppida cuncta domos:
Lætanturq; bono; peperit quod curia rebus,
Quas prius euersas penè fuisse putes.
Nec quicquam est aliud Taciti quo facta celebres:
Hunc nisi quòd vero dixeris ore bonum.
Tum verò & notum est, claris vixisse Camœnis
Et gratum cunctis exhibuisse virum.

Haud

Haud alijs vsum quem constat vestibus esse,
Quàm qua priuatum viuere cura fuit.
Uxorem gemmis vti prohibebat: & aurum
Omnibus exclusum vestibus esse iubet.
Nec dubium est magno voluisse hunc plurima fructu
Corrigere, & veteri reddere multa bono.
Principis & functi mores culpasse: quòd auro
Quodq́; etiam gemmis molliter auctus agat:
Femineaq́; sinat nitidum se labe videri;
Cum sibi parentes expetat esse viros.
Nec tamen aut Virtus; aut mens sibi conscia recti
Efficit, atroci quo minus ense cadat.
Cæsar enim sexto Tacitus pòst mense necatus
Accepto fluidas vulnere perdit opes.

PROBVS.

X.

DAlmata Romanis ſuccedit honoribus: etſi
Illuſtri veteres ſanguine neſcit auos.
Militibus prima eſt electio facta; Senatus
Quam læto prorſus ſancijt ore ratam.
Quidue putes obſtare locum; quo primus in auras
Huius & in vita triſtia ſecla venis:
Si tua te virtus, & conſcia numina veri,
Eximio dignum duxerit eſſe bono?
Omne ſolum forti patria eſt. Deus addit honorem
Cum libet; ac miro deſtinat alta gradu.
Idq́ adeò, vt præter veniant tibi maxima votum,
Quæ tibi ſidereo ſarta fauore putes.
Sic fortuna Probum melior dedit eſſe Monarcham,
Agricola quamuis ſceptra parente gerat.
Vir certè magna populorum voce beatus:
(Id modò ſupremam ſi venit ante diem)

Edita

Edita cùm merito fuerint suffragia plausu:
Quæ diducta Probum carpere sceptra iubent.
Cæsaribus gratum cunctisq; cohortibus olim
Excellens virtus fecerat esse ducem.
A quo, quæ summum deceat fecisse Monarcham
Omnia diuinis motibus acta vides.
Iusticiæ studium, celebrisq; modestia; vini
Par modus; ac Gnydiæ meta decora deæ.
Quem genitor soboli Galieno ostendit, & inquit;
Hunc vitæ exemplar duxeris esse tuæ.
Omnia militiæ suppleuit munera: cuius
Intrepidam miles cernit vbiq; manum.
Virtutemq; auxit Sapientia vera: beatis
Quæ nihil admixtum moribus esse sinit;
Quod non diuino ceu natum semine dicas:
Et ferat authores in sua facta deos.
Intereà sceptris dum fortè potitus haberet
Militiæ validam, robora plena, manum:
Confestim merita prostratos clade necauit
Interfectores Aureliane tuos.
Mox Asia mouit Celtasq; profectus in vrbes,
Millia Françorum multa subacta domat.

Hinc Alemannorum superauit milite gentem;
 Est cui Rhetiacis proxima terra plagis.
Expulit Illyrio felici Marte phalanges
 Sarmata quos istuc promouet acer equos.
Hinc Gotthos vicit, qui Thracica rura premebant,
 Infusiq; recens depopulantur agros.
Horum pars bellis, pars fœdere ducta Latino
 Cessit, & Ausonio paret honesta Duci.
Inde Orientis adit terrasq́; ac regna necatq;
 Latronum varias multa per arua manus.
Cum Persis pacem, cum Parthis fœdera iungit,
 Liberat & magno plurima regna metu.
Inde Europæas tranat Probus acer in oras;
 Sarmaticosq; iterum subruit ense duces.
Bastarnas iussit Latij sola plurima regni
 Incolere, ac validos in iuga ferre boues:
Seruauitq́; fidem traductus in oppida miles
 Barbarus, ac nulla prædia fraude colit.
Hinc Romam inuisit Latiasq; adit impiger vrbes;
 Multaq́; sub veteri ludicra more dedit.
Qui sua spectaclis iterum petit arma peractis:
 Primaq; tum Persas visere cura fuit.

Ista

Ista sub Eöo gens imperterrita mundo,
Romanas lassat victa subinde manus,
Sæpè fidem fallit conceptaq́ue fœdera damnat:
Nostraq́ue perrupto limite regna premit.
Huc iterum cum Cæsar agens sua bella ferebat
Syrmium adit, patrias tecta vetusta domos.
Quo cum fortè loci paulùm consedit, inurgens
Militibus promptas iusserat esse manus.
Nam limo oppletas studet exhaurire paludes;
Idq́ue operæ clari militis esse iubet.
Quæ res inuidiam peperit cumulata Monarchæ,
Rustica quòd fortes lasset opella manus.
Auxit & offensam vox Cæsaris ista; futurum
Milite vt Vrbs tali nil opus esse putet.
Pacatis circum regionibus arma silere:
Militiaq́ue duces posse vacare bonos.
Hæc equidem offensas stimulabant dicta cohortes:
Et magis atque magis pectora læsa mouent,
Tantisper subito dum res agitata tumultu,
Insignem diro conficit ense virum.
Sic periit Latiæ decus & tutela coronæ,
Omnia dum iusta ponderat acta manu.

Conaturq́ue

Conaturq́ʒ statum & veteres reparare Quirites,
Cunctaq́ʒ sub priscos ferre videnda dies.
Solus qui quod habet, si non habuisset, habere
Posset; & hoc illi nomen adesse Probo.
Annos sex, aliquotq́ʒ etiam sub mensibus acer
Regnat, & hæc illi vita suprema fuit.

C A R V S.

X I.

Succedit Carus, bello vir magnus & armis;
Gallica quem multi rura tulisse ferunt.
Eximia clarus bonitate, animoq́ʒ modesto,
Et veteri celebris nobilitate fuit.
Jngenio Musas primis sectatus ab annis
Phœbeia certos figit in arce pedes.
Exercetq́ʒ animum studijs, quibus inclyta menti
Cognitio, & vitæ crescere cura potest.

Militis

Militis hic primùm cum voce in ſceptra veniret,
Mox ſarta œnotrius facta Senatus habet.
Principioq́; feros commiſſa cæde domauit
Sauromatas, quorum millia multa necat.
Iſta Probo ſæuit iam Cæſare turba perempto;
Quos tamen in patrios Care repellis agros.
Hinc ſeſe in Perſas traducto milite firmat:
Et Cteſiphonteas occupat enſe domos.
Quas vltra toto cum tenderet agmine; cœlum
Hijs aduerſari ſentijt omne vijs.
Fulmine quapropter cœleſti tactus & igne,
Diuina Cæſar morte ſubactus obit.
Hic ſibi Cæſareo Gnatos ſub nomine iunxit;
Cum primùm Auſonij Principis arma capit.
Quorum nequitijs alter, virtute ſed alter
Cognitus, haud vno voluere facta gradu.
Nummerianus enim toto clariſſimus æuo,
Omnia diuino principe digna facit.
Frater at, Idaliæ flammasq́; ſecutus & ignes,
Probroſo quoduis corpore crimen alit.
Tertius hos annus parili tum ſorte regentes
Abſtulit; hæc illis meta modusq́; fuit.

DIOCLETIANVS & MAXIMIANVS.

XII.

VLtimus Auſonij Princeps hic ordinis eſto:
Cuius erat varijs vita decora bonis.
Dalmatico natus creuit genitore Diocles;
Militiæq; omnes tentat aditq; gradus.
Cui neq; maiores, quòd ruſtica turba fuiſſent,
Nec patria, aut tenui condita tecta luto
Obſtiterant; minus imperij quò culmen adiret;
Et regeret forti Romula ſceptra manu.
Virtus ſola viro peperit decus: illa tuetur
Commendatq; ſuis pectora culta bonis.
Hic eſt in Tungris Druidum cui dixerat vna,
Cum nimiùm parca ſolueret æra manu:
Imperij tandem potiturum faſcibus eſſe;
Si priùs inſignem vulnere ſternat aprum.

Quo motus dicto venabula Cæsar & enses,
Cunctaq; venantum prouidus arma colit.
Inuaditq; feras & aprorum corpora sternit:
Fortiaq; haud tenui viscera strage domat.
Interdumq; leui solitus deludere risu;
Sese equidem rigidos figere dixit apros:
Ast alios læta regnorum sorte potiri:
Et capere intereà culmina summa viros.
Auspicijs sedenim Cari cum fortè profectus
Persica non timidus Cæsar in arma furit.
Tum sibi tum iecit Latij fundamina regni:
Quæ mox sublato principe tota gerit.
At priùs è medio fatalem sustulit aprum:
Cuius & insidijs Nummerianus obit.
Augustos igitur cum exercitus omnis honores
Et sacra felici detulit arma Duci:
Aurelius magni tum Cæsaris arce potitus,
Accipit haud timida sceptra gerenda manu.
Principioq; acri grassantem cæde Charinum
Fudit, & Illyricos sanguine complet agros.
Gallica mox pacat superatis rura colonis:
Colligit & sparsas Maximianus opes.

Hinc molem Imperij & surgentia bella Diocles
Cum videt, ac varijs cogier arma locis:
Vt celeri occurrat rerum strategemate, regni
Consortem cauto protinus ore legit.
Namq; opus haud paucis tum defensoribus esse
Iudicat, accensas cum vehat aura faces,
Omnis & infestas glomerarit terra cohortes:
Firmaq; stent varijs Martia signa plagis.
Maximianum igitur diuino Cæsar honori
Iungit, & Augusti nomen habere dedit.
Hijs tamen intereà ne quid diuersa nocerent,
Quæ passim rumor crescere bella fuit:
Cæsareo fidum sibi nomine quisq; legebat:
Quem pariter regni cura futura premat.
Gallerium primo dixit sibi iure Diocles:
Chloron at ingenio Maximiane probas.
Hunc dederat cœlum tibi Constantine parentem,
Qui Magni toto nomen in orbe geris.
Hijs equidem Augusti ducibusq; ac robore freti,
Omnia sublatis hostibus arma terunt.
Atq; ingens certè totum commouerat orbem
Ardua qui passim bella tumultus alit.

Africa,

Africa, Germani, Gallorum rura, Britanni,
  Ægyptus, Rheti, Persia tota, Syri:
Omnibus vna fuit sæuo mens tendere bello:
  Mutuaq; in proprium vulnera pectus agunt.
Tum diuersa Duces adeunt loca. Maximianus
  Africa deuictis hostibus arua leuat.
Germanos fudit Constantius. ipse Diocles
  Liberat Ægypti regna virosq; metu.
Oppressumq; ducem lacerandum morsibus addit,
  Quos fert haud dubiæ bestia sæua neci.
Gallerius Persam, primo licet agmine victus,
  Pòst tamen & bello prosperiore fugat.
Eximiasq; auro gazas, orientis honores,
  Rettulit, ac merita prœlia laude gerit.
Hinc claros obeunt diuerso ex hoste triumphos,
  Et iungi niueos Roma videbat equos.
Magnaq; solennes agitant spectacula lusus:
  Ac solito latè pulpita more strepunt.
Cum Pax intereà toto gratißima mundo
  Ausonios magno vexit honore duces:
Florerentq; bonis studiorum plurima Musis
  Pectora, & haud tenui laude Thalia foret.

Præcipuè historijs meritam quibus addere lucem
Et veteres scriptis res dare cura fuit.
Hij magno certè numero tum viuere; quorum
In longos superest fama beata dies.
Ergo vbi cuncta foris poterant sublata videri,
Quæ varijs fuerant bella suborta locis:
Decreto vidit Nicomedia surgere flammas;
Sacraq́ue funestas lambere tecta faces.
Non ea Romanum turbantia prœlia Regem,
Nec quibus imperium hædera cura fuit.
Ast aduersa Deo, Christumq́ue inimica professis,
Ingenti labes se mouet ista malo.
Sentijt hos equidem tristes Ecclesia motus,
Nec similes vnquam pertulit ante manus:
Nec post experta est. tot funera sancta Diocles,
Tot sanctos vario sustulit ense patres.
Hæc est Martyribus cumulata afflictio: regni
Vis Stygij, & summis secula pressa malis:
In quibus aduersus concepta opprobria Christum,
Horribili lacerant corpora sancta cruce.
Culeus, ensis, aquæ, funis, rota, carcer, arundo,
Pix, oleum, flammæ, vincula, flagra, faces,
Exilium,

Exilium, montes, laceratio, bestia, plumbum,
Et quodcunque aliud dicere lingua potest:
Omnia militibus Christi, tormenta fuere:
Dum pereat variis turba beata modis.
A qua si dextram tenuisset cæde Diocles;
Æterno princeps dignus honore foret.
Nam prudens felixque fuit, doctosque fouebat,
Magnaque virtutis semina pectus habet.
Quæ tamen oppressit scelerata cæde piorum;
Vndique quos toto Cæsar in orbe necat.
Hinc grauis Imperii cum sarcina visa fuisset:
Et propè iam fesso vita mearet equo:
Imperium, & regni deponunt sceptra volentes
Augusti, idque vno cautus vterque die.
Intereà Iouium se dixerat esse Diocles:
Herculei nomen Maximianus alit.
Nec certè falsa res est æquata bilance;
Maxima sed veri signa laboris habet.
Ille Iouem magnis imitatur in actibus: ast hic
Perficit Alcidæ fortia facta Dei.
Iuppiter insanos ceu dispulit igne Gigantes,
Tantaque sub Stygias monstra subegit aquas:

Haud

Haud ſecus Imperij lacerantes iura Tyrannos
Atroci Iouius perdidit enſe duces.
Juppiter ætherea ſua numina mittit ab arce:
Noſtraq́; diuina terra iuuatur ope.
Sic quamuis vna Cæſar regione moratur,
Cuncta tamen merito lumine regna beat.
Sentit & eximij tellus quæcunque Monarchæ
Pectus, & abſentem nil putat eſſe Deum.
Vtq́; elementa quidem turbataq́; fœdera mundi
Pacat, & hanc curam Iuppiter orbis agit:
Sic Iouius varia tum ſeditione tumentes
Opprimit, ac celeri perdidit enſe malos.
Has etiam curas tum Maximianus alebat,
Et domitas vario ſuſtulit orbe feras.
Alcidæ ſtudio loca ſunt purgata periclis;
Et fuſo paßim ſanguine monſtra iacent.
Haud ſecus Herculei virtus infracta Tyrannos
Conficit, ac ſæuos obruit enſe greges:
Jnducitq́; iterum turbatis fœdera rebus,
Sublataq́; bonos ſeditione regit.
Hoc ergo Auguſti mundum dum fine gubernant;
Concordes retinent in ſua vota manus.

Nec

Nec sese Herculeo Iouius subducit; at alter
Alterius toto pectore facta iuuat.
Imperio sedenim posito constantior esse,
Ipse Dioclea visus ab arte fuit.
Maximianus enim repetit dum sceptra, paratq;
Insidias, subito militis ense cadit.
At Iouius patriam cum fortè reuersus in vrbem,
Priuato cœpit viuere more senex:
Oblatos iterum fasces contempsit; & istas
Hoc mihi delicias reddere, dixit, olus.
Sic annos bis quinq; quidem priuatus agebat,
Hortensiq; fugat tædia longa bono.
Difficilem solitus regnorum dicere curam,
Sceptra quòd haud vno mersa labore sient.
Quatuor imperio confecit lustra: Salonis
Mortuus, in patrio condidit ossa solo.
Vel senio absumptus, vel poto in fata veneno
Expletos dubio liquit in orbe dies.
Tradita continuant Latij moderamina sceptri,
Cæsareo quondam pectora nota gradu.
Perq; vices varias, varijq; volumina regni
Haud meriti rapiunt Romula fræna duces.

Qui cum ſe multo laceraſſent Marte Tyranni;
Et paßim ſubitis occubuere modis:
Eximia virtute quidem Conſtantius ardet,
Gallica qui forti rexerat arua manu.
Hic nihil imperio molitus in agmina Christi,
Tranquilla iußit tota quiete frui.
Oppreßis igitur diuerſa per arma Tyrannis
Omnibus, hic Latias promouet vnus opes:
Hancq́; adeò ſtirpem regnis Deus inſerit: vt ſit
Cum pietas primos vera coronat auos.
Conſtantinus enim defuncto ſceptra parente
Et capit; & toto ſolus in orbe regit.
Qui pius Italiam Latiosq́; vt liquit honores,
Ad Ponti ripas mœnia læta ſtruit.
Et Byzanthina ſedem cum fixit in vrbe;
Intulit in Græcas Romula ſceptra manus.

Hæc de Cæſaribus mihi ſint narrata Latinis;
Quos vel grata Patres, vel acerba experta Tyrannos
Roma fuit; primi intereà dum culmina regni
Ventilat; ac fragili ſceptrum virtute tuetur.

Magna

Magna autem in multis rerum est conuersio: magnis
Historia exemplis fortunæ vsusq́; redundat:
Vt sanè vtiliter cognosci hanc posse putarim:
Quæ moneat Regesq́; pios celebresq́; Monarchas,
Qua vitæ norma, qua se pietate quibusq́;
Auspicijs studeant magni in fastigia regni
Mittere. non eadem ratio est; quo iure modóue
Imperio aspires. virtus fundamina sceptris
Ponat, & ex illa crescat tibi gloria Lauro.
Vna est quæ moueat venturos cura Nepotes;
Ne sibi quid fortasse etiam violenter agendum
Et non iure putent. Nunquam felicibus auget
Imperium fraus dira vijs. patiare moneri
Pectora: & huc animo tendas, quem conscia recti
Mens fouet, ac culpæ dubium non linea reddit.
Quidue etiam è medio sanctos rapuisse Monarchas
Profuerit? cædes facile est patrasse; grauesq́;
Struxisse insidias; vni cum tristia plures
Ceu coniurando meditantur funera. sed quid
Intereà est lucri? nunquidne impune Tyrannos
Non etiam vsq; malos gladio te tollere posse
Et iugulare putes? faciunt fortasse, quod esse

Haud factum decuit; cum sint hominesq́ue viriq́ue
Mortales; quos sæpè latent, quæ recta sequantur:
Seu natura equidem nimiùm impellente ferantur
In præceps, odijsq́ue grauent vel amoribus æuum:
Vt tanquam victi nequeant consistere. Seu sint
Persuasi; factoq́ue alienam obtendere culpam
Et proferre queant. quodcunque est huius, in acrem
Incidere errorem procliue est denique. num tu
Hìc ergo è medio iam protinus ense Tyrannum
Sustuleris, rapiasq́ue virum; quem iniuria nondum
Damnat, & in iustos Notoria merserit ignes?
Haud facias. Impune quidem violentia nullum
Perfecit scelus. hæc ratio est, hæc linea regnis:
Vt quibus ista dari fato est & legibus actum
Æthereis: quibus hanc superi indulsere coronam;
Hos equidem iusto ductos ex ordine regnis
Admoueant, sacrisq́ue vocatos fascibus addant:
Et nihil humanis præuiso sensibus ornent.
Vt nihil id referam; quæ sis violenter adeptus;
Haud tibi tuta dari. qua tu ratione priores
Turbarisue premásue viros; hac lege sequentes
Obruerint rursus, teq́ue in tua vulnera voluant.

Iusticiæ hoc diuinæ opus & sententia cœli est:
Arbitrio cuius cum duret mundus, honestè
Fascibus aspires, & quæ moderata sequare.
Cum verò Imperij sis nactus sceptra; gerendum
E virtute putes. nec te priuata tuarum
Sic rerum abstulerit ratioq; & cura; labascat
Vt Status, & fœdis sint Publica sparsa ruinis.
Sobrietas, Rectiq; amor, & Clementia diuis
Par superis, Pietas quæ cœlo haud displicet; acre
Pro miseris studium: Largum esse, animoq; benignũ,
Et placidum alloquio; Constantia iusta: tenacem
Fœderis; audacem cum res ferat esse; Leonem
Aduersus sese duros præstare Tyrannos.
Tum benefacta etiam non obliuiscier. ipsas
Sic Musas colere: vt quod tu coluisse ferare;
Te colat; ac laudem virtuti præmia reddat.
Mox leges & iura velis moliriert; vt sit
Vtilitas, legum finis: quæ publica verè
Vtilitas fiet, ac solido sit maxima lucro.
Deniq; sic agere; vt metuas nihil inde venire
Priuatam in vitam, & claros deponere fasces:
Si quid Dij fortasse premant; si blanda relinquat

Fortuna; ac alia condat tibi fata bilance.
Quin Disciplinæ custosq; & imago pudorem
Asserat, ac scelerum violentos obruat ignes:
Applausuq; bonos & honesta laude coronet.
Hæc illa est summis virtus amplißima regnis,
Hæ gemmæ, floresq; sacri; quibus istud auitum
Commissumue etiam Imperium succreuerit: hisce
Consistat neruis, hoc se tueatur honore.
Intereà quodcunque etiam patiare; ferendum
Fortiter esse putes. non est Mortalis, & esse
Nemo potest, regno quanquam sit maximus; in quẽ
Non aduersi aliquid ceu concinnasse videri
Fata queant. Bona nostra malis sunt mixta. facessat
Humana quicunque putet non sorte teneri
Se quoq;: nec duros in Carbasa senserit Euros.
Impulsus sed enim fortunæ ita viceris; vni
Si Christo fidas: si mens sibi conscia recti
Militet, ac subitos Patientia leniat ignes.
Postremò, vitæ cum Terminus ingruit, hoc te
Solere, ingenuo quòd quæ sunt recta secutus
Pectore cuncta sies. famæ tum iura relinquas
Tanta tuæ; quanta ipsa sinit fortuna relinqui

Quæ

Quæ quantum vel recta velit, vel praua tueri,
In nostra non illa manu, non iure relinquit.
Mergimur in voces hominum: quas stringere nostri
Haudquaquã arbitrij est. laudant culpanda; perinde
Ut non rarò etiam laudanda negocia culpant
Duriter, & rictu nos inclemente fatigant
Ignari: sed iudicio pars improba, cum se
Soluit in ingratos bilis temeraria morsus.
Hæc à morte quidem est Homini fortuna. Quibusdam
Mollior aspirat ventus tamen. indue mentem
Quæ nihil aduersi ignoret: quæ sponte sequatur.
Quò Deus & vitæ sors non mutanda vocarit.

FINIS.

FRANCOFORTI
AD MOENVM, APVD
HAEREDES CHRISTIANI EGE-
NOLPHI, EXPENSIS D. ADAMI LONI-
CERI, M. IOHANNIS CNIPII ANDRO-
nici secundi, & Pauli Steinmayers.
Anno M. D. LXXIIII.

